

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับที่มาของประชาคมอาเซียน

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความร่วมมือและการจัดทำข้อตกลงในหลากหลายรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ใน 7 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และชุมชน ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือ พันธสัญญาระหว่างประเทศ ประกอบด้วย อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ และความร่วมมือกับต่างประเทศใน 3 ประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย เครือข่ายความมั่นคงมนุษย์ ความร่วมมือกับต่างประเทศ เรื่องโรคเอดส์ และความร่วมมือกับต่างประเทศเรื่องการค้ามนุษย์ และในอนาคตอันใกล้ประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ.2558 รายละเอียดดังนี้

1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC)

เน้นหลักพื้นฐาน 4 ประการ คือ การห้ามเลือกปฏิบัติ และการให้ความสำคัญแก่เด็กทุกคนเท่าเทียมกัน การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก สิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด การพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม สิทธิในการแสดงความคิดเห็น และการให้ความสำคัญกับความคิดเหล่านั้น

2. อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - CEDAW)

มุ่งเน้นจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ รวมทั้งการประกันว่าสตรี และบุรุษมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติและดูแลจากรัฐอย่างเสมอภาคกัน

3. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD)

เน้นที่การจัดอุปสรรคจากภายนอก และการแก้ไขความเสียเปรียบทางสังคมของคนพิการทั้งด้านการพัฒนาสังคมที่มุ่งพัฒนาบริการในด้านต่างๆ เพื่อช่วยให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของคนพิการ การจัดการเลือกปฏิบัติและการสร้างหลักประกันความเสมอภาคในทุกมิติ การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ

4. เครือข่ายความมั่นคงมนุษย์ (Human Security Network - HSN)

เป็นการรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งมีแนวคิดคล้ายคลึงกัน (Like-minded Countries) เกี่ยวกับการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ภายในประเทศของตนและในเวทีโลก ประกอบด้วยสมาชิก 13 ประเทศ ได้แก่ ชิลี กรีซ ไอร์แลนด์ จอร์แดน แคนาดา มาลี เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ ออสเตรีย สวิตเซอร์แลนด์ สโลวีเนีย คอสตาริกา (สมาชิกล่าสุด) และไทย มีประเทศผู้สังเกตการณ์ 1 ประเทศคือ แอฟริกาใต้ ไทยดำรงตำแหน่งประธาน HSN ในปี พ.ศ.2548 มีวิสัยทัศน์ในการสร้างสรรค์โลกมนุษย์ซึ่งประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความมั่นคง (Security) และมีศักดิ์ศรี (Dignity) หรือการบรรลุสถานะที่มนุษย์ "ปลอดจากความหวาดกลัว" (Freedom from Fear) เช่น ผลกระทบจากการสู้รบและ "ปลอดจากความขาดแคลน" (Freedom from Want) เช่น ความยากจน และโรคเอดส์

5. ความร่วมมือกับต่างประเทศเรื่องโรคเอดส์ (HIV/AIDS)

ปัญหาโรคเอดส์ เป็นภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ คุกคามความมั่นคงของมนุษยชาติ และประชาคมระหว่างประเทศยอมรับว่า ปัญหาโรคเอดส์มิใช่เป็นเพียงปัญหาโรคภัยไข้เจ็บหรือสุขภาพ แต่เป็นปัญหาของการพัฒนาและเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาคอขวดอื่นๆ เช่น การขจัดความยากจน การส่งเสริมความเท่าเทียมกันของสตรี สิทธิมนุษยชน ฯลฯ ซึ่งประเทศไทยมีความร่วมมืออันดีกับ UNAIDS สหประชาชาติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดของโรคเอดส์ โดยกรมควบคุมโรคในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดของโรคเอดส์ ได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคประชาสังคมวางแผนการดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์บูรณาการป้องกันและแก้ไขปัญหาระบาดของโรคเอดส์ พ.ศ. 2555-2559 ที่มีเป้าหมายหลักคือการมุ่งไปสู่เป้าหมายที่เป็นศูนย์ ทั้งการไม่มีผู้ติดเชื้อรายใหม่ ไม่มีการตายเนื่องจากเอดส์ ไม่มีการตีตราและเลือกปฏิบัติ

6. ความร่วมมือกับต่างประเทศเรื่องการค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศภูมิภาค และระหว่างประเทศอย่างมาก โดยประเทศไทยเป็นทั้งต้นทาง ทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์ จึงได้สร้างพันธมิตรและความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์ ดังนี้

6.1) อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (UN Convention on Transnational Organized Crime) พิธีสารเพื่อป้องกันและปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) และพิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นโดยทางบก ทะเล และอากาศ (Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air)

6.2) ร่วมดำเนินการภายใต้กรอบรัฐมนตรีอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime-AMMTC) มีแผนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ (Work Program to Implement the ASEAN Plan of Action to Combat Transnational Crime)

7. การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ.2558

ผู้นำอาเซียนเห็นชอบต่อปฏิญญาอาเซียนคอนคอร์ดสอง (บาห์ลี คอนคอร์ดสอง) ที่บาห์ลีประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2546 เพื่อจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ประชาคมอาเซียน ที่จัดตั้งขึ้นประกอบด้วย 3 เสา คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งเกี่ยวข้องและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อวัตถุประสงค์ในการที่จะทำให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืน ความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาค โดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ.2550 ได้เห็นพ้องให้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนเพื่อรองรับการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ เพื่อส่งเสริมการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ทั้งนี้แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) สรุปได้ดังนี้

7.1) **ประชาชนเป็นศูนย์กลาง** ส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน และความรู้สึกของการเป็นประชาคม โดยการสร้างอัตลักษณ์บนพื้นฐานด้านผลประโยชน์ของภูมิภาคอาเซียน โดยเป็นตัวแทนร่วมกัน จารีต ค่านิยม และความเชื่อ รวมทั้งความปรารถนาในฐานะประชาคมอาเซียน ส่งเสริมตระหนักและมีส่วนร่วมร่วมกันในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันท่ามกลางความแตกต่างในทุกชนชั้นของสังคม สร้างความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ และการรวมกันเป็นเอกภาพท่ามกลางความหลากหลายและส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในเรื่องวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศาสนาและอารยธรรมการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อปลูกฝัง อัตลักษณ์อาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางในการก่อตั้งประชาคมโดยสนับสนุนทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วม

7.2) **ยกระดับคุณภาพชีวิต** การลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หนึ่งในมาตรการให้จัดทำแผนปฏิบัติการความร่วมมือระดับภูมิภาคสำหรับการพัฒนาทักษะสตรี เยาวชนและคนพิการเสริมสร้างทักษะในการประกอบการสำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ เน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มชายขอบ โดยการฝึกอบรมการฝีมือเพื่อปรับปรุงคุณภาพความเป็นอยู่ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาชาติและการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน และมีมาตรการหนึ่งเพื่อจัดเวทีด้านผู้ประกอบการเยาวชนในกรอบความร่วมมือสาขาแรงงาน เยาวชน ภายในปี พ.ศ. 2542

7.3) **การลดช่องว่างทางการพัฒนา** เสริมสร้างความร่วมมือเพื่อลดช่องว่างการพัฒนาโดยเฉพาะมิติการพัฒนาสังคม ระหว่างประเทศสมาชิก ในพื้นที่ของอาเซียนที่ถูกทอดทิ้งและด้อยพัฒนา

7.4) พัฒนาศักยภาพ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการสำหรับสตรี เยาวชนผู้สูงอายุ และคนพิการ มีเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ ปกป้องผลประโยชน์ สิทธิ รวมทั้งส่งเสริมโอกาสอย่างเท่าเทียม และยกระดับคุณภาพชีวิต มาตรฐานการดำรงชีวิตสำหรับ สตรี เด็ก ผู้สูงอายุและคนพิการเช่นมีมาตรการ ในการดำเนินตามแผนงานให้เป็นไปตามปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีในภูมิภาคอาเซียน และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ส่งเสริมและปกป้องสิทธิของสตรีและเด็ก จัดทำมาตรฐานความมั่นคงด้าน สังคมในประเทศสมาชิกอาเซียน สนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาการดูแลและสวัสดิการ คุณภาพ ชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ คนพิการ สตรีและเด็กที่ยากจนอ่อนแอ ถูกเอาเปรียบ ส่งเสริมและ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนพิการ จัดตั้งกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของอาเซียน

7.5) การจัดสวัสดิการ เครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมและความคุ้มครองกันจากผลกระทบด้านลบ จากการรวมตัวอาเซียนและโลกาภิวัตน์ เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ ให้ความมั่นใจว่าประชาชนอาเซียนทุกคนจะได้รับสวัสดิการสังคมและการคุ้มครองกันจากผลกระทบเชิงลบจากโลกาภิวัตน์และการรวมตัวโดยพัฒนา คุณภาพ ความครอบคลุมและความยั่งยืนของการคุ้มครองทางสังคมและเพิ่มความสามารถในการจัดการ ความเสี่ยงทางด้านสังคม มีมาตรการในการสำรวจระบบการปกป้องทางด้านสังคมที่มีอยู่ในอาเซียน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในเรื่องระบบความมั่นคงทางด้านสังคม และการจัดเครือข่าย ดูแลคนจน คนด้อยโอกาส คนที่ถูกกลั่นแกล้ง ได้รับผลกระทบจากกระบวนการรวมตัวและโลกาภิวัตน์ ดำเนินการที่เหมาะสมและออกมาตรการป้องกันการทำอันตรายต่อสตรี เด็กและกลุ่มอื่นๆ

7.6) ส่งเสริมองค์กรธุรกิจช่วยสังคม ส่งเสริมให้เรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ รวมไว้ในเรื่องที่ภาคธุรกิจต้องดำเนินการเพื่อให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในรัฐสมาชิก อาเซียน

7.7) เสริมสร้างกลไกผลกระทบด้านต่างๆ การสร้างรัฐที่พร้อมรับมือกับภัยพิบัติและประชาคมให้ ปลอดภัยยิ่งขึ้น และเพื่อเสริมสร้างกลไกให้มีประสิทธิภาพและสามารถป้องกันและลดการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินทางสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของรัฐสมาชิกอาเซียนอันเกิดจากภัยพิบัติและร่วมมือ กันจัดการกับภัยพิบัติฉุกเฉินโดยใช้ความพยายามของรัฐบาล ความร่วมมือในระดับภูมิภาคและระหว่าง ประเทศ

7.8) จัดตั้งเครือข่ายครอบครัว โดยมีเป้าหมายหนึ่งเพื่อการขจัดความยากจน ช่วยเหลือครอบครัว ที่ยากจน

7.9) พัฒนาสมรรถภาพของระบบราชการ เน้นการจัดตั้งระบบราชการที่มีประสิทธิภาพโปร่งใส มีความรับผิดชอบและมีความน่าเชื่อถือ โดยเพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรบุคคลในระบบราชการ ของอาเซียน และเพิ่มความร่วมมือระหว่างรัฐอาเซียน

ขณะเดียวกันภายในประเทศก็มีนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาต่างๆที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทั้งนี้แผนพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและมั่นคงของมนุษย์โดยตรงคือ ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2555-2559 ที่มีวิสัยทัศน์“มุ่งสู่สังคมคุณภาพ บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกัน” ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การผลักดันให้เกิดสังคมสวัสดิการ

กลยุทธ์ที่ 1.1 พัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคม

กลยุทธ์ที่ 1.2 พัฒนาความมั่นคงเรื่องที่อยู่อาศัย

กลยุทธ์ที่ 1.3 การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

กลยุทธ์ที่ 1.4 การเตรียมความพร้อมสู่สังคมสูงอายุ

กลยุทธ์ที่ 1.5 ส่งเสริมสนับสนุนความมั่นคงของมนุษย์

กลยุทธ์ที่ 1.6 การสร้างและขยายโอกาสเพื่อความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสังคมเข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 2.1 ส่งเสริมสถาบันครอบครัวและชุมชนให้เป็นกลไกพื้นฐานในการพัฒนาสังคมคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 2.2 การพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนและสังคมในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างพลังทางสังคม

กลยุทธ์ที่ 3.1 ส่งเสริมบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของประชาชนโดยผ่านกลไกของภาคประชาสังคม

กลยุทธ์ที่ 3.2 ส่งเสริมจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับขีดความสามารถการบริหารจัดการด้านการพัฒนาสังคม

กลยุทธ์ที่ 4.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางด้านสังคม

กลยุทธ์ที่ 4.2 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์ที่ 4.3 การสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

นโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ 7 กลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้แก่ ครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และชุมชน มีดังต่อไปนี้

1. ครอบครัว มีนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาต่างๆภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559 นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547

–2556 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติ พ.ศ.2551 รายละเอียดมีดังนี้

1.1) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เน้นการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ การคุ้มครองจากรัฐ และปราศจากการกระทำ ความรุนแรง

1.2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 เน้นการพัฒนาศักยภาพของสถาบันครอบครัว มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว ส่งเสริมสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง

1.3) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547–2556 มีพันธกิจคือ รัฐและองค์กรทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญและสร้างจิตสำนึกร่วมกันพัฒนาสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่บั่นทอนครอบครัว และคุ้มครองช่วยเหลือครอบครัวที่มีปัญหา สนับสนุนทรัพยากรและพัฒนากลไกองค์กรและบุคลากรเพื่อพัฒนาสถาบันครอบครัวพัฒนาและเผยแพร่กฎหมาย องค์ความรู้ด้านครอบครัว ภายใต้การดำเนินยุทธศาสตร์หลัก 4 แนวทางดังนี้ การพัฒนาศักยภาพของครอบครัวแบบองค์รวม การสร้างหลักประกันคุ้มครองทางสังคมของครอบครัว การสร้างระบบกลไกบริหารจัดการให้เกื้อหนุนความเข้มแข็งของครอบครัว และการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายทางสังคมเพื่อพัฒนาครอบครัว

1.4) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 เน้นส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำแผนพัฒนาครอบครัวบรรจุในข้อบังคับงบประมาณ หรือเทศบัญญัติ และนำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2. เด็กและเยาวชน มีนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาต่างๆภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2550 แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ ด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” พ.ศ.2550-2559 รายละเอียดมีดังนี้

2.1) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เน้นการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน มีการตั้งกองทุนคุ้มครองเด็ก เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ เนื่องจากประสบปัญหาสังคม ถูกทารุณกรรม ช่วยเหลือเด็กที่พ้นจากความปกครองดูแลของสถานแรกรับ สถานสงเคราะห์ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพ สถานพัฒนาและฟื้นฟู รวมทั้งครอบครัวอุปถัมภ์ของเด็ก ส่งเสริมความประพฤติเด็ก นักเรียนและนักศึกษาให้เหมาะสม มีคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัย โดยจัดให้มีการพัฒนาระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว การให้คำปรึกษาการฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครอง พร้อมกับการให้ความสำคัญกับครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดาผู้ให้

อำนาจปกครองเด็กและเยาวชนจะมีบทบาทหลัก และภาระหน้าที่ในการดูแลขัดเกลารับผิดชอบเด็กและเยาวชนขนานไปกับองค์กรสังคมอื่นๆ อาทิเช่น กระจายความรับผิดชอบไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้เป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลเด็กและเยาวชนในชุมชนอย่างใกล้ชิด ให้สื่อมวลชนซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่มีอิทธิพลสูงต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาครอบครัว ตัวเด็กและเยาวชน

2.2) พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนในระดับต่างๆ ซึ่งผลการดำเนินการได้เกิดสภาเด็กและเยาวชนในระดับอำเภอทั่วประเทศ จำนวน 877 อำเภอ ได้เกิดสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดทั่วประเทศ จำนวน 77 จังหวัด

2.3) แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559 มีพันธกิจในการพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งกาย ใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และมีพฤติกรรมเหมาะสมตามวัย เสริมพลังภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนและทุกระดับในการพัฒนาเด็กและเยาวชน และพัฒนาระบบบริหารจัดการในการคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตของเด็กและเยาวชน การคุ้มครองและพัฒนาเด็กที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษและเด็กพิเศษ (Special Child) ส่งเสริมและสนับสนุนความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน และพัฒนาระบบบริหารจัดการในการคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน

2.4) นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” พ.ศ.2550-2559 เน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนมีกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมให้เด็กและเยาวชนจากทั่วราชอาณาจักร และจากทุกกลุ่มทุกประเภทประมาณ 12,000 คน โดยเน้นความสำคัญในการพัฒนาและคุ้มครองเด็กใน 4 เรื่องหลัก คือ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ปกป้องเด็กจากการถูกละเมิดหรือแสวงหาประโยชน์และความรุนแรง ต่อต้าน HIV / AIDS

3. ผู้สูงอายุ มีนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาต่างๆภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545-2564 ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552 และนโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร รายละเอียดมีดังนี้

3.1) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 มาตรา 13 การจัดสวัสดิการสังคม มีการจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุ เพื่อให้กู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ ส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุในลักษณะกลุ่ม ชมรมช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน การคุ้มครองสิทธิ การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ และการสนับสนุนทั้งในด้านสังคม สุขภาพ เศรษฐกิจ รวมถึงการให้สิทธิในการได้รับบริการสาธารณะและเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

3.2) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545 – 2564 ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552

การพัฒนาศักยภาพ มีการเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ

3.3) นโยบายรัฐบาลนายกรัฐมนตรี น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร การจัดให้มีเบี้ยยังชีพรายเดือนแบบขั้นบันไดสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้ที่มีอายุ 60-69 ปี จะได้รับ 600 บาท อายุ 70-79 ปี จะได้รับ 700 บาท อายุ 80-89 ปี จะได้รับ 800 บาท และอายุ 90 ปีขึ้นไป จะได้รับ 1,000 บาท การส่งเสริมการมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมภายใต้หลักคิดที่ว่า ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์สูง จึงควรส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเมือง

4. สตรี มีนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาต่างๆภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก นโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร รายละเอียดมีดังนี้

4.1) พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 เน้นการคุ้มครองสิทธิ เน้นขจัดความรุนแรงต่อเด็กและสตรี เน้นคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การทำร้ายหรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้งหรือการปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงประโยชน์ รวมถึงการกระทำที่มิชอบทางเพศ

4.2) นโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เน้นการพัฒนาศักยภาพและการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การจัดตั้งกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี โดยมีวงเงินเฉลี่ยจังหวัดละ 100 ล้านบาท

5. คนพิการ มีนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาต่างๆภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2555-2559 รายละเอียดมีดังนี้

5.1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ระบุให้มีการจัดสวัสดิการสังคมและการคุ้มครองสิทธิ การห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุแห่งความพิการ (ม.30) ได้ระบุสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลือจากรัฐ (ม.54) การสงเคราะห์และจัดสวัสดิการแก่คนพิการ (ม.80) และการให้รัฐต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี (ม.82)

5.2) แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555-2559 มียุทธศาสตร์ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม สร้างสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร สร้างเสริมพลังอำนาจ ส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่าย สร้างเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อความพิการและคนพิการ

6. ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม มีนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาต่างๆภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ.2545 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ฉบับที่ 2 พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559 และนโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร รายละเอียดมีดังนี้

6.1) พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2545 เน้นให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างครอบคลุม อาทิเช่น ผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ที่มีการพัฒนาการเข้าถึงยาจำเป็นที่มีราคาแพงหลายรายการ กลุ่มคนยากจนเข้าถึงบริการสุขภาพได้เพิ่มขึ้น การจัดตั้งกองทุนให้บริการด้านสาธารณสุขกับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ

6.2) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มีการกำหนดให้ผู้ไข้ยาหรือผู้พึ่งพายาต้องได้รับการปฏิบัติแบบผู้ป่วย ไม่ใช่อาชญากร ไม่เป็นการตีตราให้กับคนกลุ่มดังกล่าวว่าเป็นผู้กระทำความผิด มีขั้นตอนการพิจารณาและให้โอกาสพิสูจน์ตนเอง

6.3) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มีการกำหนดระบบการให้ความคุ้มครองเด็กเป็น 3 ระบบ ที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ ระบบการให้การสงเคราะห์ ระบบการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กและระบบการส่งเสริมความประพฤติเด็ก

6.4) พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ฉบับที่ 2 พ.ศ.2546 ขยายการคุ้มครองถึงเด็กและหญิงต่างด้าว (กลุ่มคนไร้สัญชาติ) ที่เข้าประเทศไม่ถูกต้องตามกฎหมายและตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ รวมทั้งเด็กและหญิงที่ได้มีสัญชาติไทยแต่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์

6.5) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 การให้ความสำคัญกับสิทธิการคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุนการบริการสังคมในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุผู้ด้อยโอกาสดังนี้ ได้แก่ บริการสุขภาพอนามัย บริการการศึกษา บริการฝึกอาชีพที่เหมาะสม การอำนวยความสะดวกและปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ บริการด้านกฎหมายกับผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรมหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง การจัดที่พักอาศัย และการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ มีการดูแลจากครอบครัวในรูปแบบภักดีคุณ การดูแลจากชุมชนในรูปแบบชมรมผู้สูงอายุ กองทุนสวัสดิการชุมชน การดูแลจากสังคม เช่น การจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดพื้นที่สาธารณะให้กับผู้สูงอายุ

6.6) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ.2555-2559 เน้นการจัดสวัสดิการสังคม และการคุ้มครองสิทธิ มุ่งสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ร่วม สนับสนุนให้ภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและลดความขัดแย้งในสังคมไทยและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

6.7) นโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มีนโยบายเร่งด่วนที่เน้นการแก้ปัญหาความยากจนซึ่งเป็นปัญหาร่วมของคนทุกกลุ่ม โดยเน้นวิธีการ เพิ่มรายได้ของปัจเจกชนลดค่าครองชีพเป็นหลัก ส่วนภายในระยะ 4 ปี มีหลายนโยบายที่พยายามแก้ปัญหาโครงสร้างเช่น เรื่องที่ดินทำกิน เรื่องสวัสดิการสังคม การกระจายโอกาสทางการศึกษา เป็นต้น

7. ชุมชน มีนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาต่างๆภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550 แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทยฉบับที่ 1 พ.ศ.2550-2554 ร่างแผนยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 2 พ.ศ.2555-2559 พระราชบัญญัติการเคหะแห่งชาติ พ.ศ.2537 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 นโยบายและยุทธศาสตร์วิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2555-2559 และนโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร รายละเอียดมีดังนี้

7.1) พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมมีจุดประสงค์เพื่อให้การรับรองและส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรภาคประชาชนที่มีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามกฎหมาย องค์กรภาคประชาชนที่ได้รับการรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนตามกฎหมาย จะได้รับสิทธิประโยชน์ ดังนี้ (1) ได้รับการรับรองสถานะเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนตามกฎหมาย รวมทั้งสามารถใช้คำว่า (องค์กรสวัสดิการชุมชน) ต่อท้ายชื่อองค์กรได้ (2) มีสิทธิเสนอชื่อผู้แทน เพื่อให้องค์กรสวัสดิการชุมชนเลือกกันเองเป็นกรรมการในคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ จังหวัด กรุงเทพมหานคร รวมทั้งได้รับการสรรหาเพื่อเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม และอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ (3) สิทธิประโยชน์ที่ได้ในการเป็นกรรมการและอนุกรรมการ (4) รับทราบข้อมูลข่าวสาร และสามารถใช้บริการผ่านระบบฐานข้อมูลกลางด้านสวัสดิการสังคมตามกฎหมายได้ (5) เข้าร่วมประชุม สัมมนาและการอบรมที่จัดให้มีขึ้นตามกฎหมาย (6) เสนอโครงการเพื่อขอรับเงินอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม (7) สิทธิประโยชน์อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

7.2) แผนยุทธศาสตร์ ๕ ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทยฉบับที่ 1 พ.ศ. 2550 – 2554 มียุทธศาสตร์การเสริมพลังและกระจายอำนาจให้แก่พันธมิตรในการจัดสวัสดิการสังคม ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างการรวมพลังเพื่อเพิ่มเป็นทวีคูณ (Synergy) ในการจัดสวัสดิการสังคมโดยพัฒนาระบบและแนวทางบูรณาการงานของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ องค์กรภาคประชาชน

และชุมชน ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการเงิน การคลังและการปฏิรูปกฎหมายที่ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมรูปแบบต่างๆ

7.3) ร่างแผนยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 2 พ.ศ.2555 – 2559 มียุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาระบบสวัสดิการ เพื่อสวัสดิการถ้วนหน้า ยุทธศาสตร์เสริมพลังทุกภาคส่วนสู่สังคมสวัสดิการ ยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนามาตรการทางการเงิน การคลัง และการระดมทุนเพื่อสังคม

7.4) พระราชบัญญัติการเคหะแห่งชาติ พ.ศ.2537 จัดให้มีเคหะเพื่อให้ประชาชนได้มีที่อยู่อาศัย ตลอดจนจัดให้มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้อยู่อาศัยให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประชาชนผู้ประสงค์จะมีเคหะของตนเองปรับปรุง รื้อ หรือย้ายแหล่งเสื่อมโทรม เพื่อให้มีสภาพการอยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมดีขึ้น

7.5) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 สนับสนุนการจัดหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยและการเข้าถึงระบบสาธารณูปโภค พัฒนาโครงกาที่อยู่อาศัยแก้ปัญหาชุมชนแออัดในเมืองโดยการดำเนินการร่วมกับภาคธุรกิจเอกชน รวมทั้งส่งเสริมบทบาทภาคธุรกิจเอกชนให้ช่วยเหลือสังคมด้านที่อยู่อาศัย

7.6) นโยบายและยุทธศาสตร์วิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2555–2559 มีการกำหนดกลุ่มเรื่องวิจัยที่ควรมุ่งเน้น 13 กลุ่มเรื่อง ได้แก่ 1) การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง 2) ความมั่นคงของรัฐและการเสริมสร้างธรรมาภิบาล 3) การปฏิรูปการศึกษาและสร้างสรรคการเรียนรู้ 4) การจัดการทรัพยากรน้ำ 5) ภาวะโลกร้อนและพลังงานทางเลือก 6) การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกและลดการนำเข้า 7)การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาและการฟื้นฟูสุขภาพ 8) การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ 9) เทคโนโลยีใหม่และเทคโนโลยีที่สำคัญเพื่ออุตสาหกรรม 10)การบริหารจัดการการท่องเที่ยว 11) สังคมผู้สูงอายุ 12) ระบบโลจิสติกส์ 13) การปฏิรูประบบวิจัยของประเทศ ซึ่งรวมงบประมาณ จำนวน 435,282 ล้านบาท มาจากงบประมาณภาครัฐ ภาคเอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงงบประมาณวิจัยจากแหล่งทุนวิจัยอื่น เน้นการใช้ทรัพยากรการวิจัยและเครือข่ายภาคีการวิจัยที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนในการจัดสรรงบประมาณที่เกี่ยวกับการวิจัย

7.7) นโยบายของรัฐบาลนายกรัฐมนตรี น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร พัฒนาที่อยู่อาศัยให้ผู้มีรายได้น้อยให้มีโอกาสได้ที่อยู่อาศัยในราคาและค่าเช่าถูก ตามบริเวณใกล้สถานีรถไฟฟ้า

2.2 สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ยิ่งประเทศต่างๆรวมตัวกันมากขึ้นยิ่งส่งผลอนาคตซึ่งกันและกันมากขึ้น ขณะเดียวกันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในประเทศทั้งครอบครัวเด็กและ

เยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และชุมชน เป็นสิ่งที่สามารถคาดการณ์ในอนาคต ได้ว่าจะเป็นอย่างไรรัฐบาลและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาวางยุทธศาสตร์เพื่อป้องกัน แก้ไข ปัญหาและพัฒนาไปสู่เป้าที่พึงประสงค์ต่อสังคมได้

การเปลี่ยนแปลงระดับโลกที่สำคัญ ได้แก่ กฎ กติกาใหม่ของโลกหลายด้านส่งผลให้ทุกประเทศ ต้องปรับตัว กฎระเบียบด้านสังคมมีบทบาทสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชนที่ให้ความสำคัญ กับการส่งเสริมให้เกิดความเคารพและรักษาศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การ ปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลกแบบหลายศูนย์กลางรวมทั้งภูมิภาคเอเชียซึ่งทวีความสำคัญเพิ่มขึ้น ได้แก่ การ รวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชีย ภายใต้กรอบการค้าเสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น อินเดีย และประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 รวมทั้งกรอบความร่วมมืออื่นๆ จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะรองรับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของ โลก จะมีรายจ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น ทำให้งบประมาณสำหรับการลงทุนพัฒนาในด้านอื่นๆลดลง การ เปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลก กระทบต่อภาคสังคม อาทิ ปัญหาความยากจน การอพยพย้ายถิ่น และการแย่งชิงทรัพยากร ความมั่นคงทางอาหารและพลังงานของโลกมีแนวโน้มจะเป็นปัญหาสำคัญ ส่งผลให้ผลผลิตอาหารสู่ตลาดลดลงไม่เพียงพอกับความต้องการของประชากรโลก อาจนำไปสู่การเกิดวิกฤตอาหารโลก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นได้ทั้งโอกาสหรือภัยคุกคามในการพัฒนา ขณะที่การก่อการร้ายสากล ยังคงเป็นภัยคุกคามประชาคมโลก

การเปลี่ยนแปลงภายในประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ มีความอ่อนแอด้านปัจจัยสนับสนุนในส่วน ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คุณภาพการบริการของโครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย กฎและระเบียบทาง เศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการจัดระบบการแข่งขันที่เป็นธรรมและเหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจ ด้านสังคม ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ ประชาชนได้รับการคุ้มครองทางสังคมเพิ่มขึ้นและมีการจัดสวัสดิการทางสังคมในหลายรูปแบบ แต่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างทั่วถึง สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ที่หลากหลาย รวมถึงเผชิญปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนัน โดยเฉพาะ ในกลุ่มเด็กและเยาวชน คนไทยตื่นตัวทางการเมืองและให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมและ ธรรมชาติมากขึ้น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเสื่อมโทรม กระทบต่อผลผลิตภาค เกษตรและความยากจน การบริหารจัดการพัฒนาประเทศ ความขัดแย้งทางการเมืองและความไม่สงบใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงดำรงอยู่และส่งผลต่อเศรษฐกิจ การดำรงชีวิตของประชาชน ความเชื่อมั่นของ นานาประเทศ ตลอดจนความสงบสุขที่ลดลง

สถานการณ์ด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบัน พบว่า จากภาวะบีบคั้น ทางเศรษฐกิจ ทำให้สถาบันครอบครัวอ่อนแอ พ่อแม่มีเวลาการอบรมสั่งสอน และการอยู่กับลูกน้อยลง สมาชิกในครอบครัวขาดความตระหนักในบทบาท และเกิดความแตกแยก นำไปสู่การหย่าร้างเพิ่มมากขึ้น

เด็กและผู้หญิงอาจตกเป็นผู้ถูกระทำความรุนแรงจากบุคคลใกล้ชิด ผลกระทบ คือ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อาทิเช่น เสพยาเสพติด ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ทะเลาะวิวาท ดิดเกมส์และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ทำให้เกิดผู้ป่วยเอดส์รายใหม่ในกลุ่มเสี่ยงที่หลากหลายขึ้น จำนวนเด็กเร่ร่อนมากขึ้น มีเด็กและเยาวชนบางส่วนขาดโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายเรียนฟรี 15 ปี มีปัญหาในเชิงคุณภาพและความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาระหว่างเมืองกับชนบทไม่ตอบสนองปรัชญาการศึกษาที่จะสร้างคนให้สมบูรณ์ รู้จักคิด วิเคราะห์มีจิตสำนึก และศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

ในส่วนค่านิยมของคนในสังคมที่เน้นการบริโภคนิยม ทำให้เด็กมีภาวะโภชนาการเกิน และโรคอ้วน การเกิดอุบัติเหตุ โรคมะเร็ง และโรคเรื้อรังต่างๆซึ่งนำไปสู่ความพิการได้ง่าย ค่านิยมการให้ผู้ชายมีบทบาทการเป็นผู้นำ ทำให้สตรีเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทั้งภาคการเมือง ภาครัฐและภาคเอกชน น้อยมาก ขณะที่กลไกภาครัฐไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้ อีกทั้งนโยบายการพัฒนาประเทศหลายด้านไม่มีคุณภาพเพียงพอ จึงพบว่ามีผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาต่างๆ จำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการดูแล และช่วยเหลือ มีแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น ปัญหาการค้ำมนุษย์นับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นผู้พ้นโทษหันกลับไปทำผิดซ้ำมากขึ้น นโยบายการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นไปสู่ความทันสมัย ได้สร้างการเจริญเติบโตของเมือง แต่อีกด้านหนึ่งก่อให้เกิดชุมชนแออัด จากการโยกย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่เมือง อีกทั้งคนชนบทตกอยู่ในภาวะความเสี่ยง เปราะบาง ที่จะเป็นคนยากจนสูงเพราะการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม

สรุปภาพรวมแนวโน้มอนาคต พบว่า โครงสร้างครอบครัวทั้งในเมืองและชนบท ที่เป็นครอบครัวเดี่ยวส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็กลง ทำให้สัมพันธภาพของคนในครอบครัวน้อยลง เกิดภาวะความเครียด ซึมเศร้า ความไม่มั่นคงทางอารมณ์เพิ่มขึ้น และปฏิสัมพันธ์ครอบครัวต่อชุมชนลด น้อยลง สำหรับครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพังมีมากขึ้นจากการหย่าร้างที่สูงขึ้นขณะเดียวกัน โครงสร้างของครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลสองวัย คือ ผู้สูงอายุและเด็กจะมีมากขึ้น โดยผู้สูงอายุในชนบทจะถูกปรับเปลี่ยนบทบาทและรับภาระมากขึ้นแทนพ่อแม่เด็ก และที่น่าวิตก เนื่องจากสื่อที่ไม่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชนเพิ่มปริมาณ และทวีความรุนแรงมากขึ้น การเพิ่มจำนวนของกลุ่มผู้สูงอายุ และคนพิการทำให้ประเทศมีภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาล และดูแลเพิ่มมากขึ้น การขาดความมั่นคงทางด้านที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดความเปราะบางในครอบครัว และยังส่งผลให้กลายเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม อาทิเช่น บุคคลเร่ร่อน บุคคลที่มีปัญหาสถานะทางกฎหมาย แม้ว่าบางกลุ่มมีจำนวนลดลงเช่น คนยากจน ผู้ได้รับผลกระทบจากเอดส์และครอบครัว แต่สภาพปัญหาที่มีความซับซ้อน เปราะบางและรุนแรงขึ้น

ข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตของกลุ่มเป้าหมายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 7 กลุ่ม ประกอบด้วย ครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และชุมชน มีดังนี้

1) ครอบครัว

ข้อมูลสถานการณ์ สถาบันครอบครัว เป็นหน่วยย่อยขั้นพื้นฐานที่สำคัญของสังคมไทย ซึ่งทำหน้าที่หล่อหลอมและขัดเกลาความเป็นมนุษย์ให้แก่สมาชิกของครอบครัว ด้วยการอบรมเลี้ยงดู ให้ความรักความเอื้ออาทร ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคม ดังนั้นการมีครอบครัวอบอุ่นจึงเป็นอีกหนึ่งตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของปัจเจกบุคคล รวมทั้งเป็นการสะท้อนความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมด้วย แต่ในปัจจุบันรายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทย ปี พ.ศ. 2545-2549 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระบุว่า สถาบันครอบครัวมีปัญหาการขาดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ และมีความแตกแยก ซึ่งสถาบันรามจิตติ สำรวจพบว่า ครอบครัวไทยมีอัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2548 ที่ คู่สมรส 4.27 คู่ จะมีการหย่าร้าง 1 คู่ โดยในปี พ.ศ. 2551 ในคู่สมรส 3.03 คู่ จะมีการหย่าร้าง 1 คู่ และจากข้อมูลสถิติการจดทะเบียนครอบครัวของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยในปี พ.ศ. 2547 มีการหย่าร้าง 86,928 คู่ และเพิ่มขึ้นเป็น 108,482 คู่ ในปี พ.ศ. 2553 ขณะเดียวกันได้เกิดความร่วมมือของหลากหลายภาคส่วนในการส่งเสริมความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว เช่น มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว และสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัวมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

สาเหตุของปัญหา มาจากภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจทำให้พ่อแม่มีเวลาอบรมสั่งสอน และอยู่กับลูกน้อยลงซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติรายงานว่า บิดามารดาใช้เวลาถึง 9 ชั่วโมงต่อวันในการทำงาน ในขณะที่มีเวลาดูแลครอบครัวเพียง 2 ชั่วโมงต่อวัน ขณะเดียวกันค่านิยมในการดำรงชีวิตของคนในสังคมมุ่งให้คุณค่ากับวัตถุ มากกว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว

แนวโน้มในอนาคต แพทย์หญิงพรพรรณพิมล หล่อตระกูล ผู้อำนวยการสถาบันราชานุกูล คาดการณ์ว่าผู้ชายและผู้หญิงจะแต่งงานกันช้าขึ้น โดยเฉลี่ยผู้ชายอายุ 30 ปี และผู้หญิงอายุมากกว่า 25 ปี ขณะที่โครงสร้างของครอบครัวทั้งในเมืองและในชนบท คือ ครอบครัวเดี่ยวมีแค่พ่อแม่ ลูก จะมีแนวโน้มที่ขนาดของครอบครัวเล็กลง ทำให้สัมพันธภาพของคนในครอบครัวน้อยลง อาทิเช่น การดูแลเอาใจใส่และการให้กำลังใจซึ่งกันและกันเมื่อมีปัญหาทางอารมณ์น้อยลง เกิดความเครียด มีภาวะซึมเศร้าความไม่มั่นคงทางอารมณ์เพิ่มขึ้น และปฏิสัมพันธ์ครอบครัวต่อชุมชนลดน้อยลง ขณะเดียวกันโครงสร้างของครอบครัวที่ประกอบด้วยบุคคลสองวัย ได้แก่ ผู้สูงอายุและเด็กจะมีมากขึ้น ทั้งนี้ผู้สูงอายุในชนบทจะถูกปรับเปลี่ยนบทบาทและรับภาระมากขึ้นในการทำหน้าที่แทนพ่อแม่เด็กทั้งทางกายภาพและจิตใจรวมถึงครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงลูกตามลำพังมีมากขึ้น ถึง 2.5 ล้านครอบครัว เนื่องจากอัตราการหย่าร้างที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รูปแบบความสัมพันธ์ของคนรุ่นใหม่ที่ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันโดยไม่แต่งงานและส่วนใหญ่จะไม่มีลูก

2) เด็กและเยาวชน

ข้อมูลสถานการณ์ ในปี พ.ศ. 2553 คร.เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล สำรวจข้อมูลประชากรเด็กและเยาวชน (อายุ 0-25 ปี) มีจำนวน 24.89 ล้านคนหรือคิดเป็นกว่า 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมด เมื่อวิเคราะห์สัดส่วนประชากรในแต่ละช่วงอายุ พบว่ามีเด็กและเยาวชน 20.5 % ต่อแรงงาน 67.6 % ต่อผู้สูงอายุ 11.9 % ทั้งนี้สำนักงานสถิติแห่งชาติสำรวจข้อมูลเด็กและเยาวชน ในปี พ.ศ. 2553 ที่อยู่ในวัยเรียน คือ อายุ 6-24 ปี จำนวน 19.3 ล้านคนโดยภาพรวมของประเทศพบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ คือ เรียนระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 67.2 และเรียนสูงกว่ามัธยมศึกษาเพียง ร้อยละ 15.4 เท่านั้น

ข้อมูลจากแผนปฏิบัติการปฏิรูปประเทศไทยปี พ.ศ.2554 ระบุว่า ยังมีเด็กและเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาตนเอง จำนวนทั้งสิ้นประมาณ 6,400,000 คน จำแนกออกเป็น 5 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มเด็กนอกระบบการศึกษา กลุ่มเด็กพิการ กลุ่มที่ต้องการการศึกษาต่อ และเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ กลุ่มเด็กในชนบทห่างไกลที่ไม่ถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และกลุ่มเด็กเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี นอกจากนี้ยังพบพฤติกรรมการรวมกลุ่มที่ไม่สร้างสรรค์ คือ เสพยาเสพติด ดื่มสุราสูบบุหรี่ การทะเลาะวิวาท ดิดเกมส์ และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งสถาบันรามจิตติ ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมเด็กและเยาวชน พบปัญหาแม่วัยรุ่นที่มีอายุต่ำกว่า 19 ปี มาทำคลอดสูงขึ้นต่อเนื่องโดยในปี พ.ศ. 2551 ประมาณการว่ามีถึง 77,092 คน และด้านสุขภาพอนามัยเด็กวัยเรียนมีภาวะโภชนาการเกิน และโรคอ้วน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีนโยบายสำคัญในการเปิดพื้นที่ให้กับเด็กและเยาวชน ด้วยการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนทั้งในระดับตำบล ระดับอำเภอระดับจังหวัด และระดับประเทศ

สาเหตุของปัญหา นโยบายเรียนฟรี 15 ปี มีปัญหาในเชิงคุณภาพและความเหลื่อมล้ำของคุณภาพการศึกษาระหว่างเมืองกับชนบท ไม่ตอบสนองปรัชญาการศึกษาที่จะสร้างคนให้รู้จักคิด วิเคราะห์มีจิตสำนึก และศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันเด็กและเยาวชนขาดความอบอุ่นและการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน และสภาพแวดล้อมที่ยั่วยุ เช่น สถานเริงรมย์ ร้านเกมส์ สื่อต่างๆ ที่แฝงไปด้วยความรุนแรง และส่งเสริมค่านิยมการบริโภคนิยมโดยเฉพาะการรับประทานอาหารที่มีไขมันและแคลอรีสูง ในขณะที่กลไกภาครัฐที่มีหน้าที่ดูแล ช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยีได้อย่างเท่าทัน

แนวโน้มในอนาคต ในอีก 5 ปีข้างหน้า จะมีประชากรวัยเด็กและเยาวชน 18.3 % ต่อวัยแรงงาน 66.9 % ต่อผู้สูงอายุ 14.8 % ซึ่งพบว่า สัดส่วนของประชากรวัยเด็กและเยาวชนจะลดลงเล็กน้อย โดยจะเพิ่มจำนวนในสัดส่วนของผู้สูงอายุทดแทน ในส่วนของสื่อที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์สำหรับเด็ก และเยาวชนมีน้อยมาก ในขณะที่สื่อที่ไม่ปลอดภัยนั้นกลับมีจำนวนมากขึ้น และทวีความรุนแรงมากขึ้น

3) ผู้สูงอายุ

ข้อมูลสถานการณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ทำการสำมะโนประชากรและเคหะ ในปี พ.ศ. 2553 พบว่าประเทศไทย มีประชากร จำนวน 65.4 ล้านคน ซึ่งมีผู้สูงอายุ จำนวน 6.9 ล้านคน หรือ ประมาณร้อยละ 10.7 ของประชากรทั้งหมด

รายงานสถานการณ์ทางสังคมของท้องถิ่น โดยสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี พ.ศ. 2553 พบว่า มีผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาต่างๆ จำนวนกว่า 325,568 คนแบ่งออกเป็น ผู้สูงอายุที่ยังไม่ได้ไปแจ้งจดทะเบียนเพื่อรับเบี้ยยังชีพได้ตามกำหนด (มีเอกสารครบถ้วน) จำนวน 122,025 คน ผู้สูงอายุที่ยากจน และมีภาระต้องเลี้ยงดูบุตรหลาน จำนวน 74,836 คน ผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าถึงบริการ / กิจกรรมด้านต่างๆ เช่น ด้านอาชีพ สุขภาพ นันทนาการ เป็นต้นจำนวน 69,303 คน ผู้สูงอายุช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และสมควรได้รับความช่วยเหลือ (ผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังและไม่มีผู้ดูแล) จำนวน 50,932 คน ผู้สูงอายุที่ไม่มีชื่อในทะเบียนบ้าน / ไม่มีบัตรประชาชนจำนวน 6,161 คน และผู้สูงอายุที่ถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ จำนวน 2,321 คน ขณะเดียวกันผู้สูงอายุรวมตัวกันสร้างเครือข่ายในนาม ชมรมผู้สูงอายุ ทั่วประเทศมี 3,487 ชมรม

สาเหตุของปัญหา การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในปัจจุบัน มีความจำเป็นต้องอาศัยอยู่ในครอบครัวภายใต้ภาวะที่จำกัดเป็นอย่างยิ่งไม่ว่าจะเป็นผู้ดูแล เงิน และวัสดุอุปกรณ์ในการดูแล โดยปรากฏการณ์สำคัญที่น่าวิตกคือ พบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุเหล่านี้ ร้อยละ 10 เป็นผู้สูงอายุด้วยกัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แนวโน้มในอนาคต ในอีก 15 – 20 ปีข้างหน้า สัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มเป็นอีกเท่าตัวของผู้สูงอายุในปัจจุบันหรือร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ หรือเกือบ 1 ใน 4 ของประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2568 อันจะทำให้ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ซึ่งคาดการณ์ว่าผู้สูงอายุจะมีอายุยืนขึ้น แต่ก็ประสบปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น หรือมีภาวะความจำเสื่อม ซึ่งคาดว่าจะมีมากกว่า 700,000 คน ส่งผลให้ประเทศต้องมีการระบบประมาณและภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของรัฐในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และยังพบว่าอัตราส่วนในวัยแรงงานที่มีศักยภาพในการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ มีแนวโน้มลดลงโดยตลอด จากประชากรวัยแรงงานประมาณ 6 คนที่สามารถให้การดูแลเกื้อหนุนผู้สูงอายุ 1 คน ในปี พ.ศ. 2551 จะเหลือเพียง 2 คนต่อผู้สูงอายุ 1 คนในปี พ.ศ. 2573 ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุที่ถูกกละเลยและถูกทอดทิ้งจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ในอีกด้านหนึ่งผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาและศักยภาพ เป็นพลังของชุมชนและสังคมที่มีการกระจายอยู่ทั่วไป ทำให้ชุมชนและสังคมเข้มแข็ง แต่ส่วนใหญ่จะยังไม่ได้รับการเหลียวแลและนำมาใช้ประโยชน์มากเท่าที่ควร

4) สตรี

ข้อมูลสถานการณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ทำการสำมะโนประชากรและเคหะในปี พ.ศ. 2553 พบว่าประเทศไทย มีประชากร จำนวน 65.4 ล้านคน มีประชากรหญิง 33.3 ล้านคน หรือร้อยละ 50.9 ของประชากรทั้งหมด ในส่วนปัญหาความรุนแรงในเด็กและผู้หญิงที่พบบ่อยที่สุดเป็นอันดับ 1 คือการถูกทำร้ายร่างกาย คิดเป็น ร้อยละ 49 อันดับ 2 คือ การถูกข่มขืนและล่วงละเมิดทางเพศ คิดเป็นร้อยละ 43 อันดับ 3 คือการถูกทารุณทางจิตใจ คิดเป็นร้อยละ 6 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น คู่รัก/คู่สมรส เพื่อน บุคคลในครอบครัวซึ่งคนร้ายหรือคนไม่รู้จักรักมีจำนวนน้อย

สำหรับการมีส่วนร่วมในอำนาจและการตัดสินใจ อาทิเช่น การบริหารราชการ การมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมในภาคธุรกิจเอกชน และการดำรงตำแหน่งสำคัญยังมีน้อย กล่าวคือในระดับผู้บริหารระดับปลัดกระทรวง มีสตรีไม่ถึงหนึ่งในสี่ของผู้บริหารทั้งหมดในปี พ.ศ. 2550 ลดลงจากปี พ.ศ. 2549 จากร้อยละ 10.53 เหลือเพียงร้อยละ 5.26 การเข้าร่วมเป็นคณะรัฐมนตรีน้อยมาก ระหว่างปี พ.ศ. 2548 – 2551 มีรัฐมนตรีหญิงไม่เกิน 3 คน ขณะที่ภาคธุรกิจเอกชนในปี พ.ศ. 2550 มีสัดส่วนสตรีที่เป็นกรรมการบริษัท 218 แห่ง เพียงร้อยละ 22 ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2551 สำนักงานสถิติแห่งชาติ สํารวจพบว่า ผู้ชายมีอาชีพการงานสำคัญมากกว่าผู้หญิงไม่ว่าจะเป็นงานราชการงานธุรกิจ หรืองานเกษตรกรรม โดยอาชีพราชการเป็นผู้ชายร้อยละ 67 ส่วนสตรีเพียงร้อยละ 33 เท่านั้น แต่สำหรับงานที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนจะเป็นงานของผู้หญิง จำนวน 612,041 คน ซึ่งมากกว่าผู้ชาย ที่มีจำนวน 499,828 คน ขณะเดียวกันสตรีมีการสร้างเครือข่ายเพื่อคุ้มครองสิทธิ และส่งเสริมบทบาทของสตรี เช่น สมาคมสตรีไทยแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ เป็นต้น

สาเหตุของปัญหา ความไม่เสมอภาคระหว่างหญิง-ชายในสังคม เกิดจากระบบสังคม ความเชื่อทัศนคติ และค่านิยมที่คาดหวังต่อหญิง-ชายแตกต่างกัน สตรีมักจะถูกกล่เลเย ถูกจำกัดหรือถูกกีดกัน และไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมจากสังคม อีกทั้งขาดโอกาสในการพัฒนาในด้านต่างๆ ในส่วนการกระทำความรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิง มาจากการนอกใจ และความหึงหวง รองลงมาคือการเมาสุรา และเสพสารเสพติด

แนวโน้มในอนาคต ดร.วนิดา ธนประโยชน์ศักดิ์ ทำ การศึกษาโครงสร้างประชากรไทยกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต สรุปไว้ว่า สตรีในวัยทำงานมีแนวโน้มแต่งงานช้าลง และเป็นโสดมากยิ่งขึ้นโดยบทความในหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ระบุว่าในปี พ.ศ.2563 ประเทศไทย จะมีผู้หญิงมากกว่าผู้ชายถึง 1.5 ล้านคน โดยเฉพาะผู้หญิงตัวคนเดียวจะมีมากขึ้น โดยตัวเลขจะอยู่ที่ประมาณ 5.6 ล้านคนในจำนวนนี้รวมถึงผู้หญิงที่เป็นหม้ายและผ่านการหย่าร้าง ขณะเดียวกันผู้หญิง มีแนวโน้มในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการพัฒนาและการบริหารงานทั้งในภาคการเมือง ภาครัฐ และภาคเอกชนเพิ่มมากขึ้น

5) คนพิการ

ข้อมูลสถานการณ์ จากรายงานสถิติข้อมูลคนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ โดยสำนักงานส่งเสริมและคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ตั้งแต่วันที่ 1 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2537 ถึงวันที่ 31 เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2554 พบว่า ประเภทความพิการที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางกาย จำนวน 503,646 คน คิดเป็นร้อยละ 45.27 พิกัดทางได้ยินหรือสื่อความหมาย จำนวน 166,206 คน คิดเป็นร้อยละ 14.93 พิกัดทางการมองเห็น จำนวน 122,159 คน คิดเป็นร้อยละ 10.98 พิกัดทางสติปัญญา จำนวน 101,680 คน พิกัดทางจิตใจและพฤติกรรมหรือออทิสติก จำนวน 74,220 คน พิกัดทางการเรียนรู้ จำนวน 1,890 คน และพิการซ้ำซ้อน จำนวน 81,802 คน คิดเป็นร้อยละ 7.35 ขณะเดียวกันคนพิการมีการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาศักยภาพ และส่งเสริมคุณภาพชีวิต ได้แก่ มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย และสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย เป็นต้น มีการให้ความคุ้มครองสิทธิคนพิการ คือ มีมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการในพระบรมราชูปถัมภ์

สาเหตุของปัญหา เนื่องจากวิถีชีวิตในบริบทสังคมที่เปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย ทำให้แบบแผนการเจ็บป่วยเปลี่ยนไป การเกิดอุบัติเหตุ โรคมะเร็ง และโรคเรื้อรังต่างๆซึ่งทำให้เกิดความพิการได้ง่ายขึ้น

แนวโน้มในอนาคต จากสถิติของการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ มะเร็ง และโรคเรื้อรัง อาทิเช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง โรคซึมเศร้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการใช้สารเสพติดภาวะโภชนาการเกิน ขาดการออกกำลังกาย ความไม่ปลอดภัยด้านอาหารและยา การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุรวมทั้งการบาดเจ็บจากความรุนแรงในเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ต่างๆล้วนส่งผลทำให้คนปกติมีโอกาสเกิดความพิการ และมีภาวะพึ่งพาเพิ่มมากขึ้น

6) ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม

ข้อมูลสถานการณ์ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่จัดอยู่ในกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบไปด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่

6.1) คนยากจน สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำรวจข้อมูลในปี พ.ศ. 2553 พบว่า มีคนจนจำนวน 5.08 ล้านคนคิดเป็นร้อยละ 7.8 ของจำนวนประชากร

6.2) บุคคลเร่ร่อน ปี พ.ศ.2549 พบว่า มีเด็กเร่ร่อน ประมาณ 20,000 คน แต่ไม่ได้รับการดูแลจากภาครัฐมากถึง 15,000 คน

6.3) คนไร้สัญชาติ คือ บุคคลที่มีปัญหาสถานะทางกฎหมาย ในปัจจุบันแม้จะมีนโยบายการขึ้นทะเบียนให้กับคนไร้สัญชาติ โดยในปี พ.ศ.2548 คาดว่ามีคนไร้สัญชาติมากกว่า 2 ล้านคนแต่มีฐานข้อมูลภาครัฐเพียง 5 แสนคนเท่านั้น แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ แรงงานต่างด้าว และผู้ถือบัตรบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน

6.4) ผู้ได้รับผลกระทบจากเอดส์และครอบครัว ข้อมูลระหว่างปี พ.ศ.2527-2554พบว่า มีผู้ติดเชื้อเอดส์ รวม 372,874 คน ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 20-44 ปี เสียชีวิต 98,153 ราย

6.5) ผู้พันโทฯ สถานการณ์ ของผู้พันโทฯในประเทศไทยในแต่ละปี จะมีจำนวนมากขึ้นเนื่องจากได้รับการปล่อยตัวระหว่างการอุทธรณ์ ฎีกา การพิจารณา ใต้สวน และสอบสวน

สาเหตุของปัญหา ที่สำคัญมี 5 ประการ คือ 1) อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ ทุนนิยม บริโภคนิยม 2) ผลกระทบจากการพัฒนาประเทศ ภายใต้ นโยบาย และผลการดำเนินงานของรัฐที่ผ่านมา 3) การเปิดพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน 4) เจตคติของคนในสังคม 5) การมองตนเองของผู้ด้อยโอกาสและการไม่สามารถจัดการกับปัญหาของตนเองได้

แนวโน้มในอนาคต สถานการณ์ปัญหาผู้ด้อยโอกาสทางสังคม มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น ได้แก่

1) คนยากจน แม้ว่าสัดส่วนคนจนและจำนวนคนจนมีแนวโน้มลดลง แต่ประชาชนยังมีความเสี่ยงจากการกระจายรายได้และความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยในภาคชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก อีกทั้งเศรษฐกิจของครัวเรือนอยู่ในภาวะการพึ่งพิงจากภายนอกสูง มีความเปราะบางผันผวนตามภาวะเศรษฐกิจของประเทศและโลก โดยเฉพาะจากสถานการณ์น้ำท่วมครั้งล่าสุด ปี พ.ศ. 2554 ซึ่งศูนย์อำนวยการบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย สรุปว่าเกิดความเสียหายใน 64 จังหวัด / 660 อำเภอ / 4,842 ตำบล เสียชีวิต 11.33 ล้านคน แรงงานเกือบ 1 ล้านคน ผู้เสียชีวิต 728 ราย บ้านเรือนเสียหาย 91,544 หลัง พื้นที่การเกษตร 10.30 ล้านไร่และความเสียหายทางเศรษฐกิจ 4 แสนล้านบาท ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความยากจนของคนในประเทศเพิ่มมากขึ้น

2) บุคคลเร่ร่อน มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กเร่ร่อน ซึ่งปัจจัยและสาเหตุสำคัญคือ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ส่งผลต่อภาวะเศรษฐกิจและค่านิยมของครอบครัวและสมาชิกระบบการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ปัญหายาเสพติด การเปิดเสรีทางการค้าที่จะทำให้คนต่างด้าวไหลเข้ามาเพิ่มมากขึ้น

3) คนไร้สัญชาติ ในประเทศไทยคาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น เนื่องจากภาคเอกชนยังคงต้องการแรงงานไร้ฝีมือ อีกทั้งนโยบายเพิ่มค่าแรงเป็น 300 บาท ทำให้เริ่มมีการเคลื่อนย้ายแรงงานในแถบชายแดนเพิ่มขึ้น

4) ผู้ได้รับผลกระทบจากเอดส์และครอบครัว แนวโน้มของจำนวนผู้ติดเชื้อและผู้ป่วยเอดส์ในประเทศไทยคาดว่าจะมีจำนวนลดลง เนื่องจากมีนโยบายดูแลให้กลุ่มคนดังกล่าวได้รับสิทธิการรักษาพยาบาล การเข้าถึงยาต้านไวรัสมากขึ้น แม้จำนวนตัวเลขของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์จะลดลง แต่เป็นที่น่าสนใจคือ จะเกิดโรคแทรกซ้อนหรือโรคติดเชื้อฉวยโอกาสเพิ่มขึ้น อีกทั้งกลุ่มเสี่ยงที่จะได้รับเชื่อมีความหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

5) ผู้พันโทโย มิเนวโน้มจะกลับไปสู่การกระทำผิดซ้ำมากขึ้น เนื่องจากเมื่อพันโทโยออกไปแล้วคนกลุ่มนี้แม้จะได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐานเท่าเทียมกันกับคนในสังคม แต่ยังคงขาดการยอมรับ อีกทั้งภาครัฐไม่มีกลไกในการรองรับ หรือส่งต่อไปสู่แหล่งงาน ขาดการเหลียวแลอย่างจริงจัง ทำให้ขาดทางเลือก ในการประกอบอาชีพ ในท้ายที่สุดก็ต้องหันกลับมาสู่การกระทำผิดซ้ำสำหรับประเด็นร่วมที่สำคัญของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม คือ การขาดหลักฐาน การเข้าถึงสิทธิการขาดความรู้ ความเข้าใจ การถูกกีดกัน การตีตราจากสังคม การไม่มีกฎหมายรองรับก็เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ หรือการเข้ารับบริการทางสังคม

7) ชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ชุมชนเมือง และชุมชนชนบท ดังนี้

7.1) ชุมชนเมือง

ประกอบด้วย เทศบาลเมือง 138 แห่ง เทศบาลนคร 26 แห่ง และมหานคร 1 แห่งพบว่า มีการพัฒนาที่อยู่อาศัย และการเคหะสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ดังนี้

ข้อมูลสถานการณ์ ผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการทำงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัยที่มีรายได้น้อย มีจำนวน 728,639 ครัวเรือนจากครัวเรือนทั้งหมด 20.3 ล้านครัวเรือน ทางกรมการเคหะแห่งชาติจึงได้ดำเนินโครงการบ้านเอื้ออาทรเพื่อพัฒนาและจัดสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับประชาชนทุกระดับรายได้โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยได้ ซึ่งในปี พ.ศ.2553 ก่อสร้างแล้วเสร็จ 240,186 หน่วย ส่งมอบให้กับผู้ได้สิทธิแล้ว 174,545 หน่วย

2) กลุ่มผู้เดือดร้อนในชุมชนแออัด การสำรวจในปี พ.ศ.2551 พบว่า มีชุมชนแออัดทั่วประเทศ 6,300 ชุมชน มีผู้เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยประมาณ 720,000 ครัวเรือนจากครัวเรือนทั้งหมด 20.2 ล้านครัวเรือน ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) จึงได้ดำเนินโครงการบ้านมั่นคง เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาที่อยู่อาศัยของคนจนในชุมชนแออัด รวมทั้งสร้างความมั่นคงและสิทธิการครอบครองที่ดินและที่อยู่อาศัย ปัจจุบันสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) ได้สนับสนุนโครงการบ้านมั่นคงรวม 941 โครงการ 1,605 ชุมชนรวมทั้งสิ้น 92,771 ครัวเรือนนอกจากนั้น จากรายงานสถานการณ์ทางสังคมของท้องถิ่น ปี พ.ศ.2553 สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้สำรวจข้อมูลปัญหาด้านที่อยู่อาศัยพบครัวเรือน ที่มีความเดือดร้อนในเรื่องที่อยู่อาศัย ดังนี้

1) ครัวเรือนที่มีสภาพที่อยู่ไม่มั่นคงถาวร และสมควรได้รับความช่วยเหลือจำนวน 126,201 ครัวเรือน

2) ครัวเรือนที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย เช่น อาศัยอยู่ในพื้นที่สาธารณะที่ราชพัสดุ ภายในบริเวณวัด ที่เช่า เป็นดิน จำนวน 331,259 ครัวเรือน

สาเหตุของปัญหา การเจริญเติบโตของเมืองได้ก่อให้เกิดความแออัด เนื่องจากการขาดการจัดการด้านที่ดินอย่างเหมาะสมที่จะสามารถรองรับการอยู่อาศัย สาเหตุอีกประการหนึ่ง ที่ส่งผลให้เกิดชุมชนแออัด คือ การโยกย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่เมือง แหล่งชุมชนแออัดต่างๆ ต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ทั้งปัญหาน้ำท่วมขังที่นานวันกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง ปัญหาขยะล้นชุมชน รวมทั้งปัญหาสังคม โดยเฉพาะเรื่องสวัสดิการของรัฐ สิทธิและโอกาสในการได้รับการดูแลจากราชการ โอกาสทางการศึกษา โอกาสในการเข้าถึงการช่วยเหลือดูแล

แนวโน้มในอนาคต ชุมชนแออัดมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากการอพยพแรงงานต่างด้าวจากเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ.2558 รวมทั้งความล้มเหลวในการสร้างงาน สร้างอาชีพในชนบท

7.2) ชุมชนชนบท ประกอบด้วย เทศบาลตำบล 1,855 แห่ง และ อบต. 5,761 แห่ง

ข้อมูลสถานการณ์ปัญหา และสาเหตุ กระแสการบริโภคนิยมในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในภาพรวมรวมถึงชุมชนในชนบท กล่าวคือ ทำให้คนในชุมชนชนบท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มุ่งเน้นการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยูคาลิปตัส ฯลฯ เพื่อสร้างรายได้สำหรับการใช้จ่ายในครัวเรือนเป็นหลัก โดยละเลยความสมดุลในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ จนกระทั่งทรัพยากรธรรมชาติถูกบุกรุก เพื่อเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูก มีการใช้สารเคมีในทุกขั้นตอน เพื่อต้องการเพิ่มผลผลิต ทำให้มีต้นทุนเพิ่มสูงขึ้น แต่ด้วยราคาผลผลิตที่ตกต่ำ จึงส่งผลทำให้เกษตรกรประสบปัญหาการขาดทุนอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การกู้ยืมเงินนายทุนเพื่อนำมาลงทุนในการเพาะปลูกเกษตรกรโดยส่วนใหญ่จึงตกอยู่ในภาวะการเป็นหนี้สิน ขณะเดียวกัน โอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจสังคม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีน้อย

แนวโน้มในอนาคต ในอนาคตชุมชนชนบทจะมีสภาพคล้ายชุมชนเมืองมากขึ้น กล่าวคือ เน้นการบริโภคนิยมเหมือนกัน อีกทั้งทรัพยากรธรรมชาติจะถูกบุกรุกเพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น และจากสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนทั่วโลก จะส่งผลทำให้เกิดภัยน้ำท่วมสลับกับภัยแล้ง ซึ่งกระทบต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตรโดยตรง ภัยแรงงานจึงอพยพเข้าสู่เมืองและภาคอุตสาหกรรม ขณะเดียวกัน ประชากรวัยผู้สูงอายุและเด็กจะมีมากขึ้น โดยผู้สูงอายุในชนบทจะถูกปรับเปลี่ยนบทบาทและรับภาระแทนพ่อแม่เด็กมากขึ้น

2.3 แผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559

การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559 มีความสอดคล้องกับนโยบาย กฎหมาย และแผนพัฒนาต่างๆในระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2555-2559

รวมทั้งพันธสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเตรียมความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ได้แก่ หน่วยงานในสังกัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หน่วยงานภาครัฐอื่นๆที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาสังคม ประกอบด้วย สถาบันวิชาการ สื่อมวลชน ภาคเอกชน รวมถึงชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ทำการศึกษา

กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การวิจัย ใช้เทคนิควิชาการ 2 เทคนิคสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัยองค์กร (SWOT Analysis) และแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping) โดยขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การวิจัย มีการศึกษา รวบรวม เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และคาดการณ์แนวโน้มอนาคตไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การวิจัย จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นใน 4 ภูมิภาค/4จังหวัด ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันศุกร์ที่ 21 ตุลาคม 2554 ณ จังหวัดขอนแก่น ภาคเหนือ วันจันทร์ที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2554 ณ จังหวัดพิษณุโลกภาคกลาง วันศุกร์ที่ 11 พฤศจิกายน 2554 ณ จังหวัดชลบุรี และภาคใต้ วันอังคารที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ.2554 ณ จังหวัดสงขลา เวทีวิพากษ์ในส่วนกลาง วันศุกร์ที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2554 ณ กรุงเทพมหานครและการประชุมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจกับคณะกรรมการวิจัยและเจ้าหน้าที่ของกระทรวงซึ่งรายละเอียดแผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559 มีดังต่อไปนี้

1) หลักคิดของแผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559 มี 4 หลักคิดสำคัญ ดังนี้

(1) แนวทางการทำวิจัย ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่

แนวทางที่ 1 เจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต้องทำวิจัยเอง เพื่อใช้วิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

แนวทางที่ 2 สนับสนุนให้หน่วยงานวิชาการภายนอกดำเนินการเพื่อให้การแก้ไขปัญหารวดเร็วและสามารถกระจายพื้นที่ให้ภาคียุทธศาสตร์อื่นๆ มีส่วนร่วม อาทิเช่น นักวิชาการที่เชี่ยวชาญเฉพาะทาง และสร้างการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาแนวทางที่ 3 การทำงานวิจัยร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับภาคี เครือข่าย

(2) แนวทางการทำงาน

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีบทบาทเป็นผู้ประสานงานจัดกระบวนการ และร่วมสร้างการเรียนรู้กับภาคีหลัก ภาคียุทธศาสตร์ และภาคีสสนับสนุนในการทำวิจัย

(3) เป้าหมายการวิจัย

วิจัยเพื่อทำ ให้เกิดความรู้และนำไปใช้ลดหรือแก้ไขปัญหาในกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

(4) กลไกการบริหาร

มีกลไกการบริหาร (งบประมาณ วัสดุ /อุปกรณ์ ความรู้ เทคโนโลยี ฯลฯ)และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย

2) จุดเน้นของแผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559

กลุ่มเป้าหมายเป็นศูนย์กลาง เป็นผู้ที่มีศักยภาพ มีทุนทางสังคม และพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง มิใช่เป็นเพียงผู้รอรับการจัดสวัสดิการ และบริการจากภาครัฐเท่านั้น

หลักคิด และจุดเน้นแผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559 สรุปได้ดังแผนภาพที่ 2-1

3) วิสัยทัศน์แผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559

วิสัยทัศน์ : “การวิจัยเป็นการเสริมพลังการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไปสู่สังคมคุณภาพ”

คำอธิบายวิสัยทัศน์ : กระทรวงการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์จะดำเนินการและใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ และกลไกที่จะเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไปสู่สังคมคุณภาพ

แผนภาพที่ 2-1 แสดงหลักคิด และจุดเน้นแผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559

แนวทางการวิจัย	การทำงาน	กลุ่มเป้าหมาย	บริหารจัดการ
- ทำวิจัยเอง - สนับสนุนภาคีเครือข่ายเฉพาะด้าน - ร่วมกับภาคีเครือข่าย	- ประสานงาน - จัดกระบวนการ - ร่วมสร้างการเรียนรู้กับภาคีหลักและภาคียุทธศาสตร์	- เกิดความรู้ - ลดหรือแก้ไขปัญหา - มีคุณภาพชีวิตที่ดี	- งบประมาณ - วัสดุ อุปกรณ์ - ความรู้ - เทคโนโลยี - การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายเป็นศูนย์กลางเป็นผู้มีศักยภาพ มีทุนทางสังคม และพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง
มิใช่เป็นเพียงผู้รอรับการจัดสวัสดิการและบริการจากภาครัฐเท่านั้น

4) พันธกิจ

- (1) พัฒนารฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านการพัฒนากำลังคนและความมั่นคงของมนุษย์
- (2) พัฒนาระบบบริหารจัดการการวิจัยและผลักดันงานวิจัยสู่การปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง
- (3) สนับสนุนและส่งเสริมการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) วิจัยแบบพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (R to R) วิจัยเชิงระบบ/เชิงนโยบาย และวิจัยเชิงปัญหา
- (4) สนับสนุนและส่งเสริมให้ 7 กลุ่มเป้าหมายทำวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง
- (5) การสรุปบทเรียนติดตามและประเมินผลงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง
- (6) ถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้สู่ภาคีและกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการผลักดันเข้าสู่ประชามหาอาเซียนและนานาชาติ

5) ยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559

มี 3 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) พัฒนาศักยภาพคน กลไก และระบบด้านการวิจัย 2) การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ท้องถิ่น สังคมโดยกระบวนการวิจัย 3) สานพลัง สร้างงานวิจัยเพื่อสังคมคุณภาพ ร่วมกับภาคีสนับสนุน รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนาศักยภาพคน กลไก และระบบด้านการวิจัย

กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างบุคลากรให้ทำวิจัยเป็น เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) วิจัยแบบพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (R to R) วิจัยเชิงระบบ/เชิงนโยบาย และวิจัยเชิงปัญหาเป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัยเชิงพื้นที่และประเด็นเพื่อสร้างกรณีศึกษา การปฏิบัติการที่ดี (Good Practices) โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างเสริมกลไกการวิจัยอย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐาน

3.1) ให้มีการจัดตั้งกลไกกลางการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกกอง/สำนัก

3.2) กลไกกลางจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์การวิจัย (Road Map) และจัดลำดับประเด็นวิจัยเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน 1 ปี ระยะปานกลาง 3 ปี ระยะยาว 5 ปี ระบุบทบาทหน้าที่หน่วยงานรับผิดชอบ ตามรายละเอียดแผนยุทธศาสตร์การวิจัยและกลยุทธ์ต่างๆ

3.3) กลไกกลางสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการทำวิจัยแบบบูรณาการทุกกอง/สำนัก

3.4) กลไกกลาง กำกับ ติดตาม ประเมินผลตามการออกแบบของคณะกรรมการวิจัยของกระทรวงฯ โดยมีสำนักมาตรฐานการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ (สมพ.) เป็นกองเลขานุการ

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการเพิ่มบทบาทของคณะกรรมการวิจัยของกระทรวงฯ ในการออกแบบและพัฒนาคน กลไก ระบบ รวมทั้งมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการวิจัยอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างระบบสนับสนุนงบประมาณ โดยกำหนดสัดส่วนงบประมาณอุดหนุนการวิจัยตามแผนยุทธศาสตร์การวิจัยอย่างชัดเจน

กลยุทธ์ที่ 6 เสริมสร้างระบบฐานข้อมูลการวิจัยด้านการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ทั้งที่ดำเนินการเอง และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวมและจัดหมวดหมู่ผลงานวิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของกระทรวงที่สืบค้นได้ เช่น เว็บไซต์ ห้องสมุด หนังสือ ฯลฯ

กลยุทธ์ที่ 7 ยกย่องผลงานวิจัยให้นำไปสู่การผลักดันนโยบาย และการปฏิบัติจริงในพื้นที่

7.1) คำนึงข้อมูลผู้ชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย

7.2) ประสานเข้าสู่นโยบาย แผน ข้อบัญญัติงบประมาณ และกลไกการปฏิบัติของ
กระทรวงฯ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

7.3) ผลวิจัยสามารถตอบโจทย์หรือตอบสนองนโยบายของผู้บริหารของกระทรวงฯ ได้

7.4) เวทีเสนอผลวิจัยในระดับผู้บริหารกอง/สำนัก และระดับกระทรวง

กลยุทธ์ที่ 8 สนับสนุนระบบการเผยแพร่ และถ่ายทอดผลงานวิจัยสู่สังคมไทย อาเซียน
และนานาชาติ โดยสร้างแรงจูงใจและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้บุคลากรสามารถเขียนบทความวิจัย
บทความวิชาการนำเสนอในเวทีระดับชาติ และนานาชาติ รวมทั้งตีพิมพ์ในสื่อสาธารณะและวารสารที่
ได้รับการรับรองมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ท้องถิ่น สังคมโดยกระบวนการวิจัย

กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างพลัง 7 กลุ่มเป้าหมายของกระทรวงฯ ให้ทำวิจัยด้วยตนเองและใช้
งานวิจัยเป็นเครื่องมือสู่การพึ่งตนเองได้

กลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างบุคลากรของกระทรวงฯ ให้ทำวิจัยเพื่อลด แก้ไขปัญหา พัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับ 7 กลุ่มเป้าหมาย โดยประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา
ในการพัฒนาศักยภาพการวิจัย

กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับภาคี เครือข่าย เช่น สถาบันการศึกษา องค์กร
พัฒนาเอกชน (NGOs) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ในการทำวิจัยเพื่อลด แก้ไขปัญหา พัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์โดยมีประเด็นวิจัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
การเมืองการปกครอง สุขภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการปรับตัวเข้าสู่ประชาคม
อาเซียนแบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ประเด็นวิจัยเชิงระบบ/มหภาค และประเด็นวิจัยระดับจุลภาค
รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

- **ประเด็นวิจัยเชิงระบบ/มหภาค**

1) ปัญหา สาเหตุและผลกระทบของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
การเมืองการปกครอง สุขภาพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ส่งผลต่อ 7 กลุ่มเป้าหมายของ
กระทรวงฯ และสังคมโดยรวม

2) วิจัยกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะในสถานการณ์เชิงบวกของสังคม
เช่น

- การมีส่วนร่วมด้านสุขภาพโดยใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพ
- สมัชชาต่างๆ เช่น สมัชชาปฏิรูปประเทศไทย สมัชชาประชาธิปไตยชุมชน

สมัชชาคุณธรรม ฯลฯ

- การรวมพลังช่วยเหลือภัยพิบัติน้ำท่วมของสภาองค์กรชุมชน สภาเยาวชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อ ภาคเอกชน ฯลฯ

- การพัฒนานวัตกรรมในการกระจายอำนาจเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- โครงสร้างความปลอดภัยทางสังคมและเศรษฐกิจภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ท่ามกลางความหลากหลายและความซับซ้อนของนโยบาย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่หลากหลาย (Multi stakeholders)

● ประเด็นวิจัยระดับจุลภาค

โดยเฉพาะ 7 กลุ่มเป้าหมายของกระทรวงฯ ประกอบด้วย ครอบครัว เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ สตรี คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และชุมชน รายละเอียดมีดังต่อไปนี้

1) ประเด็นวิจัยเกี่ยวกับครอบครัว

- การเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยใช้วัฒนธรรมท้องถิ่น
- ครอบครัวกับการเลี้ยงลูกยุคใหม่ การสร้างวินัยเชิงบวกในครอบครัว
- ครอบครัวรูปแบบใหม่ เช่น คนอพยพมาทำงานแล้วเช่าบ้านอยู่ด้วยกันชายอยู่กับชาย หญิงอยู่กับหญิงโดยไม่มีบุตร สิทธิของเด็กที่เกิดจากเทคโนโลยีในการมีบุตร (การทำ GIFT การอุ้มบุญ)

2) ประเด็นวิจัยเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

- การสร้างจิตอาสาของเด็กและเยาวชน
- การพัฒนาระบบการจัดการการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมในเด็กและเยาวชน
- การลดหรือแก้ไขปัญหาวัยรุ่นที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน
- การพัฒนาและป้องกันปัญหาเด็กและเยาวชน (การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เด็กแว้นซ์ สื่อที่ไม่เหมาะสม การทำแท้ง สิ่งเสพติดและยาเสพติด)

- พื้นที่ทางสังคมที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนชายขอบ
- แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของเด็ก
- กระบวนการสร้างวินัยในตนเองให้เด็กและเยาวชน (ค้นหาวินัยและแนวทางการพัฒนา)

- กระบวนการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ในเด็ก
- ศึกษาอัตลักษณ์ของเด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันและอนาคต
- การสร้างนโยบายเพื่อรองรับจำนวนประชากรเด็กและเยาวชนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3) ประเด็นวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

- การเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ (ศักยภาพของผู้สูงอายุในการดูแลตนเองและสังคม ชุมชนกับการดูแลผู้สูงอายุ การจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม)

- ค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุในอนาคต
- การเพิ่มคุณค่าหรือศักยภาพของผู้สูงอายุ
- งานวิจัยด้านสุขภาพผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง
- ระบบการจัดทำโรงพยาบาลเพื่อเอื้ออำนวยสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ (มีรูปแบบให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตนเองได้)

- มีการจัดทำระบบเศรษฐกิจเพื่อสร้างสินค้าเพื่อจำหน่ายของกลุ่มผู้สูงอายุ
- การส่งเสริมผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยบุคคล ชุมชน และภาครัฐกิจ
- ปัญหาและแนวทางการให้ผู้สูงอายุดูแลเด็ก

4) ประเด็นวิจัยเกี่ยวกับสตรี

- การมีส่วนร่วมของสตรีในการตัดสินใจเชิงนโยบายทางการเมือง
- สตรีกับการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ
- สตรีกับอนามัยเจริญพันธุ์
- ระบบการดูแล/คุ้มครอง/ป้องกัน สตรีที่ถูกกระทำความรุนแรงจากสังคม
- ศึกษาโอกาสและทางเลือกใหม่สำหรับสตรีชายขอบ (หญิงขายบริการ)
- การปรับตัวของสตรีหม้ายที่เป็นหัวหน้าครอบครัวในสังคมไทย

5) ประเด็นวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ

- ศึกษาปัญหาความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของคนพิการ
- การรับรู้ ความเข้าใจ และเจตคติต่อความพิการและคนพิการ
- การพัฒนาให้คนพิการสร้างรายได้ด้วยตนเอง
- รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ระบบสวัสดิการและการพัฒนาสุขภาพคนพิการในชุมชนและท้องถิ่น
- สุขภาวะและความสุขของคนพิการ
- รูปแบบการบริการด้านคมนาคมและขนส่งที่เหมาะสมสำหรับคนพิการ

6) ประเด็นวิจัยเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม

- พัฒนาศักยภาพผู้ด้อยโอกาสทางสังคมเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง
- การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม

สังคม

- การรับมือภัยพิบัติ กรณีเฉพาะผู้ด้อยโอกาสทางสังคม

- รูปแบบการจัดสวัสดิการสำหรับคนเร่ร่อนในเขตเมือง
- การหาแนวทางการป้องกันการค้ำมนุษย์จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- การพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม
- การบริหารจัดการนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เป็นเครื่องมือนำเอาผลการวิจัยไปสู่การ

ปฏิบัติเชิงนโยบายได้

7) ประเด็นวิจัยเกี่ยวกับชุมชน

- บทบาทและการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
- แนวทางการสร้างจิตอาสาดูแลสังคม
- กระบวนการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากร
- แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการทำธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อ

สังคม (CSR) ของบริษัทเอกชน

- พัฒนาความเข้มแข็งกลุ่ม / องค์กรในชุมชน
- การผลิต / บริโภคอาหารปลอดภัย
- หาแนวทางเพื่อให้วัยแรงงานกลับสู่ชุมชน
- การอนุรักษ์ / ฟื้นฟู ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น
- การบูรณาการการจัดสวัสดิการทางสังคมของกลุ่มเครือข่ายทางสังคม
- แนวทางการจัดการชุมชน

- แนวทางการส่งเสริมประชาธิปไตยชุมชน
- การจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน
- การ เกิดชุมชนแบบใหม่ๆ เช่น ชุมชนออนไลน์ ชุมชนคอนโดยชุมชนจัดสรร
- ผลกระทบของชุมชนแออัดที่มีผลต่อปัญหาสุขภาพจิต การค้ามนุษย์
- การดูแลคลอง ตรอก ซอยที่ขวางทางน้ำไหลทำให้เกิดมหาอุทกภัย
- การสร้างชุมชนเข้มแข็งและการจัดการปัญหาผลกระทบที่เกิดจากปัญหาเศรษฐกิจ

และนโยบายของรัฐ เช่น การย้ายกลับถิ่นฐานของวัยแรงงาน การสร้างชลประทาน การจัดสรรที่ดินทำกินในพื้นที่ สปก. เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : สถานพลัง สร้างงานวิจัยเพื่อสังคมคุณภาพร่วมกับภาคีสนับสนุน

กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวิเคราะห์สถานการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยและแผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับภาคีสนับสนุน

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้เกิดข้อตกลงระบบสนับสนุนงบประมาณ ความรู้วิชาการ เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ด้านการวิจัยของกระทรวงฯ และภาคีสนับสนุน

6) ภาคี และผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

ยุทธศาสตร์ทั้ง 3 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวข้างต้น สามารถตอบคำถามได้ว่าภาคีหลักภาคียุทธศาสตร์ และภาคีสนับสนุน จะได้รับประโยชน์อะไรบ้างดังต่อไปนี้

ภาคีหลัก ได้แก่ บุคลากร กลไกในกระทรวงฯ และ 7 กลุ่มเป้าหมายหลักของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งจะได้รับผลประโยชน์ดังต่อไปนี้

- มีเครือข่ายการวิจัยกับภาคียุทธศาสตร์
- มีกลไก มีเครือข่าย
- บุคลากรของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำวิจัยเป็น
- ประเมินตนเอง
- ครอบครัว เกิดวินัยเชิงบวก มีความเข้มแข็ง
- เด็กและเยาวชน มีพื้นที่ทางสังคม สังคมเข้าใจอัตลักษณ์เด็กหญิงแม่อยู่ใน

สังคมได้ ป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง

- สตรี ได้รับความคุ้มครองจากการกระทำความรุนแรง หญิงหม้ายปรับตัวได้
- ผู้สูงอายุ ดูแลตนเองได้ ได้รับสวัสดิการดีขึ้น
- คนพิการ มีรายได้และสวัสดิการดีขึ้น และสามารถดูแลตัวเองได้
- ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม รับมือกับภัยพิบัติและเข้าถึงสวัสดิการ ถูกป้องกัน

จากการค้ามนุษย์

- ชุมชน ปรับตัวได้ เข้มแข็งขึ้น แรงงานกลับสู่ชุมชน ความรับผิดชอบต่อ

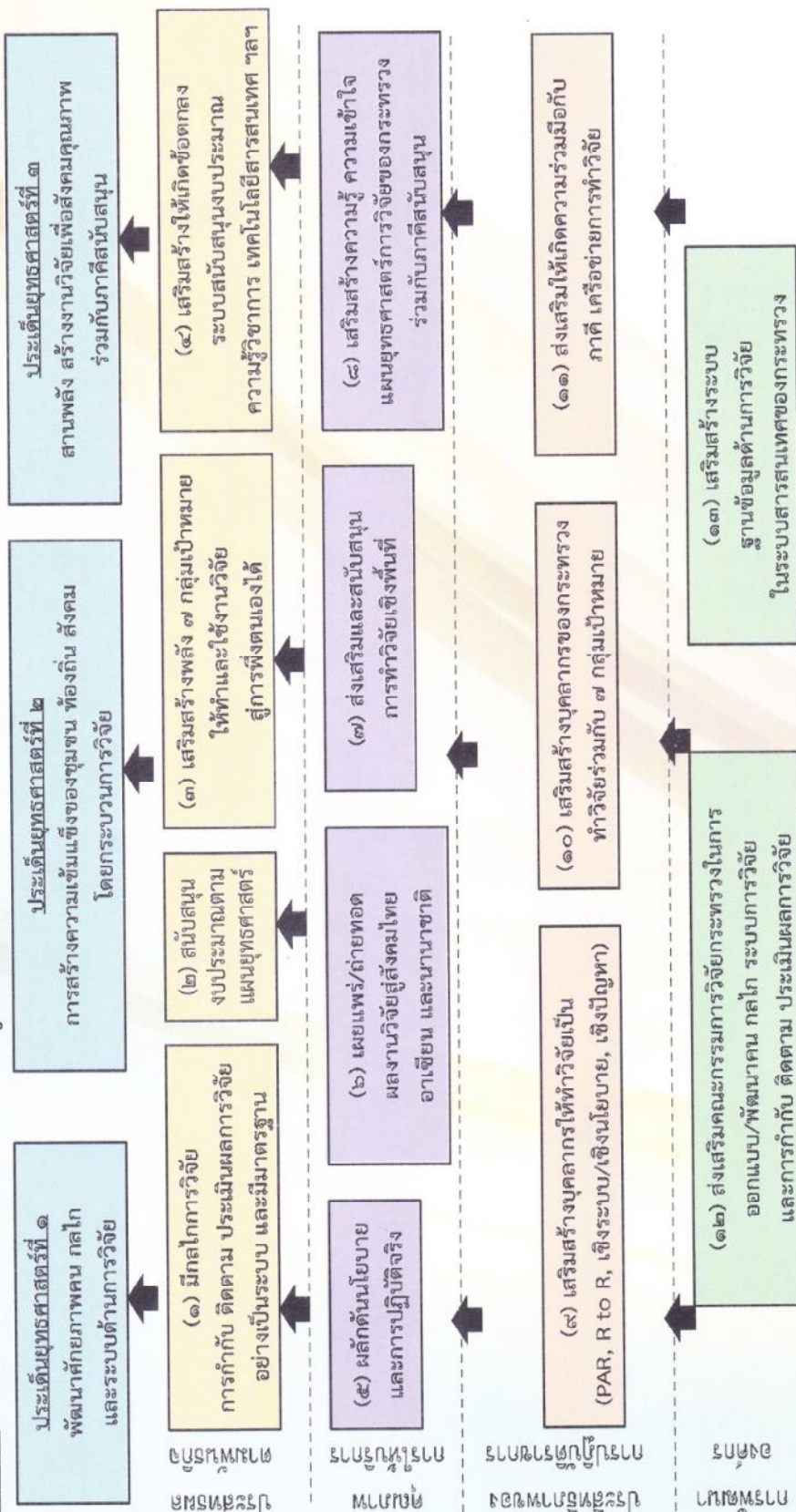
สังคม (CSR)

ภาคียุทธศาสตร์ ได้แก่ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สื่อสาธารณะ ภาคประชาสังคมสถาบันวิชาการ และภาคเอกชนซึ่งจะได้รับผลประโยชน์ดังต่อไปนี้

- วิจัยและแก้ปัญหาพร้อม
- พัฒนาตัวชี้วัดการทำงาน
- หาข้อมูลความจริงเผยแพร่
- ได้ผลงานด้านกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)
- ข้อมูลเพื่อการเรียนการสอนและเผยแพร่วิชาการ

แผนที่ยุทธศาสตร์ : แผนยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙

วิสัยทัศน์ : “การวิจัยเป็นการเสริมพลังการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไปสู่สังคมคุณภาพ”

ภาคีสันับสนุน ได้แก่

1. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
2. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
3. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
4. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)
5. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)
6. สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
7. สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.)
8. องค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐฯ (USAID)
9. สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP)
10. หน่วยงานอื่นๆ

ซึ่งจะได้รับผลประโยชน์ดังต่อไปนี้

- มีการจัดสรรงบประมาณชัดเจน
- มียุทธศาสตร์การวิจัย
- ได้ผลงาน
- การเผยแพร่ขยายผลสู่ภาคีอื่นๆ
- สร้างระบบสรุปบทเรียนและติดตามประเมินผล

7) ความสอดคล้องระหว่างยุทธศาสตร์การวิจัยกับแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญา ระหว่างประเทศ

ความสอดคล้องระหว่างยุทธศาสตร์การวิจัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559 มีตั้งแต่ระดับแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังตารางที่ 2-1

ตารางที่ 2-1 แสดงความสอดคล้องระหว่างยุทธศาสตร์การวิจัยกับแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญาระหว่างประเทศ

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผน ยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญาระหว่างประเทศ
ยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนาศักยภาพ คนกลไก และ ระบบด้านการ วิจัย	กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างบุคลากรให้ทำวิจัยเป็น เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) วิจัยแบบพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (R to R) วิจัยเชิงระบบ/เชิงนโยบาย และวิจัยเชิงปัญหาเป็นต้น กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัยเชิงพื้นที่และประเด็น เพื่อสร้างกรณีศึกษาการปฏิบัติการที่ดี(Good Practices) โดยกำหนดเป็นตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร กลยุทธ์ที่ 3 สร้างเสริมกลไกการวิจัยอย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐาน 3.1) ให้มีการจัดตั้งกลไกกลางการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกกอง/สำนัก 3.2) กลไกกลางจัดทำแผนที่ทางเดินยุทธศาสตร์การวิจัย (Road Map) และจัดลำดับประเด็นวิจัยเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน 1 ปี ระยะปานกลาง 3 ปี ระยะยาว 5 ปี ระบุบทบาทหน้าที่หน่วยงานรับผิดชอบ ตามรายละเอียดแผนยุทธศาสตร์การวิจัยและกลยุทธ์ต่างๆ 3.3) กลไกกลางสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการทำวิจัยแบบบูรณาการทุกกอง/สำนัก 3.4) กลไกกลาง กำกับ ติดตาม ประเมินผลตามการออกแบบของคณะกรรมการวิจัยของกระทรวงฯ โดยมีสำนักมาตรฐานการ พัฒนา	● แผนพัฒนา เศรษฐกิจ ล สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 1) แนวทางการบริหารจัดการแผนในข้อ 3 สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนแผนงานของภาคีพัฒนาต่างๆ 2) ทางการบริหารจัดการแผนในข้อ 4 การเพิ่มประสิทธิภาพกลไกรับผิดชอบการขับเคลื่อนแผนฯ ที่ชัดเจนทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการติดตามประเมินผล ● นโยบาย และยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2555-2559 1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางสังคม 2) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมและบุคลากรทางวิจัย ● ยุทธศาสตร์กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2555-2559 1) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การยกระดับขีดความสามารถการบริหารจัดการด้านการพัฒนาสังคม

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผน ยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญาระหว่างประเทศ
	สังคม และความมั่นคงของมนุษย์ (สมพ.)เป็นกองเลขาธิการ กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมการเพิ่มบทบาทของคณะกรรมการวิจัยของกระทรวงฯ ในการออกแบบและพัฒนาคน กลไก ระบบ รวมทั้งมีการกำกับ ติดตาม ป ระเมินผลการวิจัยอย่างเป็นระบบและมีมาตรฐาน กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างระบบสนับสนุนงบประมาณ โดยกำหนดสัดส่วนงบประมาณอุดหนุนการวิจัยตามแผนยุทธศาสตร์การวิจัยอย่างชัดเจน กลยุทธ์ที่ 6 เสริมสร้างระบบฐานข้อมูลการวิจัยด้านการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ทั้งที่ดำเนินการเอง และจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวมและจัดหมวดหมู่ผลงานวิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของกระทรวงฯที่สืบค้นได้เช่น เว็บไซต์ ห้องสมุด หนังสือ ฯลฯ กลยุทธ์ที่ 7 ยกระดับผลงานวิจัยให้นำไปสู่การผลักดันนโยบายและการปฏิบัติจริงในพื้นที่ 7.1) คืบข้อมูลสู่ชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย 7.2) ประสานเข้าสู่นโยบาย แผน ข้อบัญญัติงบประมาณ และกลไกการปฏิบัติของกระทรวงฯ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	- กลยุทธ์ข้อ 4.1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางด้านสังคม - กลยุทธ์ข้อ 4.2 การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง - กลยุทธ์ข้อ 4.3 การสนับสนุนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผน ยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญาระหว่างประเทศ
	7.3) ผลวิจัยสามารถตอบโจทย์หรือตอบสนองนโยบายของผู้บริหารของกระทรวงฯ ได้ 7.4) เวทีเสนอผลวิจัยในระดับผู้บริหารกอง/สำนัก และระดับกระทรวง กลยุทธ์ที่ 8 สนับสนุนระบบการเผยแพร่ และถ่ายทอดผลงานวิจัยสู่สังคมไทย อาเซียน และนานาชาติ โดยสร้างแรงจูงใจและจัดกระบวนการเรียนรู้ให้บุคลากรสามารถเขียนบทความวิจัยบทความวิชาการนำเสนอในเวทีระดับชาติ และนานาชาติ รวมทั้งตีพิมพ์ในสื่อสาธารณะและวารสารที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน	

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผน ยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญาระหว่างประเทศ
ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การสร้าง ความเข้ม แข็งของ ชุมชน ท้องถิ่น ส ัง ค ม โ ค ย กระบวนการวิจัย	กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างพลัง 7 กลุ่มเป้าหมายของกระทรวงฯ ให้ทำวิจัยด้วยตนเองและใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือสู่การพึ่งตนเองได้ กลยุทธ์ที่ 2 เสริมสร้างบุคลากรของกระทรวงฯ ให้ทำวิจัยเพื่อลดแก้ไข ปัญหา พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับ 7 กลุ่มเป้าหมาย โดยประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนาศักยภาพ กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับภาคี เครือข่าย เช่น สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ในการทำวิจัยเพื่อลด แก้ไขปัญหา พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยมีประเด็นวิจัยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง สุขภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ประเด็นวิจัยเชิงระบบ/มหภาค และประเด็นวิจัยระดับจุลภาค	● แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม 2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ● นโยบายและยุทธศาสตร์วิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2555-2559 7 กลุ่มเป้าหมายของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้อยู่ในประเด็นของกลุ่มเรื่องวิจัยที่ควรมุ่งเน้น เช่น เรื่องวิจัยสังคมผู้สูงอายุ การปฏิรูปการศึกษาและการสร้างสรรคการเรียนรู้การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาและการฟื้นฟูสุขภาพ ● ยุทธศาสตร์กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2555-2559 1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การผลักดันให้เกิดสังคมสวัสดิการเช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้และพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในทุกกระดับ การพัฒนานโยบายสังคมและกลไกส่งเสริมความเสมอภาค 2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสังคมเข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เช่น การส่งเสริมศักยภาพครอบครัวให้เป็นกลไกพื้นฐานการพัฒนาสังคม 3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมพลังทางสังคม ในกลยุทธ์ที่ 3.1 ส่งเสริมบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของประชาชนโดยผ่านกลไกของภาคประชาสังคม

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผน ยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญาระหว่างประเทศ
		● กฎหมาย และนโยบายภายในประเทศ 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีในการส่งเสริมและประสานงานสถาบันครอบครัวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ซึ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างครอบครัว ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาครอบครัวบรรจุในเทศบัญญัติอย่างรูปธรรม 2) นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสม” โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการให้ข้อคิดเห็นถึงโลกที่เหมาะสมในทัศนคติของเด็ก 3) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 13 ในการส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุในลักษณะกลุ่ม ชมรม และการสนับสนุนทั้งในด้านสังคม สุขภาพ และเศรษฐกิจ 4) นโยบายรัฐบาลนายกรัฐมนตรี น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมเป็นพลังขับเคลื่อนสังคมและพัฒนากิจการบ้านเมือง การส่งเสริมให้มีกองทุนสตรีเพื่อพัฒนาบทบาทสตรีในสังคม 5) แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2555-2559 มียุทธศาสตร์ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม สร้างสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารสร้างเสริมพลังอำนาจส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งขององค์กรด้านคนพิการและเครือข่าย สร้าง

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผน ยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญาระหว่างประเทศ
		เสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์ต่อความพิการและคนพิการ 6) ร่างแผนยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2555-2559 ในยุทธศาสตร์การเสริมพลังทุกภาคส่วนสู่สังคมสวัสดิการ ● แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) 1) ปลุกฝังอัตลักษณ์อาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางในการก่อตั้งประชาคมโดยสนับสนุนทุกภาคส่วนให้มีส่วนร่วม 2) ยกกระดับคุณภาพชีวิต โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรีเยาวชนผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มชายขอบ 3) การลดช่องว่างทางการพัฒนา โดยเฉพาะมิติการพัฒนาด้านสังคมระหว่างประเทศสมาชิก 4) การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการสำหรับสตรี เยาวชนผู้สูงอายุ และคนพิการ 5) การจัดสวัสดิการ เครือข่ายความปลอดภัยทางสังคมและความคุ้มครองจากผลกระทบด้านลบจากการรวมตัวอาเซียนและโลกาภิวัตน์ 6) ส่งเสริมองค์กรธุรกิจช่วยสังคม ภาคธุรกิจต้องดำเนินการเพื่อให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน 7) เสริมสร้างกลไกผลกระทบด้านต่างๆ การสร้างรัฐที่พร้อมรับกับภัยพิบัติ

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

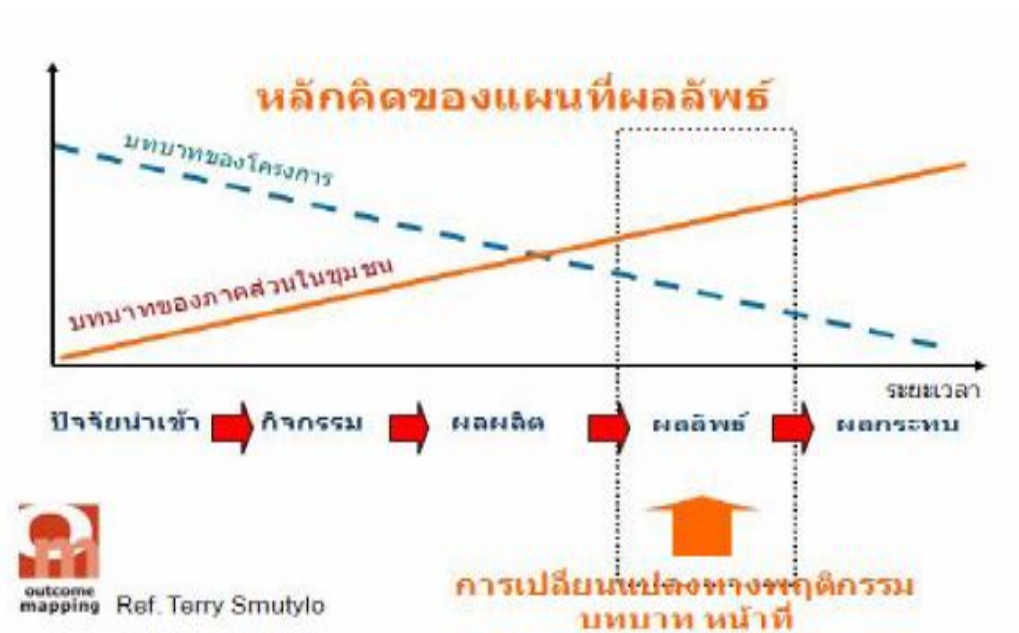
ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผน ยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญาระหว่างประเทศ
		และประชาคมให้ปลอดภัยยิ่งขึ้น 8) จัดตั้งเครือข่ายครอบครัว โดยมีเป้าหมายหนึ่งเพื่อการขจัดความยากจนช่วยเหลือครอบครัวที่ยากจน 9) พัฒนาสมรรถภาพของระบบราชการ เน้นการจัดตั้งระบบราชการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีความรับผิดชอบและมีความน่าเชื่อถือ ● พันธสัญญาระหว่างประเทศ อนุสัญญาในสิทธิเด็ก อนุสัญญาในการขจัดต่อสตรีในทุกรูปแบบ อนุสัญญาในสิทธิคนพิการ ที่มุ่งการคุ้มครองให้กลุ่มเป้าหมายมีสิทธิในการดำรงอยู่และการเสนอความคิดเห็น ● ความร่วมมือกับต่างประเทศ เครือข่ายความมั่นคงมนุษย์, ความร่วมมือกับต่างประเทศเรื่องโรคเอดส์ และความร่วมมือกับต่างประเทศเรื่องการค้ามนุษย์โดยสร้างสรรค์ให้ประชาชนเกิดความมั่นคง มีศักดิ์ศรี โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคประชาคม วางแผนการดำเนินงานจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	กลยุทธ์	แผน ยุทธศาสตร์ระดับชาติ และพันธสัญญาระหว่างประเทศ
ยุทธศาสตร์ที่ 3 : สถานพลังสร้าง งานวิจัย เพื่อ สังคม คุณ ภาพ ร่ ว ม กั บ ภ า คี สนับสนุน	กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแผนยุทธศาสตร์การวิจัยของ กระทรวงฯ โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และวิเคราะห์สถานการณ์ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย และแผนยุทธศาสตร์การวิจัยของ กระทรวงฯ ร่วมกับภาคีสนับสนุน กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้เกิดข้อตกลงระบบสนับสนุนงบประมาณความรู้ วิชาการ เทคโนโลยีสารสนเทศ ฯลฯ ด้านการวิจัยของกระทรวงฯ และ ภาคีสนับสนุน	● แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11พ.ศ. 2555-2559 1) แนวทางการบริหารจัดการแผนในข้อ 1 การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญ และมีบทบาทผลักดันแผนไปสู่การปฏิบัติ จริง ● นโยบายและยุทธศาสตร์วิจัยของชาติ ฉบับที่ ๘ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ 1) ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหารจัดการความรู้ ผลงานวิจัยนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ ทรัพยากร และภูมิปัญญาของประเทศสู่การใช้ประโยชน์เชิง พาณิชย์และสาธารณะ ด้วยยุทธวิธีที่เหมาะสม เข้าถึงประชาชนและประชา สังคมอย่างแพร่หลาย ● ยุทธศาสตร์กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2555-2559 1) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างพลังทางสังคมในกลยุทธ์ที่ 3.2 ส่งเสริม จิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม

1) แผนที่ผลลัพธ์ (Outcome Mapping)¹

1. หลักคิดของแผนที่ผลลัพธ์

จุดเน้นของแผนที่ผลลัพธ์

1) มอง “ภาพใหญ่” และ “คลี่” ให้เห็นภาพจริงในการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์บริบท ประวัติศาสตร์

- ผู้รับประโยชน์
- ผู้มีส่วนร่วมหรือส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ทั้งด้านบวกและลบ
- บทบาทของโครงการ (ภาระหน้าที่และความสามารถที่จะ

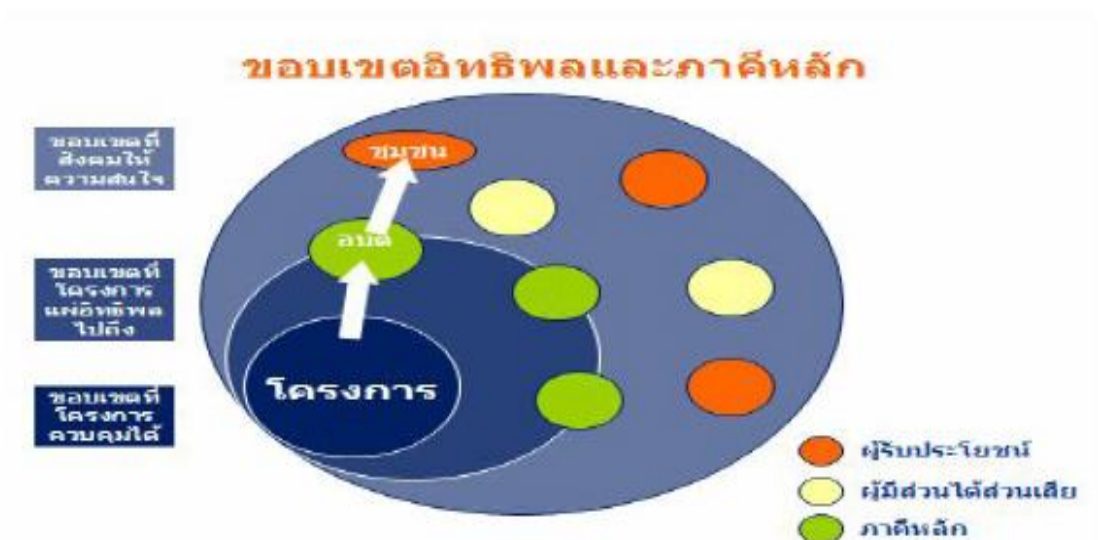
Contributions)

2) ขอบเขตที่โครงการแผ่อิทธิพลไปถึง (Sphere of Influence)

3) ภาคิหลัก (Boundary Partners)

- คน กลุ่มคน หรือองค์กร ที่โครงการทำงานด้วยโดยตรง และหวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- เป็นผู้ที่มี (จะ) มีศักยภาพ และ ความสนใจ ที่ทำให้เกิดความสำเร็จของงานในอนาคต

4) ผลลัพธ์ หรือการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ความสัมพันธ์ บทบาทหน้าที่

“การเปลี่ยนแปลงบทบาท ความสัมพันธ์ ของคน กลุ่มคน องค์กร ที่โครงการเข้าไปทำงานด้วย”

- เพราะการเปลี่ยนแปลงใดๆ (อุบัติเหตุจากการเมาแล้วขับ การไม่คาดเข็มขัดนิรภัยขณะขับขี่ การใช้โทรศัพท์มือถือ ...) ล้วนมีสาเหตุมาจากพฤติกรรม

- ผลด้านความยั่งยืน

- งานพัฒนากระทำโดยคน เพื่อคน และเกี่ยวกับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

กรอบการทำงานของแผนที่ผลลัพธ์

วิสัยทัศน์ “ภาพความสำเร็จ” เมื่อโครงการสำเร็จ (3 ปี ข้างหน้า) ชุมชน สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างไร?

- มุ่งที่ “ผู้รับประโยชน์”

- ใครคือผู้ที่มีบทบาทสร้างการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น

- “เขา” มีบทบาทอย่างไร

- ใช้ “จินตนาการ” + ถ่ายทอดให้เกิด “แรงบันดาลใจ”

คำถามกำหนดวิสัยทัศน์

1. เริ่มจากการทบทวนสถานการณ์ งานในปัจจุบัน

2. เริ่มตั้งคำถาม

- ชุมชน สังคม ใน 3 ปีข้างหน้า จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างไร

- ใครคือผู้รับประโยชน์ในงานของคุณ

- ใครจะเป็นผู้มีส่วนร่วมสร้างความสำเร็จเหล่านั้น

- อย่างไร

แนะนำ เริ่มจากคำสำคัญที่คิดได้แล้วขยายความ

พันธกิจ พันธกิจ คือ “งาน” ของ “เรา”

- “เลือก” งานที่เรา “ทำได้” เพื่อให้วิสัยทัศน์เป็นจริง

- พันธกิจเป็น “เลี้ยว” หนึ่ง ของวิสัยทัศน์

- ให้การสนับสนุนภาคีให้สามารถสร้างความสำเร็จหรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

- สนับสนุนอะไร กับใคร เพื่ออะไร

มองหา “เจ้าของเรื่อง”

1) บุคคล กลุ่ม หรือองค์กร ที่เรา :

- ทำงานด้วยโดยตรง

- หวังผลในการเปลี่ยนแปลง
- สามารถที่จะผลักดันให้เขาเปลี่ยนแปลงได้

ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้ :

- มีศักยภาพที่จะทำให้บรรลุวิสัยทัศน์
- มีความสนใจในงานของเรา
- มีบทบาทหน้าที่

ในงานของเรา ใครคือ...

- ภาคิหลัก Boundary partner [BP]
- ภาคิหลักของภาคิหลัก [BP ของ BP]
- ภาคิเชิงยุทธศาสตร์ Strategic partner [SP]
- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย Stakeholder [SH]
- ผู้รับประโยชน์ Beneficiary [BC]

คำถามกำหนดภาคิเจ้าของเรื่อง

1. ใครคือ “ภาคิหลัก” ในงานของเรา

- คน/องค์กร ที่โครงการทำงานด้วยโดยตรง
- หวังผลในการเปลี่ยนแปลง และสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้

แนะนำ มีศักยภาพ สนใจในงาน มีบทบาทหน้าที่

2. ใครคือ “ภาคิเชิงยุทธศาสตร์” ในงานของเรา

****ภาคิหลักและภาคิเชิงยุทธศาสตร์ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องนี้**

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

- มีหนึ่ง (ชุด) ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในแต่ละภาคิ
- ไม่ต้องอธิบายยุทธศาสตร์โครงการ
- ไม่ระบุถึงตัวชี้วัดในเชิงปริมาณ
- เช่น: “โครงการต้องการเห็น (ชื่อภาคิ) (อธิบายพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเจน)”

****อธิบายว่า ภาคิจะมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างไร**

ตัวอย่าง

เครือข่ายสื่อเพื่อเด็ก

สามารถดำเนินกิจกรรมเฝ้าระวังสื่อและเผยแพร่ สร้างกระแสนรงค์เรื่องการ
พัฒนาสื่อเพื่อเด็กเยาวชน และครอบครัว พัฒนาและบริหารแผนปฏิบัติการสื่อเพื่อเด็กร่วมกันอย่าง
ต่อเนื่อง

ภาคีเครือข่ายสามารถระดมทุนและทรัพยากรเพื่อดำเนินงานเครือข่ายสื่อสร้างสรรค์เพื่อเด็กเยาวชน และครอบครัว และเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะในเรื่องสื่อสร้างสรรค์ในระดับชาติ และก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนสื่อสำหรับเด็ก

เครือข่ายผู้ผลิตสื่อ

มีการพัฒนาและบริหารแผนปฏิบัติการเพื่อผลิตสื่อที่ดีสำหรับเด็กเยาวชนและครอบครัว มีการพัฒนาฝึกอบรมทักษะการผลิต สามารถระดมทุน และทรัพยากรในการผลิตสื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวเป็นแกนกลางในการผลักดันนโยบายสาธารณะที่ส่งเสริมการผลิตสื่อสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว และยกระดับเป็นสถาบันผู้ผลิตสื่อฯ

คำถามกำหนดภาคีเจ้าของเรื่องกับผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

1. ใครคือ “ภาคีหลัก” ในงานของเรา
 - คน/องค์กร ที่โครงการทำงานด้วยโดยตรง
 - หวังผลในการเปลี่ยนแปลง และสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้
- แนะนำ มีศักยภาพ สนใจในงาน มีบทบาทหน้าที่
2. ในแต่ละภาคีหลัก ให้ระบุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในภาคนั้นๆ (เป็นรูปธรรม จับต้องได้) เพื่อให้เราบรรลุวิสัยทัศน์
3. ย้อนกลับไปดูวิสัยทัศน์ เราออกนอกเส้นทางหรือไม่

เป้าหมายรายทาง(Progress Markers)

- ขั้นต้น : ได้รับการสนับสนุนจากแผนงานในระยะแรก (ทำได้ ทำเป็น)
- ขั้นกลาง : หลังการเรียนรู้และฝึกการปฏิบัติในระดับหนึ่ง (นำไปใช้)
- ขั้นสูง : การเปลี่ยนแปลงในระดับ “ผลลัพธ์” (ทำจนติดเป็นนิสัย)

2.4 แนวคิดเรื่องการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนกับความมั่นคงของมนุษย์

2.4.1 การรวมเป็นประชาคมอาเซียน

อาเซียน (ASEAN) หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2510 โดยในระยะแรกนั้น มีสมาชิกเริ่มแรกจำนวน 6 ประเทศ ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ภายหลังได้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม หรือที่เรียกกันว่า CLMV โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคอันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมและได้มีการรวมกลุ่ม

เพื่อขยายความร่วมมือและการค้าระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น โดยการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) เมื่อปี 2435

ต่อมาในปี 2546 อาเซียนได้กำหนดทิศทางที่แน่ชัดว่าความร่วมมือจะต้องเดินทางไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ภายในปี 2558 ทั้งนี้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้นถือเป็นเพียงหนึ่งในสามเสาหลักของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) โดยอีกสองเสาหลัก คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) และได้มีการจัดทำกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) เพื่อดำเนินงานไปสู่ประชาคมอาเซียน

ในการที่จะรวมตัวเป็น “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” ภายในปี 2558 นั้น กลุ่มประเทศอาเซียนได้จัดทำแผนงานในเชิงบูรณาการในด้านเศรษฐกิจต่างๆ หรือพิมพ์เขียวเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 เรื่อง ดังนี้

1. การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว จะนำไปสู่การใช้กฎระเบียบการค้าในประเทศสมาชิกทั้งหมดเป็นอย่างเดียวกัน (Harmonization of Rules and Regulations) ทั้งในด้านมาตรฐานคุณภาพ ราคา อัตราภาษี รวมถึงกฎระเบียบในการซื้อขาย การขจัดมาตรการและข้อกีดกันต่างๆ รวมถึงการมีมาตรการอำนวยความสะดวกทางการค้า เร่งไขการเคลื่อนย้ายบุคคลสัญชาติอาเซียน และประเภทบริการและการลงทุนที่เสรีมากขึ้น

2. การสร้างอาเซียนให้เป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง (Highly Competitive Economic Region) ในเวทีการค้าโลก ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โทรคมนาคม การเงินการธนาคาร การจัดระบบการค้าให้มีการแข่งขันที่เป็นธรรม และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

3. การพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกอาเซียน โดยพัฒนา SMEs และเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านโครงการความร่วมมือต่างๆ เช่น โครงการริเริ่มเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration: IAI) ในการลดช่องว่างการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศสมาชิก

4. การเชื่อมโยงของอาเซียนเข้ากับเศรษฐกิจโลก ด้วยการเน้นและปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจอาเซียนกับประเทศนอกภูมิภาค ให้มีทำที่ร่วมกัน โดยการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาต่างๆ เพื่อให้เครือข่ายการผลิต/จำหน่ายภายในอาเซียนเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจส่วนอื่นของโลก

2.4.2 ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน

นับแต่อาเซียนได้รับการก่อตั้งจนถึงปัจจุบันการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วงเวลาหลักๆ ดังนี้

1. ช่วงแรกหลังการก่อตั้ง (พ.ศ. 2510-2520) ในช่วงเวลานี้ ยังมีการเผชิญหน้าทางการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้การเจริญเติบโตของอาเซียนเป็นไปอย่างไม่รวดเร็วนักและยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถรองรับความคิดเห็นหลากหลายของสมาชิก และสร้างรากฐาน

สำหรับจุดมุ่งหมายร่วมกันต่อไป ผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมจึงมีไม่ค่อยมาก แต่อาเซียนก็สามารถสานสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลของประเทศสมาชิกได้เป็นผลสำเร็จอย่างใดก็ดี ทิศทางในการวางแผนงานด้านเศรษฐกิจของอาเซียนเริ่มชัดเจนมากขึ้นหลังจากการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งแรก เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2519 โดยผู้นำอาเซียน 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ได้ลงนามในเอกสารสำคัญสองฉบับ ได้แก่ Declaration of ASEAN Concord และ Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia ที่ระบุความร่วมมือทางเศรษฐกิจหลายด้านเพื่อการดำเนินการต่อไป

2. ช่วงเวลาแห่งการขยายตัวของความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2521-2547) ในช่วงนี้อาเซียนมีการขยายสมาชิกภาพและความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเริ่มปรากฏเป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมทั้งเกิดความตกลงทางด้านเศรษฐกิจต่างๆ เกิดขึ้นหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสำเร็จของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญที่สุด คือ เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) นอกจากนี้ อาเซียนก็ได้รับสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก 1 ประเทศ คือ บรูไนดารุสซาลาม เมื่อปี 2530 หลังจากนั้น ผู้นำอาเซียนจึงได้ออกแถลงการณ์สิงคโปร์ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 4 เมื่อปี 2535 (Singapore Declaration of 1992) แสดงเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ เพื่อรักษาความมีเสถียรภาพและความเจริญรุ่งเรืองภายในภูมิภาค และได้ลงนามความตกลง 2 ฉบับ คือ ความตกลงแม่บทว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน (Framework Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation) และความตกลงว่าด้วยอัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน (Agreement on the Common Effective Preferential Tariff Scheme for the ASEAN Free Trade Area) หรือเรียกโดยย่อว่า ความตกลง CEPT เพื่อจัดตั้ง AFTA

3. วิฤตเศรษฐกิจ และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจตามแนวทางของ ASEAN Vision 2020 (พ.ศ. 2541-2547) ในช่วงเวลาดังกล่าว ได้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงไปทั่วทวีปเอเชียทำให้อาเซียนจำเป็นต้องวางแผนดำเนินงานด้านเศรษฐกิจให้ชัดเจนยิ่งขึ้นเพื่อเสริมสร้างความ

แข็งแกร่งและความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาค ผู้นำอาเซียนจึงได้ประกาศวิสัยทัศน์อาเซียน (ASEAN Vision 2020) ในการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 2 เมื่อเดือน ธันวาคม 2540 ณ ประเทศมาเลเซีย เพื่อใช้เป็นเป้าหมายของการดำเนินงานความร่วมมือทาง เศรษฐกิจของอาเซียนในศตวรรษที่ 21 และอีก 1 ปีต่อมา ผู้นำอาเซียนได้ให้ความเห็นชอบต่อ แผนปฏิบัติการฮานอย (Hanoi Plan of Action) เพื่อใช้เป็นแผนการดำเนินงานให้บรรลุวิสัยทัศน์ อาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 6 ในเดือนธันวาคม 2541 ณ กรุงฮานอย ประเทศ เวียดนาม

4. การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและการบูรณาการทางเศรษฐกิจกับประเทศคู่ เจรจา (พ.ศ. 2545-ปัจจุบัน) ในขณะที่อาเซียนอยู่ระหว่างการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการฮานอย เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตาม ASEAN Vision 2020 นั้น สิ่งแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจการค้าภายนอก ภูมิภาคได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ความล่าช้าในการ เจริญการค้าพหุภาคี และกระแสภูมิภาคนิยม ทำให้อาเซียนเข้าสู่การเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีกับ ประเทศคู่เจรจาต่างๆ ซึ่งการเจรจาดังกล่าวก็ยังดำเนินอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย ออสเตรเลีย และสหภาพยุโรป นอกจากนี้ อาเซียนยังได้จัดทำการศึกษาความเป็นไปได้ของการ จัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน-ปากีสถาน เขตการค้าเสรีตะวันออก และความตกลงพันธมิตรทาง เศรษฐกิจที่ใกล้ชิดในเอเชียตะวันออก

การจัดทำเขตการค้าเสรีเพื่อบูรณาการเศรษฐกิจของอาเซียนเข้ากับประเทศคู่เจรจาภายนอก ภูมิภาคเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้อาเซียนต้องเร่งรัดให้การรวมกลุ่มภายในระหว่างประเทศสมาชิก ภายในให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ผู้นำอาเซียนจึงได้ประกาศแสดงเจตนารมณ์ที่จะรวมกลุ่มภายในภูมิภาคให้ เสร็จสิ้น ภายในปี 2536 ตามแถลงการณ์บาห์ลี ฉบับที่ 2 (Bali Concord II) ซึ่งได้มีการลงนาม ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2546 ณ ประเทศอินโดนีเซีย

จากนั้นในปี 2550 ผู้นำอาเซียนได้เร่งรัดเป้าหมายของการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) จากเดิมที่กำหนดไว้ใน ปี 2536 เป็นปี 2558 เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ เศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยได้ประกาศปณิญาชวนว่าด้วยการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคม อาเซียน (Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of an ASEAN Community by 2015) เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2550 ณ เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ต่อมาในการประชุมสุดยอด อาเซียน ครั้งที่ 13 ในเดือนพฤศจิกายน 2550 ผู้นำก็ได้เห็นชอบและลงนามในเอกสารสำคัญอีก 2 ฉบับ ได้แก่ กฎบัตรและปณิญาว่าด้วยแผนงานการจัดตั้ง ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint) ซึ่งจะเป็นแผนงานสำหรับ การดำเนินการตามพันธกรณีต่างๆ ที่ เกี่ยวข้อง เพื่อไปสู่การจัดตั้ง AEC

2.4.3 ข้อริเริ่มเพื่อการกระชับการรวมกลุ่มอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration: IAI) ปี 2544

เพื่อลดช่องว่างของระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และลดความยากจนในประเทศสมาชิกอาเซียน โดยการศึกษาวิจัยเพื่อชี้ให้เห็นถึงจุดแข็งของเศรษฐกิจและสนับสนุนรวมกลุ่มอาเซียน ส่งเสริมการพัฒนาของประเทศสมาชิกใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยีสารสนเทศ และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

สถานะการดำเนินงาน AFTA ของไทย

ไทยได้ผูกพันสินค้าทุกรายการ (จำนวน 8,300 ประเภทย่อย) ไว้ภายใต้ AFTA โดยแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ สินค้าในบัญชีลดภาษี ซึ่งจะต้องลดภาษีลงเหลือ ร้อยละ 0 ในปี 2553 (จำนวน 8,287 ประเภทย่อย) และ สินค้าในบัญชีอ่อนไหว ที่จะมีอัตราภาษีสุดท้ายที่ร้อยละ 5 (ไม่ลดลงเหลือ ร้อยละ 0) ซึ่งประกอบด้วย กาแฟ มันฝรั่ง มะพร้าวแห้ง และไม้ตัดดอก (จำนวน 13 ประเภทย่อย) สำหรับการลดภาษีของสินค้าทั้งสองกลุ่ม กระทรวงการคลังได้ดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้เวลาในการปรับตัวรองรับการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งได้มีการปรับปรุงโครงสร้างภาษีศุลกากร เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและลดต้นทุนการผลิตให้แก่ผู้ประกอบการที่มีฐานการผลิตในประเทศ

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

แนวคิดของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้เริ่มขึ้นอย่างชัดเจนและจริงจังในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 8 เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2545 ณ กรุงพนมเปญ กัมพูชา ที่ผู้นำอาเซียนได้เห็นชอบให้อาเซียนกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมาย AEC ที่ชัดเจนเช่นเดียว EEC โดยได้มอบหมายให้ AEM ศึกษารูปแบบและแนวทางของการดำเนินการไปสู่ AEC รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้เห็นชอบให้จัดตั้งคณะทำงานระดับสูงว่าด้วยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน (High Level Task Force on ASEAN Economic Integration: HLTF) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนระดับปลัดกระทรวงด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ทำหน้าที่ประสานคณะทำงานฯ เพื่อศึกษาแบบ/แนวทางการเป็น AEC ซึ่งมีข้อเสนอสำคัญ ดังนี้

1. การเร่งรัดการดำเนินงานรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

(1) ด้านสินค้า มุ่งลดภาษีสินค้านำเข้าระหว่างประเทศสมาชิกให้เป็น 0% ภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) สำหรับสมาชิกเดิม และปี 2558 (ค.ศ. 2015) สำหรับสมาชิกใหม่ และยกเลิกมาตรการ NTBs โดยเร็ว รวมถึงการปรับปรุงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าและใช้พิกัดอัตราศุลกากรที่สอดคล้องกัน

(2) ด้านบริการ ยกเลิกข้อจำกัดในการประกอบการด้านการค้าบริการในอาเซียน

ภายในปี 2536 (ค.ศ. 2020)

(3) ด้านการลงทุน เปิดให้มีการลงทุนเสรีในอาเซียนและให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ
ต่อนักลงทุนอาเซียน ภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010)

(4) ด้านแรงงาน ให้แรงงานฝีมือ สามารถเคลื่อนย้ายภายในอาเซียนได้อย่างเสรี

(5) ด้านเงินทุนมุ่งให้มีการไหลเวียนของเงินทุนที่เสรีมากขึ้นและเพื่อเร่งรัดการเปิด
เสรีการค้าสินค้าและบริการให้เห็นผลชัดเจนขึ้น

อาเซียนได้มุ่งเน้นประเทศสมาชิกให้ซื้อวัตถุดิบและชิ้นส่วนที่ผลิตในอาเซียน โดยกำหนด
สาขาสินค้าและบริการสำคัญ 11 สาขาที่จะดำเนินการโดยเร่งด่วน (11 Priority Sectors) ทั้งในด้านการ
เปิดเสรีและขยายความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อนำร่องการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในสาขา
ดังกล่าวก่อน พร้อมกำหนดประเทศผู้ประสานงานหลัก (Country Coordinators) ในแต่ละสาขา
ได้แก่ อินโดนีเซีย คูเวต ยานยนต์และผลิตภัณฑ์ไม้ พม่า คูแผลผลิตภัณฑ์เกษตร และผลิตภัณฑ์ประมง
มาเลเซีย คูแผลผลิตภัณฑ์ยาง และสิ่งทอ เป็นต้น ซึ่งไทยได้รับเป็นผู้ประสานงานหลักในสาขาการ
ท่องเที่ยวและการบินซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการ
ท่องเที่ยวและการบินในภูมิภาคนี้ ในปี 2550 อาเซียนยังได้เห็นชอบให้เพิ่มสาขาโลจิสติกส์ เป็น
สาขานำร่องการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจสาขาที่ 12

การเจรจาเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2546 ณ เกาะบาหลี ประเทศ
อินโดนีเซีย ผู้นำอาเซียนได้ประกาศแถลงการณ์บาหลี (Bali Concord II) เพื่อแสดงเจตนารมณ์ที่จะ
นำอาเซียนไปสู่การเป็น AEC ภายในปี 2536 (ค.ศ. 2020) ซึ่งประกอบด้วยการทำงานใน 3 ด้าน
หลัก คือ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยในด้านเศรษฐกิจจะดำเนินงานตามข้อเสนอของ HLTF
เพื่อให้บรรลุผลการเป็น AEC ภายในปี ค.ศ. 2020 และเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการ
แข่งขันของอาเซียนและคานอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีศักยภาพในภูมิภาคเอเชีย อาทิ จีน
และอินเดีย ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 เมื่อเดือนมกราคม 2550 ณ ประเทศฟิลิปปินส์
อาเซียนได้เห็นชอบที่จะเร่งรัดการจัดตั้ง AEC จากเดิมในปี 2536 เป็นปี 2558 โดยได้ลงนามใน
ปฏิญญาเซบู ว่าด้วยการเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมอาเซียนในปี 2558 (Cebu Declaration on the
Acceleration of the Establishment of an ASEAN Community by 2015) ในช่วงการประชุมสุดยอด
อาเซียน ครั้งที่ 13 ระหว่าง วันที่ 19-22 พฤศจิกายน 2550 ณ ประเทศสิงคโปร์ ผู้นำอาเซียนร่วม
กันลงนามใน “ปฏิญญาวาดด้วยแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (Declaration of the
ASEAN Economic Community Blueprint) โดยมีเอกสาร 2 ส่วน คือ “แผนงานเพื่อจัดตั้งประชาคม
เศรษฐกิจอาเซียน” (AEC Blueprint) และ “ตารางเวลาดำเนินกิจกรรมต่างๆ” (Strategic Schedule)

AEC Blueprint

AEC Blueprint มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อ กำหนดทิศทาง/แผนงานในด้านเศรษฐกิจที่จะต้องดำเนินงานให้ชัดเจนตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด จนบรรลุเป้าหมาย AEC ในปี 2558 (ค.ศ. 2015) และสร้างพันธมิตรระหว่างประเทศสมาชิกที่จะดำเนินการไปสู่เป้าหมายดังกล่าวร่วมกัน ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ซึ่งอ้างอิงมาจากเป้าหมายการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนตามแถลงการณ์บาหลี ฉบับที่ 2 (Bali Concord II) ได้แก่

- (1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว
- (2) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน
- (3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค
- (4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก

ผลผูกพันของ AEC Blueprint ต่อประเทศไทย AEC Blueprint ได้กำหนดพันธกรณีที่สำคัญต่างๆ ดังนี้

1. การเปิดเสรีการค้าสินค้า (ตามกรอบ ASEAN Free Trade Area: AFTA)

(1) **การลด/ยกเลิกภาษี** กำหนดให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเก่า 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และบรูไน ต้องยกเลิกภาษีสินค้าใน 9 สาขาเร่งรัด (สาขาเกษตร/ประมง/ไม้ยาง/สิ่งทอ/ยานยนต์/อิเล็กทรอนิกส์/เทคโนโลยีสารสนเทศ/สุขภาพ) ในปี 2550 และยกเลิกภาษีสินค้าทุกรายการในบัญชีลดภาษี (Inclusion List: IL) ยกเว้นบัญชีสินค้าอ่อนไหวและอ่อนไหวสูงของแต่ละประเทศ ในปี 2553 และให้ประเทศสมาชิกใหม่อีก 4 ประเทศ ได้แก่ เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา ลดอัตราภาษีสินค้าใน 9 สาขาเร่งรัด ให้เหลือ 0% ในปี 2555 และลดอัตราภาษีสินค้าทุกรายการในบัญชีลดภาษีเหลือ 5% ในปี 2553 และ 0% ในปี 2558 ยกเว้นสินค้าบางรายการจำนวนไม่เกินร้อยละ 7 ของบัญชีลดภาษีอาจยืดหยุ่นให้ลดเหลือ 0% ในปี 2561

(2) **การจัดมาตรการที่มีใช้ภาษี (Non-Tariff Barriers: NTBs)** โดยกำหนดให้ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน ต้องยกเลิกมาตรการที่มีใช้ภาษี ภายในปี 2553 ประเทศฟิลิปปินส์ภายในปี 2555 และประเทศสมาชิกใหม่ทั้ง 4 ประเทศ ภายในปี 2558-2561 โดยจะดำเนินการยกเลิกเป็น 3 ระยะ ตามแผนงานจัด NTBs ดังนี้ ชุดที่ 1: ภายในวันที่ 1 มกราคม 2551 ซึ่งครอบคลุมสินค้า 5 รายการหลัก ได้แก่ ลำไย พริกไทย น้ำมันถั่วเหลือง ใบยาสูบ และน้ำตาล ชุดที่ 2 : ภายในวันที่ 1 มกราคม 2552 ได้แก่ ปอกระเจา ป่าน มันฝรั่ง และชุดที่ 3 : ภายในวันที่ 1 มกราคม 2553 ได้แก่ ข้าว เนื้อมะพร้าวแห้ง มะพร้าว น้ำมันมะพร้าว ชา ถั่วเหลือง เมล็ดกาแฟ กาแฟสำเร็จรูป น้านมดิบ/นมปรุงแต่ง และนมผงขาดมันเนย

(3) การกำหนดกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (Rules of Origin: ROO) ซึ่งเป็นระเบียบหรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าสินค้าที่ส่งออกหรือนำเข้ามีถิ่นกำเนิดจากประเทศใด เพื่อที่จะให้มีความมั่นใจว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรด้วยการยกเว้นภาษีตามที่ระบุในข้อ (1) จะตกอยู่กับสินค้าที่เป็นผลผลิตที่แท้จริงของประเทศสมาชิกอาเซียน ตลอดจนเพื่อให้มีความโปร่งใส มีมาตรฐานที่เป็นสากล และอำนวยความสะดวกให้แก่เอกชน

2. การเปิดเสรีการค้าบริการ (ตามกรอบ ASEAN Framework Agreement on Services : AFAS)

การเปิดเสรีการค้าบริการ มีเป้าหมาย คือ ลดอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดในด้านต่างๆ ลง และเพิ่มสัดส่วนการถือหุ้นให้กับบุคคล/นิติบุคคลสัญชาติอาเซียน ดังนี้

(1) สาขาบริการสำคัญ (Priority Integration Sectors: PIS) ได้แก่ สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาสุขภาพ สาขาการท่องเที่ยว และสาขาโลจิสติกส์

(2) สาขาบริการอื่น (Non-Priority Services Sector) ครอบคลุมบริการทุกสาขานอกจากสาขาบริการสำคัญ (priority services sectors) และการบริการด้านการเงิน ที่กำหนดเป้าหมายการเปิดเสรีภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015) ทั้งนี้ สามารถยกเว้นสาขาที่อ่อนไหวได้

สำหรับสถานะล่าสุด อาเซียนได้ดำเนินการเจรจาลดข้อจำกัดด้านการค้าบริการระหว่างกัน และจัดทำข้อผูกพันเปิดตลาดมาแล้วทั้งสิ้นรวม 7 ชุด โดยได้ลงนามพิธีสารอนุวัติข้อผูกพันการเปิดตลาดการค้าบริการ ชุดที่ 7 ไปเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552 ซึ่งในส่วนของไทยได้ผูกพันเปิดตลาดทั้งหมด 143 รายการ ครอบคลุมสาขาบริการหลัก อาทิเช่น บริการธุรกิจ (เช่น วิชาชีพวิศวกรรม สถาปัตยกรรม และบัญชี เป็นต้น) คอมพิวเตอร์และการสื่อสาร การก่อสร้าง การจัดจำหน่าย (เช่น บริการค้าส่งเครื่องกีฬา และบริการแฟรนไชส์ เป็นต้น) การศึกษาในทุกระดับ บริการด้านสุขภาพ บริการสิ่งแวดล้อม และบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ไทยยังคงสงวนเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นไปตามกรอบกฎหมายไทย เช่น อนุญาตให้ต่างชาติจากประเทศสมาชิกอาเซียนมีสิทธิถือหุ้นในนิติบุคคลที่เข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้ไม่เกินร้อยละ 49 ขณะนี้อาเซียนอยู่ระหว่างการเจรจาจัดทำข้อผูกพันเปิดตลาดชุดที่ 8 ซึ่งมีกำหนดแล้วเสร็จในปี 2553 และยังคงต้องเจรจาเพื่อทยอยเปิดเสรีสาขาบริการอื่นๆ เพิ่มเติมจนบรรลุเป้าหมายการเปิดเสรีอย่างครบถ้วน ในปี 2558 (ค.ศ. 2015)

(3) สาขาการบริการด้านการเงิน จะทยอยเปิดเสรีตามลำดับอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงทางการเงิน เศรษฐกิจและสังคม โดยประเทศที่มีความพร้อมสามารถเริ่มดำเนินการ

เปิดเสรีภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015) ในสาขาที่ระบุไว้ก่อน และประเทศสมาชิกที่เหลือสามารถเข้าร่วมในภายหลัง

3. การเปิดเสรีการลงทุน (ภายใต้ ASEAN Comprehensive Investment Agreement: ACIA)

ลด/ยกเลิกข้อจำกัดด้านการลงทุนต่างๆ ส่งเสริมการร่วมลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ และสร้างเครือข่ายด้านการลงทุนของอาเซียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเพิ่มหรือรักษาระดับความสามารถในการดึงดูดต่างประเทศให้มาลงทุนในอาเซียน และการลงทุนโดยอาเซียนเอง โดยได้มีการปรับปรุงความตกลงด้านการลงทุนที่มีอยู่เดิม (ASEAN Investment Area: AIA) ให้เป็นความตกลงใหม่ (ACIA) ซึ่งมีขอบเขตที่กว้างขึ้น ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การเปิดเสรีเพื่อให้เข้ามาลงทุน การคุ้มครองการลงทุน การส่งเสริมและอำนวยความสะดวก ในภาคการผลิต การเกษตร การประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และบริการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการลงทุนทางตรงและการลงทุนในหลักทรัพย์

4. การเปิดเสรีด้านเงินทุนเคลื่อนย้าย

(1) ด้านตลาดทุน จะเสริมสร้างความแข็งแกร่งในการพัฒนาและการรวมตัวของตลาดทุนในอาเซียน โดยสร้างความสอดคล้องในมาตรฐานด้านตลาดทุนในอาเซียน ความตกลงสำหรับการยอมรับซึ่งกันและกัน ในคุณสมบัติและคุณวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ของผู้ประกอบวิชาชีพด้านตลาดทุน และส่งเสริมให้ตลาดเป็นตัวขับเคลื่อนในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันเองในตลาดทุนอาเซียน

(2) ด้านเงินทุนเคลื่อนย้าย จะเปิดให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรียิ่งขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยให้สมาชิกมีมาตรการปกป้องที่เพียงพอเพื่อรองรับผลกระทบจากปัญหาความผันผวนของเศรษฐกิจมหภาคและความเสี่ยงเชิงระบบรวมถึงการมีสิทธิที่จะใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อรักษาเสถียรภาพ เศรษฐกิจมหภาครวมถึงการมีสิทธิที่จะใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจมหภาค

5. การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี

สร้างมาตรฐานที่ชัดเจนของแรงงานฝีมือ และอำนวยความสะดวกให้กับแรงงานฝีมือที่มีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดให้สามารถเคลื่อนย้ายไปทำงานในกลุ่มประเทศสมาชิกได้ง่ายขึ้น เช่น การจัดทำ ASEAN Business Card เป็นต้น โดยจะมีการบริหารจัดการการเคลื่อนย้ายหรืออำนวยความสะดวกในการเดินทางสำหรับบุคคลธรรมดาที่เกี่ยวข้องกับการค้าสินค้า บริการ และการลงทุน ให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของแต่ละประเทศ โดยอำนวยความสะดวกในการตรวจลงตรา และออกใบอนุญาตทำงานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพและแรงงานฝีมืออาเซียน ที่เกี่ยวข้องกับการค้าข้ามพรมแดน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ที่ผ่านมา รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนาม

ในข้อตกลงยอมรับร่วมทางวิชาชีพสาขาต่างๆ ได้แก่ สาขาแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล บริการบัญชี บริการวิศวกร สถาปนิก และนักสำรวจ เพื่ออำนวยความสะดวกการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือในภูมิภาคอาเซียน

6. การดำเนินงานตามความร่วมมือรายสาขาอื่นๆ

การดำเนินงานตามความร่วมมือรายสาขาอื่นๆ ได้แก่ ความร่วมมือด้านเกษตร อาหาร และ ป่าไม้ ความร่วมมือด้านทรัพยากรพลังงาน การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน (การคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ พลังงาน) ความร่วมมือด้านเหมืองแร่ พาณิชยกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ความร่วมมือด้านการเงิน ความร่วมมือด้านวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และการพัฒนาเพื่อการรวมกลุ่มของอาเซียน (IAI)

2.5 แนวคิดเรื่องการพัฒนาการบริหารที่สัมพันธ์กับการเป็นประชาคมอาเซียน

2.5.1 แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (The concept of Sustainable Development)

"การพัฒนาอย่างยั่งยืน" เป็นแนวคิดการพัฒนาที่เข้ามามีบทบาทในสังคมโลกและสังคมไทยในทุกๆ ด้าน แนวคิดนี้มีที่มาจาก การประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศ สวีเดน เมื่อปี พ.ศ. 2515 ที่จัดโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อเรียกร้องให้ทั่วโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ผลการประชุมครั้งนี้ทำให้เรื่องสิ่งแวดล้อมได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในประชาคมระหว่างประเทศ และนำไปสู่การจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศต่างๆ ในเวลาต่อมา เช่น โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme หรือ UNEP) และ คณะกรรมาธิการโลกในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) เป็นต้น โดยคณะกรรมาธิการโลกในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ซึ่งต่อมาได้เผยแพร่เอกสารชื่อ Our Common Future เรียกร้องให้ประชาชนในโลกเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย และให้มีการพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

สำหรับคำนิยามความหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น ได้มีผู้ให้คำนิยามที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป ดังนี้

คณะกรรมาธิการโลกในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development; WCED, 1987) ได้ให้นิยามของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ว่าการพัฒนาที่สนองตอบต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนในรุ่นอนาคตต้อง

ประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถ ในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง (Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs)

G.H. Brundland 1987, อ้างใน สุภิญญา อุนกานนท์, 2547: 135) ประธานคณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของโลก (World Commission on Environment and Development; WCED) ให้คำจำกัดความไว้ว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน คือ การพัฒนาที่รับประกันว่าจะสนอง ความต้องการทั้งหลายในปัจจุบันได้โดยไม่ทำให้ความสามารถที่จะสนองความต้องการของรุ่นต่อไปในอนาคตเสื่อมเสีย (to ensure that development meet the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs)

โดยเห็นว่าการพัฒนานั้นไม่ใช่เรื่องที่ตายตัวแต่จะเปลี่ยนแปลงได้ นั่นคือการพัฒนาแบบ ยั่งยืนเป็นขบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ แต่ในการดำเนินการเพื่อนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ (exploitation), ทิศทางของการลงทุนต่างๆ (direction of investments), การกำหนดทิศทางในการ พัฒนาเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (orientation of technological development) และการเปลี่ยนแปลง องค์กรต่างๆ (institutional changes) เหล่านี้ จะต้องสอดคล้องกับอนาคตเช่นเดียวกับปัจจุบัน หรือ อย่างน้อยที่สุดการพัฒนาที่เรียกว่าแบบยั่งยืนนั้น จะต้องเป็นการพัฒนาที่ไม่เป็นอันตรายต่อระบบ ธรรมชาติทั้งหลายที่เป็นปัจจัยทำให้ชีวิตอยู่รอดได้ แนวทางของ WCED ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า กลุ่มคนยากไร้ ซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของสังคมจะต้องให้ความสำคัญที่สุด การพัฒนาแบบยั่งยืน ต้อง เน้นสนองความต้องการของประชากรผู้ยากไร้และขณะเดียวกัน ต้องไม่ทำอะไรที่เป็นการอนาคต ของคนรุ่นต่อไป ซึ่งจากคำนิยามนี้ เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ นั่นคือ การพัฒนาไปก็รักษาสีงแวดล้อม ไว้ด้วย โดยการพัฒนายังคงยึดมั่นในเป้าหมายการเจริญเติบโต (growth) เพียงแต่ว่าการเจริญต้อง เป็นไปอย่างมีคุณภาพ และลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการแห่งโลกด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของสหประชาชาติ (UN World Commission on Environment and Development) ให้ความหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนว่า

การพัฒนาแบบยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สามารถจะบรรลุความต้องการทั้งหลายในปัจจุบัน โดยที่การพัฒนาจะไม่ทำให้เกิดผลเสียต่อความสามารถในการพัฒนาของคนรุ่นต่อไปใน อนาคต (Sustainable Development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meets their own needs)

รูปแบบโดยทั่วไปของการพัฒนาแบบยั่งยืนจะเป็นดังรูปที่ 2-2, 2-3

แผนภาพที่ 2-2 แผนผังการพัฒนาแบบยั่งยืน

2.5.2 เป้าหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืน มีดังนี้

1) เป้าหมายทางสังคม ในการพัฒนาชนบทเพื่อให้ได้ผลเป็นรูปธรรมนั้นต้องเข้าใจรูปแบบของสังคมชนบทที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ

2) เป้าหมายทางเศรษฐกิจ ต้องเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่จะมีผลต่อระบบเศรษฐกิจของสังคมชนบทและในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจดังกล่าว ต้องนำเอาปัญหาจากผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาด้วย

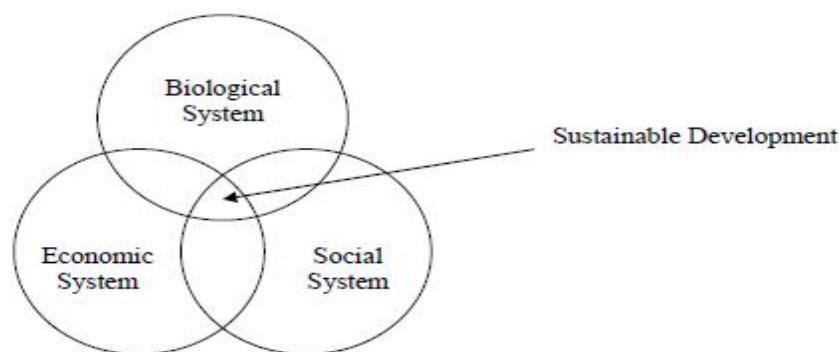
3) เป้าหมายทางด้านสิ่งแวดล้อม (ทรัพยากรธรรมชาติ) การศึกษาเป้าหมายทางด้านสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรธรรมชาติ เราจำเป็นต้องเข้าใจถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในการพัฒนาชนบท (สุภิญญา อนุภานนท์, 2547: 140-141)

Edward B. Barbier (1987: 104, อ้างใน วราพร ศรีสุพรรณ, 2553) ได้เสนอว่าการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน (Sustainable Economic Development) เป็นรูปแบบการพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของระบบ 3 ระบบด้วยกัน คือ ระบบทางชีววิทยา ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคม โดยที่แต่ละระบบสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายของตนเองได้

เป้าหมายของระบบทางชีววิทยา คือ การนำไปสู่ความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic Diversity) ความสามารถในการกลับคืนสู่สมดุลในกรณีที่ถูกกระทบหรือถูกใช้ไป (Resilience) และความสามารถในการให้ผลผลิตทางชีวภาพ (Biological Productivity)

เป้าหมายของระบบเศรษฐกิจ คือ การนำไปสู่การได้รับความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกัน (Equity-Enhancing) มีสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น

เป้าหมายของระบบสังคมคือ การนำไปสู่ความหลากหลายในวัฒนธรรม (Cultural Diversity) มีสถาบันที่ยั่งยืนยาวนาน มีความเป็นธรรมทางสังคม และมีส่วนร่วมจากผู้คนต่างๆ ในสังคม

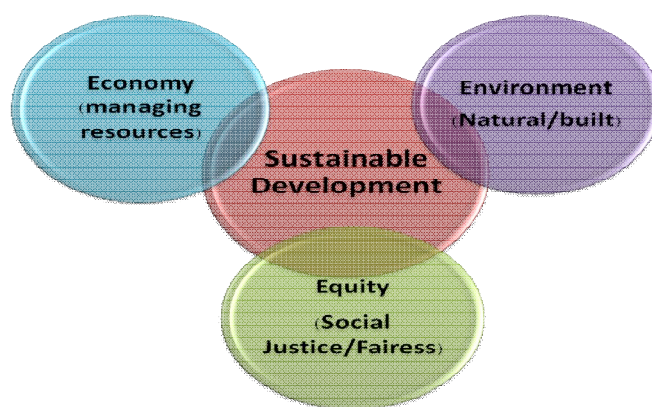
แผนภาพที่ 2-3 การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 3 ระบบ ที่สามารถพัฒนาตนเองไปได้สูงสุด

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น สามารถสรุปความหมายของคำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้คือ การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้ความสามารถในการพัฒนาของคนรุ่นต่อไปในอนาคตเสื่อมเสีย เป็นการพัฒนาที่ไม่เป็นอันตรายต่อระบบธรรมชาติ โดยมีรูปแบบของการพัฒนาที่คล้ายๆ กัน ก็จะประกอบไปด้วยความสมดุลระหว่าง 3 ระบบ ซึ่งทางคณะกรรมการแห่งโลกด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาของสหประชาชาติ ได้เสนอว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องประกอบไปด้วย เป้าหมายทางสังคม (Social Goals), เศรษฐกิจ (Economic Goals) และสิ่งแวดล้อม (Environmental Goals) ส่วน Edward B. Barbier ได้เสนอเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่แตกต่างออกไป คือ เป้าหมายของระบบชีววิทยา และเน้นที่จะให้แต่ละระบบสามารถที่จะพัฒนาตนเองไปได้สูงสุด สำหรับ WCED มีประเด็นสำคัญที่กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน แต่ไม่ได้ระบุว่าเป็นความต้องการของคนกลุ่มใดที่นำจะพัฒนาให้ยั่งยืน อีกประเด็นหนึ่งก็คือ ถ้านำเอาทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไปมาสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน อาจทำให้คนรุ่นต่อไปไม่มีโอกาสได้นำทรัพยากรเหล่านั้นมาสนองความต้องการของตนเองได้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับเงื่อนไขบางประการ คือ การเพิ่มขึ้นของประชากร เพราะถ้ามีประชากรมากขึ้น นั่นก็หมายความว่า จะต้องมีการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ ยากขึ้นไปด้วย ส่วนเงื่อนไขอีกประการหนึ่ง คือ การลดการบริโภคและการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต โดยให้ทุกคนบริโภคเท่าที่จำเป็นในการดำรงชีวิต แต่ถ้าเงื่อนไขทั้งสองประเด็นนี้ไม่เกิดขึ้น การพัฒนาที่ยั่งยืนก็เกิดขึ้นได้ยาก

อย่างไรก็ตาม G.H. Brundland เห็นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นขบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ แต่จะต้องสอดคล้องกับอนาคตเช่นเดียวกับปัจจุบัน โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นในเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพียงแต่ต้องเป็นไปอย่างมีคุณภาพ พร้อมๆ กับการรักษาสีงแวดล้อม ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

สำหรับประเทศไทยได้นำแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ามาเป็นกระแสหลักของการพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 หลังจากที่เข้าร่วมการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสีงแวดล้อม และการพัฒนา (The United Nations Conference on Environment and Development : UNCED) ณ กรุง ริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล และได้รับรองเอกสาร "แผนปฏิบัติการ 21" หรือ Agenda 21 ซึ่งเป็นหนึ่งในผลจากการประชุม ให้เป็นแผนแม่บท โดยเอกสารนี้ได้กำหนดแนวทางการดำเนินการในสาขาต่างๆ ทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสีงแวดล้อม ให้ดำเนินไปด้วยกัน อย่างสมดุล ประเทศต่างๆ ทั่วโลกที่ให้การรับรองจะร่วมกันใช้แผนปฏิบัติการ 21 นี้ เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน เพื่อพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสีงแวดล้อมในศตวรรษที่ 21 โดยนำไปปรับใช้ตามลำดับความสำคัญของแต่ละประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย

การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลใน 3 มิติ ได้แก่ 1) สังคม 2) เศรษฐกิจ และ 3) สีงแวดล้อม โดยการพัฒนาทุกด้านล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน แสดงได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2-4 ความสัมพันธ์ของมิติต่างๆ อย่างสมดุล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

มิติการพัฒนาสังคม หมายถึง การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล โดยพัฒนาคนไทยให้มีผลิตภาพสูงขึ้น ปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีจิตสำนึกและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อธรรมชาติ มีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์จากการพัฒนา และคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม พึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง มีระบบการจัดการทางสังคมที่สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย รวมทั้งมีการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่หลากหลายมาใช้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความสมานฉันท์เอื้ออาทร

มิติทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และเป็น การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อ ประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขัน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นจะต้องมาจากกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสะอาด ลดปริมาณของเสีย ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและไม่สร้างมลพิษที่จะกลายมาเป็นต้นทุนทางการผลิตระยะต่อไป รวมทั้งเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

มิติทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และสามารถพลิกฟื้นให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและมีปัจจัยในการดำรงชีพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มุ่งจัดการให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล รวมถึงการชะลอการใช้และการนำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ให้มากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547)

ในบริบทของประเทศไทยนั้น แนวคิด "การพัฒนาอย่างยั่งยืน" เทียบได้กับแนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ หรือ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เน้นการพึ่งตนเองและความพอเพียงเป็นหัวใจสำคัญ ตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางกายภาพของท้องถิ่น ระบบนิเวศชุมชน และสภาพสังคมของประชาชนในแต่ละพื้นที่

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการ

ต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545: ก)

2.5.3 หลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

Becky J. Brown และคณะ (1987: 717, อ้างใน วราพร ศรีสุพรรณ, 2543) ได้เสนอลักษณะของการพัฒนาแบบยั่งยืนไว้ดังนี้

1. มีความต่อเนื่องของเผ่าพันธุ์มนุษย์บนโลก โดยมีการให้กำเนิดชีวิตใหม่ และผู้ที่เกิดใหม่สามารถอยู่รอดเติบโต มีลูกหลานต่อเนื่องไปในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย
2. สามารถรักษาปริมาณสำรอง (stock) ของทรัพยากรทางชีวภาพและสามารถให้ผลผลิตทางการเกษตรได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน
3. มีจำนวนประชากรมนุษย์คงที่
4. สามารถจำกัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
5. เน้นการพัฒนาในระดับ small-scale และในรูปแบบการพึ่งตนเองได้ (self-reliance)
6. สามารถรักษาระบบนิเวศและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง

จากการประชุมของ World Commission on Environment and Development (WCED) ณ กรุงโตเกียว เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๐ ได้เรียกร้องให้ประเทศต่างๆ พัฒนาประเทศอยู่บนพื้นฐานดังนี้

1. ปรับทิศทางการเจริญเติบโต
2. เปลี่ยนแปลงการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ
3. การดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
4. รักษาอัตราการเติบโตของประชากร
5. พิจารณาการใช้เทคโนโลยีและการจัดการสมัยใหม่
6. การตัดสินใจในการพัฒนาด้วยการผสมผสานทั้งเรื่องสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน
7. พื้นฟูความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
8. ความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างจริงจัง (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2551: 163-164)

ส่วนทางด้าน United Nation Environment Pregame (UNEP) และ World Wild Fund for Nature (WWF) ได้ให้คำจำกัดความถึงขอบเขตของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ดังนี้

1. การให้ความเคารพต่อชีวิตอื่นๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต
2. ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์
3. การดำรงรักษาโลกและความหลากหลายทางชีวภาพ
4. ลดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ
5. การคำนึงถึงสมรรถนะ (Carrying Capability) ของโลก
6. การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล
7. ให้ชุมชนดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง
8. กำหนดขอบเขตในการผสมผสานระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์

9. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ วินัย วีระวัฒนานนท์ (2538: 95-100) ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับ การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งหมายถึง การพัฒนาที่จะส่งผลต่อมนุษย์และมวลมนุษยชาติได้อย่างถาวรมั่นคง โดยมีหลักการดังนี้

1. มนุษย์จะต้องอาศัยปัจจัยในการดำรงชีวิตจากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในโลกนี้เท่านั้น

2. การดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วยกัน การดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นจะต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

3. การพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

4. การพัฒนาคุณภาพประชากรและกรใช้ทรัพยากร จะเพิ่มขึ้นได้ในปริมาณที่จำกัดเท่านั้น

โดยนโยบายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องก่อให้เกิดผลที่ยั่งยืนยาวนาน ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่คุณภาพสิ่งแวดล้อม และต้องกระทำอย่างจริงจัง ซึ่งมีวิธีการ คือ การควบคุมการเพิ่มประชากร การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การป้องกันกำจัดสารพิษ การวางแผนการใช้ที่ดินและน้ำ การประหยัดการใช้ทรัพยากร การพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม ค่านิยมและวัฒนธรรมที่เหมาะสม การควบคุมอาวุธสงคราม และการให้การศึกษา

ปรีชา เปลี่ยนวงศ์สานต์ (2547) ได้กล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนยาวนาน คือ การพัฒนาที่สนองความต้องการและความใฝ่ฝันของผู้คนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำลายโอกาส ความสามารถ และอนาคตของชนรุ่นหลังของเรา โดยมีหลักการพื้นฐานที่ต้องเน้นมากที่สุด 2 ข้อด้วยกัน คือ

1. จะต้องมีการสนองความต้องการของมวลชนผู้ยากไร้ ซึ่งถูกละเลยหรือถูกทอดทิ้งมาตลอดในกระบวนการพัฒนาที่ผ่านมา

2. จะต้องมี การวางขีดจำกัดบางอย่าง เพื่อปกป้องพิทักษ์ฐานทรัพยากรธรรมชาติในระบบ สิ่งแวดล้อมของเรา

สรุป คือ การพัฒนา (การผลิต และการบริโภค การดำรงชีวิต) จะต้องมียุทธศาสตร์และ วิถีทางภายใต้ขอบเขตของความเป็นไปได้ทางนิเวศ เมื่อเป็นเช่นนี้ เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมจะแยก ออกจากกันไม่ได้เลย เศรษฐศาสตร์และนิเวศวิทยาจะต้องรวมเข้ากันเป็น “ศาสตร์แห่งการพัฒนา แบบยั่งยืนยาวนาน”

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบยั่งยืนยาวนาน จะต้องครอบคลุม “หลักการพื้นฐาน” ดังต่อไปนี้

1. ต้องถือว่าการสร้างวัตถุเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการยกระดับชีวิตเป็นอยู่ของ มวลชนผู้ยากไร้ ความยากจนที่ดำรงอยู่มีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างไม่ถูกต้อง

2. การสนองความต้องการพื้นฐานของมวลชน เป็นภารกิจที่สำคัญ และสามารถทำได้ โดย ไม่ต้องการทำลายล้างทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3. ต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการ ผลิต และการบริโภคเพื่อลดแรงกดดันที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติ

4. วิถีทางพัฒนาแบบใหม่จะต้องใช้พลังงานแบบน้อยลงและอย่างประหยัด ใน ขณะเดียวกันเทคโนโลยีที่เหมาะสมจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสนองความต้องการของประชาชน ได้มากขึ้น โดยใช้พลังงานในขอบเขตจำกัด

5. จะต้องรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การขยายตัวประชากรและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

หลักการ 5 ข้อนี้ถือได้ว่า เป็นหลักการพื้นฐานที่จะเป็นต้องมี และจะต้องได้รับการปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมาย “การพัฒนาแบบยั่งยืนยาวนาน”

จะเห็นว่าหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ Brown นั้นจะเน้นการรักษาทรัพยากรทางชีวภาพ ระบบนิเวศและคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้สามารถผลิตผลทางการเกษตรได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการ ควบคุมจำนวนประชากรให้คงที่และพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับหลักการ ของ WCED, UNEP, WWF และวินัย วัชรพัฒนานันท์ มีหลักการที่คล้ายกันคือ การพัฒนาคุณภาพ ชีวิต สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงจำกัดการเพิ่มจำนวนประชากรและการใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสม ส่วนปรีชา เปลี่ยนวงศ์สานต์ ได้เน้นถึงการใช้พลังงานอย่างประหยัดและ การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และสิ่งแวดล้อม ให้มีความต่อเนื่องกัน

2.5.4 นโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืน

วินัย วีระวัฒนานนท์ (2541) ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่จะก่อให้เกิดผลที่ยั่งยืนยาวนาน คือ การพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่คุณภาพสิ่งแวดล้อม และต้องกระทำอย่างจริงจัง โดยดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

1. การควบคุมการเพิ่มประชากร
2. การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม
3. การป้องกันกำจัดสารพิษ
4. การวางแผนการใช้ที่ดินและน้ำ
5. การประหยัดการใช้ทรัพยากร
6. การพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม
7. ค่านิยมและวัฒนธรรมที่เหมาะสม
8. การควบคุมอาวุธสงคราม
9. การให้การศึกษา

โดยเฉพาะการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี หรือวิชาการด้านอื่นๆ จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในชีวิตและธรรมชาติอย่างรอบด้าน และก่อให้เกิดทักษะที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตที่แท้จริง

2.5.5 ความเชื่อมโยงของเหตุปัจจัยของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ผ่านมา ทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ดังนี้

1) ความต้องการบริโภคสินค้าและบริการที่ไม่สมดุล ผลพุ่มเฟิย เป็นเหตุให้เกิดการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการผลิตและบริการที่เกินพอดี เกินความต้องการของการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง มีของเหลือทิ้งเป็นมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมมาก และทำให้คุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ขาดสมดุล แม้จะส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจก็ตาม

2) การที่ชุมชนไม่เข้มแข็ง รับวัฒนธรรมและแนวความคิดผิดๆ มาจากต่างประเทศ เกี่ยวกับความฟุ่มเฟิย วัตถุนิยม และบริโภคนิยม ทั้งยังขาดการอบรม ละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ทำให้สังคมเปลี่ยนเป็นสังคมบริโภค กอบโกย สะสม เกิดการลงทุนทางธุรกิจที่สูญเปล่า ทำให้เกิดผลเสียทางเศรษฐกิจ เกิดความขัดแย้งทางสังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายอย่างรุนแรง

3) การเคลื่อนย้ายทุนจากต่างประเทศ ส่งผลทั้งทางบวกและทางลบต่อระบบเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแข่งขันและเครือข่ายทางธุรกิจของประเทศ การพัฒนา

เศรษฐกิจที่พึ่งพิงอยู่กับทุนต่างประเทศโดยขาดรากฐานที่มั่นคงภายใน ทำให้เกิดการล่มสลายของระบบอย่างไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

4) นโยบายการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐในอดีต ทำให้มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและโครงการขนาดใหญ่จำนวนมาก โดยขาดการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรเป็นฐานการผลิตอย่างฟุ่มเฟือย เกินอัตราการฟื้นตัวของระบบธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของระบบนิเวศ

5) การที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็วและรุนแรงนี้เอง ทำให้เกิดเสียงเรียกร้องของสังคมทั้งจากภายในและนอกประเทศ ผลักดันให้รัฐบาลดำเนินมาตรการใดๆ ที่มีผลในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงการแก้ไขกฎหมายและบททวนนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ สังคมและเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว และรักษาต้นทุนทางทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ได้อย่างยั่งยืนสำหรับคนรุ่นต่อไป

6) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนและยุทธศาสตร์เพิ่มทุนทางสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อเกิดการบริหารจัดการที่ดีก็เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตที่ยุติธรรม และเกิดการกำกับดูแลด้านอุปสงค์ที่สมเหตุสมผลและไม่ฟุ่มเฟือย ลดความขัดแย้งในสังคม เปิดโอกาสให้สังคมเรียนรู้ พัฒนาความคิดและจิตใจ จนทำให้เกิดสังคมพึ่งและพัฒนาตัวเองได้ในที่สุด

7) ยุทธศาสตร์เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน นอกจากจะทำให้ประเทศสามารถควบคุมการเคลื่อนย้ายทุนจากต่างประเทศเพื่อลดความสูญเสียที่อาจเกิดกับระบบเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ยังจะเป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดการขยายการผลิตและการตลาดที่เหมาะสมที่จะทำให้เศรษฐกิจเติบโตแบบยั่งยืน (กรอบแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2007: 1-3)

2.5.6 จุดมุ่งหมายปลายทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคน ให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และคุณภาพ เป็นเงื่อนไขของความยั่งยืน ดังนั้น จุดหมายปลายทางของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ

“การพัฒนาที่ทำให้เกิดคุณภาพของ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป”

เศรษฐกิจ ที่ทำให้เกิดคุณภาพของการพัฒนา คือ เศรษฐกิจที่มีรากฐานมั่นคง มีขีดความสามารถในการแข่งขันและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวคิดหลัก

สังคม ให้รวมหมายถึง วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นระเบียบวิถีชีวิต ของสังคม ที่ทำให้นมนุษย์ปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับสิ่งแวดล้อมของ ท้องถิ่นได้โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และให้รวมถึง ศาสนธรรม ซึ่งเป็น ระเบียบจิตใจของคนในสังคม ที่ทำให้สังคมอยู่ได้โดยสงบสุข

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง ทรัพยากรของประเทศ ทั้งที่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ ได้ เช่น น้ำและฝูงปลาในทะเล และที่ไม่สามารถหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น ก๊าซธรรมชาติและถ่าน

สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เกี่ยวโยงสัมพันธ์กันเป็นระบบนิเวศน์ ที่สามารถให้คุณและให้โทษต่อมนุษย์ได้ ขึ้นกับความสมดุลหรือไม่สมดุลของระบบนิเวศ

ความสมดุลและเชื่อมโยงระหว่าง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับ จุดหมายการพัฒนาที่ทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขตลอดไป (กรอบแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2007 : 3-5) การดำเนินงานให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนเกี่ยวข้องกับคนทุกคน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนทุกหน่วยงาน เป็นภารกิจที่ใหญ่หลวง ซึ่งจะทำให้สำเร็จได้ต้องประกอบด้วย

1. การพัฒนาความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวของสังคมที่ทั่วถึงและต่อเนื่อง
3. มีความต้องการทางการเมืองที่ชัดเจนและต่อเนื่อง

การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศจะเป็นผลสำเร็จได้ต้อง เกิดจากการพัฒนาระดับชุมชนที่ยั่งยืนและทั่วถึงทั้งระดับหมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด จึงจะทำให้ประเทศมีการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ (กรอบแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2007 : 5)

2.6 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนายุคปัจจุบัน

ทฤษฎีการพัฒนาตะวันตก

แนวคิดทฤษฎีและตัวแบบการพัฒนาทั้งหลายที่ใช้กันในโลกเกือบทั้งหมด เป็นแนวคิดของ นักวิชาการประเทศตะวันตกและผู้ที่ทำงานให้กับหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติเป็นส่วนใหญ่ และในการจัดแบ่งกลุ่มทฤษฎีการพัฒนาเหล่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องยากที่จะจัดได้อย่างชัดเจน โดยไม่ทับซ้อนกัน ได้มีการจัดโดยใช้มิติต่าง ๆ หลายมิติ แต่ที่ง่าย คือ การจัดแบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่ แนวคิดกระแสหลักและแนวคิดกระแสรอง ซึ่งมีสาระสำคัญของแนวคิดโดยสังเขปดังนี้

กลุ่มแรกมีพื้นฐานแนวคิดมาจากวิชาเศรษฐศาสตร์สำนักคิดนานาชาติเสรีนิยม (LiberalInternationalist School) ซึ่งใช้ประโยชน์ตั้งแต่หลักการของอดัม สมิท (Adam Smith) ใน

หนังสือ The Wealth of Nations (1776) เกี่ยวกับความมั่งคั่งของประเทศอันเกิดจากการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศ และขยายแนวคิดไปสู่หลักการผลิตสินค้าบริการ โดยอาศัยความสามารถเฉพาะด้านที่เน้นประสิทธิภาพตามหลักความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในทฤษฎีของเดวิด ริคาโด (David Ricardo) ไปจนถึงแนวคิดทฤษฎีความเจริญทางเศรษฐกิจต่างๆ และทฤษฎีภาวะความทันสมัยในศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะช่วง ค.ศ. 1950 ถึง 1970 เช่นเรื่องขั้นตอนการพัฒนาประเทศของ Walt W. Rostow แนวคิดเรื่องการไหลรินของการพัฒนาจากประเทศร่ำรวยสู่ประเทศยากจน (Trickle down effects) และแนวความคิดที่สนับสนุนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ในสำนักคิดเศรษฐศาสตร์ยุคใหม่ (Neo-classical School) อีกจำนวนมาก

ส่วนกลุ่มหลังซึ่งเป็นแนวคิดกระแสรองได้มองการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งแง่บวกและลบ หรือที่เรียกว่า วัตถุนิยมวิภาษวิธี (Dialectic materialism) เริ่มตั้งแต่แนวคิดของกลุ่ม มาร์กซิสต์

(Marxist) เป็นแนวความคิดพื้นฐาน แนวคิดทฤษฎีพึ่งพา (Dependency theory) ตัวแบบศูนย์กลางความเจริญ และทฤษฎีระบบโลก (The central-periphery model and world systems theory) การศึกษาที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งเป็นแนวคิดของกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์การเมืองนานาชาติ (International political economy : IPE) ซึ่งเข้ามามีบทบาทนำเสนอความเห็นเชิงวิพากษ์ในช่วงทศวรรษที่ 1970-1980 โดยนักวิชาการในประเทศยุโรปและกลุ่มประเทศโลกที่สาม เช่น วลาดีเมียร์ แอล เลนิน (Vladimir I. Lenin), เจ.ที.คอฟโลสกี (J.T. Kozlowski), เฟร์นันโด เฮนริค คาร์โดโซ (Fernando Henrique Cardoso), แองโก ฟาเลตโต (Engo Faletto), ทีโอโทนีโอ โด แซนโต (Teotonio Dos Santos), อองเดรย์ จี แฟรงค์ (Andre G. Frank), โจฮัน กัลตุง (Johan Galtung), ปีเตอร์ อีวานส์ (Peter Evans) และ แฟรงค์ ทักเวล (Frank Tugwell) เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังรวมถึงแนวความคิดภายหลังสงครามเย็นของนักวิชาการในช่วงทศวรรษ 1990 ที่เน้นความสำคัญของทฤษฎีโลกาภิวัตน์ นำโดย Susan Strange และ Barry Gills ซึ่งให้แง่มุมการวิเคราะห์ใหม่ ๆ ที่เรียกว่าเป็นประเด็นทางเศรษฐศาสตร์การเมืองยุคใหม่ (New political economy) ตลอดจนแนวคิดของนักปฏิบัติการพัฒนาในยุคเดียวกันกับ Strange และ Gills ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาแบบยั่งยืนโดยนักพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม (Environmentalists) การเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องสตรี (The women's movement) การเสริมสร้างพลังเข้มแข็งขององค์กรประชาชนและชุมชน (Community empowerment) การรณรงค์สิทธิมนุษยชน (Human rights advocates) และสุดท้ายคือ แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ (Human security)

กระบวนการพัฒนาตามแนวคิดทฤษฎีทั้งกระแสหลักและกระแสรองดังกล่าวแล้วข้างต้น ได้มีนักวิชาการและนักปฏิบัติการพัฒนาอีกส่วนหนึ่งที่มุ่งให้ความสำคัญกับการตรวจสอบติดตามและประเมินผลการพัฒนา โดยการสร้างเครื่องมือขึ้นมาวัดและสรุปผลการพัฒนาของประเทศกำลัง

พัฒนาในโลกตลอดมา บรรดาเครื่องมือตรวจสอบส่วนใหญ่อยู่ในรูปตัวชี้วัดการพัฒนา (Development indicators) ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก และมักสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาแต่ละแนวคิดด้วย นับตั้งแต่ตัวชี้วัดดั้งเดิม คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) และอัตราความเติบโตทางเศรษฐกิจ ไปจนถึงตัวชี้วัดในด้านปัญหาจากการพัฒนา เช่น ความยากจน ซึ่งนิยมใช้ Lorenz Curve และ Gini Coefficient ตลอดจนตัวชี้วัดการพัฒนาในยุคต่อๆ มาที่สัมพันธ์กับแนวคิดการพัฒนาแต่ละแนวคิด เช่น แนวคิดการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนและแนวคิดเกี่ยวกับโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม (Social Safety Net) เป็นต้น ตัวชี้วัดหรือเครื่องมือตรวจสอบผลการพัฒนาที่มีจำนวนมากเหล่านี้ พบว่า มักเกี่ยวข้องหรือมีพื้นฐานเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิต (Quality of life) เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้จะเห็นว่า นอกเหนือจากนักวิชาการและนักปฏิบัติการพัฒนาโดยทั่วไปแล้ว หน่วยขององค์การสหประชาชาติหลายองค์กรเองก็ได้ให้ความสำคัญกับการประเมินผลการพัฒนาในด้านคุณภาพชีวิตเช่นกัน เช่น UNESCO (1981) ได้กำหนดองค์ประกอบคุณภาพชีวิตไว้ 7 ด้าน ได้แก่ 1) อาหาร 2) สุขภาพ 3) การศึกษา 4) สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร 5) ที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐาน 6) การมีงานทำ และ 7) ค่านิยม ศาสนา จริยธรรม กฎหมาย และปัจจัยด้านจิตวิทยา และ ESCAP (1990) ก็ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้วัดคุณภาพชีวิตไว้ 7 ด้านเช่นกัน คือ 1) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ 2) สุขภาพ 3) ชีวิตการทำงาน 4) ชีวิตครอบครัว 5) ชีวิตการใช้สติปัญญา 6) ชีวิตชุมชน และ 7) สภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับ UNDP ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการพัฒนาที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางได้จัดทำรายงานที่ชื่อว่า Human Development Report ตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา และในระยะหลังตั้งแต่ปี 2542-2544 ก็ได้จัดทำ “รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย” โดยเฉพาะอีก ในเอกสารดังกล่าวได้ใช้ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตเป็นเครื่องมือประเมินสถานการณ์การพัฒนา ที่ทำให้เห็นรูปธรรมได้ชัดเจนมากกว่าในอดีต ภายใต้ชื่อว่า “ดัชนีความก้าวหน้าของคน” (Human Achievement Index : HAI) ซึ่งใช้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สุขภาพ 2) การศึกษา 3) การทำงาน 4) รายได้ 5) ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม 6) ชีวิตครอบครัวและชุมชน 7) การคมนาคมและการสื่อสาร และ 8) การมีส่วนร่วม

กล่าวโดยสรุป ก็คือ ในช่วงเวลาที่มีการนำเสนอและปรับปรุงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศตั้งแต่ยุคแรก ๆ จนถึงยุคหลังภาวะความทันสมัย (Post modernism) การสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ตรวจสอบประเมินผลการพัฒนาได้เป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงสมัย สำหรับตัวชี้วัดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตนั้น นับว่าได้รับความสนใจ และมีการนำเสนอโดยนักวิชาการ นักปฏิบัติการพัฒนาและหน่วยงานด้านการพัฒนาจำนวนมากในลักษณะและทิศทางที่ได้แย่งแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาซึ่งเน้นใช้พัฒนาเศรษฐกิจเป็นด้านหลัก

ไปสู่การพัฒนามนุษย์ที่เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic) อันเกิดจากการผนวก ผูกหรือบูรณาการทุกด้านของมนุษย์ตามความหมายที่เป็นจริงของชีวิตนั่นเอง

ผลกระทบของการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) จะเป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างจากแผนพัฒนาประเทศที่แล้วมาหลายประการ ซึ่งอาจแยกได้เป็นการเปลี่ยนแปลงภายนอก และภายในสังคมไทยและมีผลต่อการกำหนดเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตดังนี้

การเปลี่ยนแปลงภายนอก ประเด็นที่สำคัญได้แก่

1) **ภาวะโลกร้อนที่ชัดเจน** มีผลให้ประชากรที่อาศัยอยู่ชายทะเล มีฝนตกชุก มีน้ำท่วม และกัดเซาะชายฝั่งรุนแรงขึ้น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตอีกลักษณะหนึ่ง ขณะที่ประชากรซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลชายฝั่งทะเลจะแห้งแล้ง ฝนตกน้อย ขาดแคลนน้ำรุนแรงกว่าแต่ก่อน และเป็นพื้นที่ที่พึ่งการเกษตรก็ย่อมมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตอีกลักษณะหนึ่ง

2) **อำนาจใหม่ยุคโลกาภิวัตน์ที่รุนแรงขึ้น** จากคำนิยามของ Scholte, (๒๐๐๐) ที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของโลกาภิวัตน์ 5 ประการ ได้แก่ (1) ความเป็นนานาชาติ (Internationalization) (2) การเปิดเสรีทุกด้าน (Liberalization) (3) การเป็นสากลนิยม (Universalism) (4) การทำให้เกิดภาวะทันสมัย (Modernization) และ (5) การลดความเป็นเขตแดนระหว่างประเทศ (Deterritorialism) ทำให้เกิดความโยงใย (Web) ของอำนาจที่ซับซ้อน 3 ลักษณะ คือ (1) อำนาจในลักษณะความร่วมมือต่อกัน (Cooperative Power) (2) อำนาจในลักษณะบริษัทข้ามชาติ (Corporate Power) และอำนาจของประชาชน (People Power)

อิทธิพลของอำนาจดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประเทศที่มีศักยภาพต่างระดับกันเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ และมีแนวโน้มว่าประเทศไทยอยู่ในภาวะเสียเปรียบ สภาพเช่นนี้ย่อมกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยด้วย

นอกจากนี้โลกาภิวัตน์ยังเร่งให้เกิดความต้องการโยกย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน การลักลอบเข้าเมือง การเป็นต้นทาง ทางผ่านและปลายทางในขบวนการค้ามนุษย์ การมีค่านิยมแต่งงานข้ามวัฒนธรรมของหญิงไทย ฯลฯ เหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่มีผลต่อการสร้างเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตทั้งสิ้น

3) **แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ครอบคลุมสภาพความเป็นจริงของคุณภาพชีวิต** ในอดีต พบว่า เมื่อมองการพัฒนาจากวัตถุหรือเศรษฐกิจมาเป็นการใช้มนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human Centered) ก็จะทำให้การสร้างเครื่องชี้วัดการพัฒนาที่มีความชัดเจนและตรงประเด็นมากขึ้น แต่ปัจจุบันจากพัฒนาการของโลกาภิวัตน์ที่ผ่านมา ทำให้เกิดมิติเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวคือ การพัฒนามนุษย์ (Human Development) มิติเดียวไม่เพียงพอที่จะเป็นหลักประกันคุณภาพ

ชีวิต จำเป็นต้องพิจารณามิติด้านการปกป้องมนุษย์ (Human Protection) จากนานาชาติที่รัฐไม่สามารถใช้ความมั่นคงตามความหมายเดิมปกป้องได้อีก เช่น สื่อที่เป็นภัยต่อเด็กและเยาวชนทางอินเทอร์เน็ต และขบวนการครอบงำที่มาจากทุนนิยมโลก และอำนาจใหม่ของโลกาภิวัตน์ดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดอีกหลายประการตามมา เช่น การสร้างตาข่ายรองรับทางสังคม (Social Safety Net) ทุนทางสังคม (Social Capital) การเฝ้าระวังทางสังคม (Social Surveillance) การเตือนภัยทางสังคม (Social Warning) ทั้งหมดนี้เพื่อให้มนุษย์ได้อยู่ในสังคมที่มีคุณภาพ (Social Quality) ซึ่งมีความสำคัญต่อการพิจารณาเรื่องคุณภาพชีวิต และเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตอย่างมาก

4) ทิศทางด้านค่านิยม ความเชื่อ และอุดมการณ์ต่อคนไทย จากกระแสทุนนิยมที่รุนแรง ซึ่งผนวกเข้ากับโลกาภิวัตน์มิติทางสังคมวัฒนธรรมของมนุษย์ มีแนวโน้มจะเป็นไปตามสิ่งที่ Thomas Friedman (2008) กล่าวคือ “เกิดการปรารถนาอย่างไม่หยุดยั้งของการตลาด รัฐบาล และเทคโนโลยี ในวิถีทางซึ่งทำให้ปัจเจกชน องค์กร บริษัท และรัฐบาล สามารถไปถึงทุกภาคส่วนของโลกอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และมีราคาถูกยิ่งกว่าที่เคยมีมาก่อน” ในสภาพเช่นนี้จะเกิด “ความคิดที่มีผลตามมา (Ideas have Consequences)” กล่าวคือ **ประการแรก** จะเกิดคุณค่า ความคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ซึ่งแฝงอยู่ในผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมด้านสื่อ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ดนตรี กีฬา ข้อความโฆษณา ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีผลนำทางต่อพฤติกรรมของมนุษย์และถ่ายทอดส่งต่อกัน ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการเป็นวัฒนธรรมข้ามถิ่นและเกิดการผสมทางวัฒนธรรม (Acculturation) **ประการที่สอง** การบริโภคผลิตภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมจากต่างชาติ มีผลโดยปริยายต่อการรับรู้ (Receptivity) ที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว เชิงการพฤติกรรมการบริโภค การรับรู้ข่าวสาร การคลั่งตัวบุคคล ฯลฯ เป็นต้น

โดยสรุป ค่านิยม ความเชื่อ และอุดมการณ์ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วย่อมมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทยอย่างรุนแรง

5) บทบาทการนำและความร่วมมือในประชาคมอาเซียนของไทย การทำความตกลงร่วมมือหลายประการระหว่างประเทศไทยกับเพื่อนบ้านในประชาคมอาเซียน และการทำความตกลงอื่นๆ มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการผลิต การค้า การแลกเปลี่ยน และการมีข้อกำหนดด้านกฎหมายต่อคนไทย ซึ่งควรจะนำมาพิจารณาในการสร้างเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต เช่นกัน

2.7 แนวคิดเรื่องทุนนิยมเสรีและอิทธิพลของโลกาภิวัตน์

1) ทุนนิยมเสรี

“ทุนนิยมเสรี” คำนี้คงมีความหมายหลากหลายเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ทุนนิยมเสรีอาจหมายถึงลัทธิ หรือทฤษฎีแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แบบหนึ่ง อาจหมายถึงระบบเศรษฐกิจแบบหนึ่ง

ที่ใช้กลไกราคาและกลอุปลงค์ อุปทานเป็นกลไกหลักในระบบนั้น และบางทีอาจหมายถึงเครื่องมือหรืออาวุธของประเทศมหาอำนาจ ที่ใช้ในการครอบโลก และหาผลประโยชน์กับประเทศด้อยและกำลังพัฒนาทั้งหลาย ในยุคสงครามเศรษฐกิจอย่างที่ว่ากันไปก็ได้อีกเช่นกัน

(<http://www.thaitopic.net/data/views.php?recordID=31>)

ทูนินิยมเสรี ในส่วนของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยานั้นได้ก่อให้เกิดสำนักคิดวิวัฒนาการ (Evolutionism) ทั้งนี้ตามแนวคิดของ Spencer นั้นเชื่อว่าในเบื้องท้ายสุดทุกเรื่องราวทั้งหมดของสากลไม่ว่าจะเป็นในรูปอินทรีย์(Organic)หรืออนินทรีย์ (Inorganic)ในทางสังคมหรือไม่ใช่ในทางสังคมล้วนอยู่กับกฎของวิวัฒนาการทั้งสิ้น(ลิวอิส เอ. โคเซอร์.2547:185) ดังนั้นนักมานุษยวิทยาสายวิวัฒนาการรุ่นบุกเบิกจึงเสนอแนวคิดที่ว่าแต่ละสังคมจะมีกระบวนการที่รูปแบบใหม่ๆของวัฒนธรรมพัฒนามาจากรูปแบบเก่าๆ โดยทุกสังคมในโลกต่างเคลื่อนที่ไปตามขั้นตอนวิวัฒนาการเหมือนกัน(Cultural Evolution) เนื่องเพราะมนุษย์ต่างมีความเป็นเอกภาพทางจิตเหมือนกัน(Psychic Unity of Mankind/monogenesis) จึงก้าวผ่านขั้นตอนของสายวิวัฒนาการ(Unilinear Scheme)อันเดียวกัน โดยมีปัจจัยทางเทคโนโลยีการผลิตเป็นตัวกำหนดและส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมด้านอื่นๆ (Technology Economic Factor)ตามลำดับขั้นตอนวิวัฒนาการ

อย่างไรก็ตามแนวคิดวิวัฒนาการข้างต้นมีข้อจำกัดและบกพร่องหลายประการความที่เน้นการสรุปรวมทั่วไป(Generalization) จึงไม่อาจตอบบางคำถามเกี่ยวกับความแตกต่างและผันผวนของวัฒนธรรมได้ (Cultural Variation) และบางสังคมที่ก้าวไปสู่สังคมอารยธรรมนั้นก็ไม่ได้จำเป็นต้องผ่านขั้นตอนวิวัฒนาการทั้งหมด (Unilinear) นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มของอคติที่สนับสนุน Ethnocentrism/racial Determinism ประเภทล้าหลังคลั่งชาติ โดยมีชาติยุโรปเป็นศูนย์กลางเหนือกว่าชาติอื่นๆ (Superior) ซึ่งถูกนำไปสนับสนุนลัทธิล่าอาณานิคม (Colonialism) และจักรวรรดินิยม (Imperialism) ที่ว่าผู้ที่เหมาะสมคือผู้สมควรอยู่รอด (Survival for fittest)

กระนั้น อย่างที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าแนวคิดวิวัฒนาการภายหลังได้แปรรูปไปเป็นแนวคิดความทันสมัย ซึ่งมองว่าทุกสังคมต้องก้าวผ่านวิวัฒนาการของสังคมผ่านการพัฒนา โดยการทำให้ทันสมัย(Modernization) ซึ่งก็คือทำให้เป็นตะวันตก (Westernization) หรือภายหลังก็คือการทำให้เป็นอเมริกัน (Americanization) ซึ่งเป็นปลายทางสุดท้ายของขั้นตอนวิวัฒนาการ/การพัฒนา

อย่างไรก็ตาม Adam Smith ก็ได้เป็นหัวหอกบุกเบิกคนสำคัญของการนำทฤษฎีเสรีนิยมไปใช้กับเศรษฐศาสตร์ โดยเสนอแนวคิดมือใครยาวสาวได้สาวเอา(Laissez-faire) นโยบายเศรษฐกิจตลาดเสรี ทั้งนี้มีความคิดที่ว่าเศรษฐกิจจะปฏิบัติตามกฎของมันเองซึ่งไม่ควรถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวางไม่ว่าจะโดยรัฐหรือการออกกฎหมายใดๆ เนื่องจากตลาดโดยตัวมันเองนั้นจะมีกลไกที่รักษาดุลยภาพตนเอง(Self-balancing) โดยเฉพาะการเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของกลไกราคา และ

หากปฏิบัติได้จะนำไปสู่ประโยชน์ต่อสาธารณะที่เอนกอนันต์(โดยเฉพาะทุนเอกชน) ดังนั้นปรัชญาของแนวคิดนี้จึงต้องการอิสระหรือเสรีจากรัฐหรือหน่วยงานที่ไม่ใช่ตลาด(Brown,2004 :199) เช่น กลุ่มการค้า กลุ่มสมาคม/สมาคมต่างๆซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อตลาดเสรีได้(เช่น เรียกร้องค่าจ้าง)

แนวคิดเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิกยืนยงมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 จนถึงศตวรรษที่ 20 จึงเสื่อมลงเมื่อเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ (the Great Depression) ขึ้น กองทัพคนว่างงานทะลักล้นในสังคมตะวันตก จากปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดข้อถกเถียงและทบทวนแนวคิดของเศรษฐศาสตร์คลาสสิกกระแสหลักซึ่งเชื่อมั่นในทฤษฎีราคาว่าสามารถแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจได้ด้วยการปรับตัวของกลไกราคา ท่ามกลางสถานการณ์ดังกล่าว John Maynard Keynes ได้เสนอกระบวนการทัศน์ใหม่ในการแก้ปัญหาว่ารัฐบาลต้องมีบทบาทในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ไม่ควรปล่อยให้ระบบเศรษฐกิจลอยตามยถากรรมโดยขึ้นอยู่กับกลไกราคาอย่างเดียวเพราะค่าจ้างการทำงานของกลไกราคานั้นไม่อาจแก้ปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืดและการว่างงานได้ ทั้งนี้หัวใจของการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอยู่ที่การจัดอุปสงค์มวลรวม (ริงสรร์, 2548 :3-4)

แนวคิดของเคนส์ได้ถูกรับเอาไปใช้เป็นนโยบายแก้ปัญหาเศรษฐกิจในหลายประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศมหาอำนาจ จนได้แปรเปลี่ยนเป็นฉันทมติว่าด้วยนโยบายเศรษฐกิจมหภาคแบบเคนส์(Keynesian Consensus) เนื่องจากแนวคิดเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์สามารถบรรเทาความขัดแย้งระหว่างชนชั้นที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วย ทั้งนี้โดยเสนอทางเลือกที่ช่วยประนีประนอม กล่าวคือรัฐไม่ต้องโอนกิจกรรมเศรษฐกิจสำคัญมาเป็นของรัฐเอกชนยังคงมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล เพียงแต่รัฐต้องมีหน้าที่รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยยึดกุมการจ้างงานเต็มอัตรา(Full Employment)เป็นเป้าหมายหลัก นอกจากนี้รัฐจะต้องจัดสรรสวัสดิการแก่คนยากจนและคนว่างงานด้วย ทั้งนี้จากพื้นฐานแนวคิดที่ว่าความเสมอภาคทางเศรษฐกิจไม่ได้ขัดขวางการเติบโตทางเศรษฐกิจกลับช่วยเกื้อกูลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยิ่งขึ้น(ริงสรร์,2548 : 21,23)

อย่างไรก็ตามหลังสงครามโลกครั้งที่สองลงมาถึงทศวรรษ 2510 ยุคเฟื่องฟูของเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ได้สิ้นสุดลง เมื่อมหาอำนาจทุนนิยมทั้งยุโรปตะวันตกและสหรัฐฯต้องเผชิญกับปัญหาเงินเฟ้อและภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจ แนวคิดแบบเคนส์ไม่สามารถอธิบายและแก้ปัญหาดังกล่าวให้เป็นที่พอใจ กอปรกับวิกฤติน้ำมันปีพ.ศ. 2516-17 ประเทศอุตสาหกรรมต่างๆต้องเผชิญกับการว่างงานและภาวะเงินเฟ้อรุนแรงพร้อมๆกันกับภาระทางการคลังของรัฐสวัสดิการที่หนักอึ้ง เงื่อนไขเหล่านี้ที่ช่วยซ้ำเติมและลดความนิยมของเคนส์ลงไป พร้อมกับการกลับมาใหม่ของสำนักคลาสสิกใหม่(New Classical Macroeconomics) (ริงสรร์,2548 : 29-36)

2) อิทธิพลของโลกาภิวัตน์

อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิด“ความรวดเร็วฉับไว” (Instantaneous) อันเกิดจากความก้าวหน้าของระบบการติดต่อสื่อสาร(Communication) ความทันสมัยของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร(IT---information technology) และการคมนาคมขนส่ง(Transportation)ที่เติบโตก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในช่วงสามสี่ทศวรรษที่ผ่านมา ปัจจัยสนับสนุนเหล่านี้ช่วยรองรับความเป็นไปได้ที่ให้นมนุษย์และผลิตผลต่างๆของมนุษย์ทั่วทุกมุมโลกสามารถเคลื่อนย้ายข้ามโลก ข้ามประเทศ ข้ามรัฐ สามารถสัมผัสรับรู้ ติดต่อกฎสัมพันธ์ซึ่งกันและกันได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดเงื่อนไขของสภาวะการเป็น “โลกาภิวัตน์”

ศัพท์ “โลกาภิวัตน์”(Globalization) ได้รับการเผยแพร่ รับรู้กันอย่างแพร่หลายตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้ในมุมมองนักสังคมวิทยานั้นหมายถึงสภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ (Process) ที่กำลังทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่แผ่ขยายไปทั่วมุมโลก (Worldwide social Relations)และสภาพการขึ้นอยู่กับพึ่งพาซึ่งกัน (Interdependence) เข้มข้นขึ้นมากยิ่งขึ้น (Intensification) และเรายังจะถือเอาว่าโลกาภิวัตน์นั้นสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างแนบชิดโดยผ่านบทบาทของบรรษัทข้ามชาติ(TNCs—transnational Corporations) ซึ่งได้ขยายการดำเนินการข้ามพรมแดนชาติทั้งยังมีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตของโลก ตลอดจนการแพร่กระจายแรงงานระหว่างประเทศด้วย และเชื่อมโยงกับการบูรณาการของตลาดการเงินโลก(Global Financial Markets)ที่รวดเร็วในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ และการไหลเวียนของทุนโลก(Global Capital)ในปริมาณมหาศาล (Giddens,2001:52)

จากการที่มีการพัฒนาทางเทคนิคของการคมนาคมขนส่งและการแพร่กระจายอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “อินเทอร์เน็ต” ได้ช่วยให้กระแสดังกล่าวนี้ดำเนินการไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว อย่างไรก็ดีตามสาเหตุของการบูรณาการที่ขยายตัวขึ้นนั้นสามารถพบได้ในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการครอบงำของทุนนิยมที่เติบโตขึ้นในฐานะที่เป็นระบบของการวางกฎระเบียบ (Regulation) ทางสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งธนาคารโลกได้กล่าวว่าการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีนั้นได้เป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการโลกาภิวัตน์ ด้วยการช่วยเหลือขลิบรัฐต่างๆ โดยช่วยลดทอนอุปสรรคที่กีดขวางซึ่งได้เหนี่ยวรั้งพัฒนาการของตลาดภายในประเทศต่างๆและการเชื่อมต่อกับเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (Perron,2004 : 2)

ดังที่กล่าวข้างต้น จะเห็นว่าความก้าวหน้าในเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมสื่อสารทางไกลของโลกเป็นปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนให้เกิดกระบวนการโลกาภิวัตน์ขึ้นมา โดยเฉพาะยุคหลังสงครามซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งในระดับขอบเขตและความเข้มข้น

จากยุคที่ใช้สัญญาณอนาล็อก (Analogue) ส่งผ่านสายเคเบิลมาเป็นการส่งผ่านระบบดิจิทัล มีการพัฒนาระบบสายเคเบิลไฟเบอร์ออปติก เชื่อมต่อโลกทั้งหมดเข้าด้วยกันทั้งโดยโทรศัพท์มือถือ แฟกซ์ โทรศัพท์ทั้งแบบต่อสายเคเบิลและแบบดิจิทัล อีเมลและอินเทอร์เน็ต ซึ่งอินเทอร์เน็ตถือว่าเป็นนวัตกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ดังปรากฏจากสถิติของผู้ใช้จำนวน 140 ล้านคนในปี 1998 ได้เพิ่มขึ้นอย่างมากถึง 700 ล้านคนในปี 2001 ซึ่งรูปแบบของเทคโนโลยีดังกล่าวนี้ได้ช่วยอำนวยความสะดวกหรือย่อส่วน(Compression)ทั้งเวลาและพื้นที่ลง(Giddens,2001:53) ช่วยให้ผู้คนแม้อยู่คนละมุมโลกก็สามารถติดต่อระหว่างกันได้อย่างง่ายดายในเวลาเดียวกัน(Realtime)

แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพลังทางเศรษฐกิจจะเป็นส่วนสำคัญของปรากฏการณ์ทางสังคมที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์ แต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ร่วมในการผลักดันด้วยไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการเมือง สังคมและวัฒนธรรม(ดังจะกล่าวต่อไป) ทั้งนี้ด้วยการอาศัยเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารที่ได้รับการพัฒนาทันสมัยดังกล่าวข้างต้นเป็นเครื่องมือสำคัญ ซึ่งได้ช่วยเพิ่มความเข้มข้นทั้งระดับความเร็วและขอบเขตของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนทั่วโลกเพิ่มมากขึ้น

กระนั้นโลกาภิวัตน์ก็ไม่ควรพิจารณาว่าเป็นเพียงพัฒนาการของเครือข่ายที่แผ่กระจายไปทั่วโลก(Global Networks)หรือระบบทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งอยู่ห่างไกลจากเราเท่านั้น หากยังเกี่ยวข้องกันในระดับของปรากฏการณ์ท้องถิ่น(local) ทั้งยังได้ส่งผลกระทบแบบเน้นต่อความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันทั้งหมดของเรอีกด้วย ตัวอย่างง่ายๆเช่นสามารถติดตามข่าวสารการช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิชนิดนาที่ตอนาที่ในช่วงเวลาเดียวกันดังกล่าวข้างต้นไม่ว่าจะอยู่ในประเทศไทย นอร์เวย์ จีน หรือสามารถชมการประกวดนางงามจักรวาล ฟุตบอลโลกนัดชิงชนะเลิศมวยชิงแชมป์โลกที่ถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์/อินเทอร์เน็ต หรือทราบรายงานข่าวชูปะชิบบันเทิงอารมณ์ว่าดาราสอลitudคนไหนท้องหรือราชวงศ์อังกฤษเลิกร้างกัน/แต่งงานกัน ทั้งกับข่าวนักร้องเกย์แต่งงานกับคู่ขาหนุ่ม เพลินกับมิวสิควิดีโอเพลงใหม่ล่าสุดของเรนนักร้องเกาหลี หรือติดตามการประท้วงการประท้วงว่าด้วยข้อตกลงการค้าเสรีที่ประเทศไทย ฯลฯ พร้อมๆกันกับคนอื่นๆทั่วโลกอย่างฉับไว จนแทบจะรู้สึกได้ว่าโลกมีเส้นแบ่งและห่างไกลกันเลย

นอกจากดื่มด่ำด้วยตาชื่นชมด้วยใจแล้ว เรายังเชื่อมต่อการมีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิสัมพันธ์เข้าสู่ชุมชนหมู่บ้านโลก (Global Village) ทั้งทางตรงและอ้อม อย่างหยาบๆและชัดเจน อาทิ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกแฟนคลับดารา นักร้องยอดนิยมทั้งไทยและเทศทางชุมชนอินเทอร์เน็ต สั่งซื้อสินค้าทางเน็ต หรือผ่านเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ เช่น ใช้โทรศัพท์มือถือยี่ห้อ Nokia Samsung Sony Ericson นั่งรถยนต์ Honda Benz Toyota BMW เครื่องดื่มน้ำดำอย่างCoca Cola Pepzi สูปบุหรี่ยี่ห้อ Marbella LM Hilton เข้าร้านประเภท Pizza Hut KFC McDonald Makro Tesco Seven-Eleven เป็นต้น การเข้าร่วมและถูกผนวกทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัวด้วยการปฏิสัมพันธ์กับ “ชุด”

(Agents)แห่งอาณาจักรโลกาภิวัตน์ต่างๆเหล่านี้ ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าเรากำลังอยู่ท่ามกลางสังคมแบบใหม่ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านอาจโยงเข้าสู่ยุค “Post” เนื่องจากมีความแตกต่างหลายประการจากยุคก่อนหน้า

Giddens(2001) ได้หยิบยกกรณีตัวอย่างของ “ซูเปอร์มาร์เก็ต” เพื่อแสดงให้เห็นความใกล้ชิดที่แยกไม่ออกของโลกาภิวัตน์กับชีวิตประจำวันของเรา กล่าวคือผลกระทบของโลกาภิวัตน์ได้ปรากฏอวดโฉมอยู่บนชั้นวางสินค้าในซูเปอร์มาร์เก็ตใกล้บ้านเรา ไม่ว่าในรูปแบบของการเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ต่างๆในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งเป็นผลมาจากอุปสรรคของการค้าระหว่างประเทศหมดสิ้นไป ด้วยการแทนที่ของการเปิดตลาดต่อผลิตผลสินค้าที่กว้างขวางมากขึ้น และสินค้าหลายอย่างในซูเปอร์มาร์เก็ตนั้นได้รับการผลิตและนำเข้ามาจากประเทศต่างๆมากมาย ทั้งนี้ด้วยการคมนาคมขนส่งที่ทันสมัยรวดเร็ว ซึ่งในอดีตแทบเป็นไปไม่ได้เลยที่จะสามารถดำเนินการดังกล่าว โดยเฉพาะสินค้าหรือผลผลิตสดที่เน่าเปื่อยได้ง่าย ซึ่งยากที่จะขนส่งข้ามประเทศในระยะทางที่ไกลๆได้

ในกรณีเมืองใหญ่นั้น(โดยเฉพาะตะวันตก)ผู้บริโภคยังอาจได้ลิ้มรสอาหารจานเด็ดประเภทที่ในอดีตนั้นถูกเรียกว่าอาหารชาติพันธุ์(Ethnic Foods) ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นรูปแบบการอพยพย้ายถิ่นข้ามโลก(Global Migration) ซึ่งได้ก่อให้เกิดสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมพร้อมกับรสชาติอาหารทางวัฒนธรรมใหม่ๆด้วยนอกจากนี้บรรดาผลิตภัณฑ์สินค้าต่างๆที่วางจำหน่ายทั่วไปในซูเปอร์มาร์เก็ตใกล้บ้านเรานั้น ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ยังได้วางจำหน่ายแพร่กระจายในหลายๆประเทศด้วย แทนที่จะขายเฉพาะในตลาดภายในประเทศที่ผลิตสินค้านั้นๆ ทั้งนี้ฉลากผลิตภัณฑ์ (Product Labels)ได้สะท้อนให้เราเห็นถึงความหลากหลายทางภูมิศาสตร์รูปแบบใหม่นี้ กล่าวคือคำแนะนำการใช้และรายละเอียดของส่วนประกอบต่างๆมักได้รับการพิมพ์เป็นภาษาต่างๆเพื่อให้ผลิตภัณฑ์นั้นสามารถเข้าถึงผู้บริโภคในประเทศต่างๆได้ ซึ่งอีกนัยหนึ่งก็เป็นบีบอัดย่อโลก(Compression)และความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เห็นเชิงประจักษ์นั่นเอง

2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการพื้นฐานความสัมพันธ์และความร่วมมือของประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ยึดหลักพื้นฐาน สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia : TAC) และ กฎหมายอาเซียน ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของอาเซียน ความร่วมมือทั้ง 10 ประเทศ ตั้งอยู่บนหลักการ การเคารพซึ่งกันและกันในเอกราช

อธิปไตย ความเท่าเทียมและบูรณาการแห่งดินแดนและเอกลักษณ์ประจำชาติของทุกชาติ สิทธิของ
ทุกรัฐดำรงอยู่โดยปราศจากการแทรกแซง ทั้งกิจการภายใน การไม่ใช้กำลังขู่บังคับ เน้นที่ความ
ร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพระหว่างประเทศสมาชิก ตามวิถีทางของอาเซียน (ASEAN's way) โดย
มีกลไกการบริหารหลักที่สำคัญ จากการประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับภาคส่วน 6 ส่วน คือ

1) การประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) เป็นการประชุมระดับหัวหน้ารัฐบาล
โดยประชุมปีละ 2 ครั้ง ตามกฎบัตรอาเซียนกำหนด

2) การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน (ASEAN Ministry Meeting : AMM) เป็น
การประชุมประจำปี เพื่อกำหนดนโยบายและผลักดันให้นโยบายปฏิบัติได้ ความร่วมมือ การค้าการ
บริการ เกิดจากการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน

3) การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Ministers' Meeting :
AEM) เป็นการประชุมประจำปี ของรัฐมนตรีที่ดูแลและรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจของประเทศ
สมาชิกอาเซียน

4) การประชุมรัฐมนตรีเฉพาะด้านอื่นๆ ของประเทศสมาชิกอาเซียน (Other ASEAN
Ministers' Meeting) เป็นการประชุมที่เกิดขึ้นตามความจำเป็น เพื่อเร่งรัดการทำงานของ
คณะกรรมการต่างๆที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับโครงการ และความร่วมมือต่างๆ เช่น การศึกษา ศาสตร์การ
สังคม พลังงาน กฎหมาย สาธารณสุข แรงงาน สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การขนส่ง
และการคมนาคม การเกษตรและป่าไม้ เป็นต้น

5) การประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Officials Meeting : SOM) เป็นการประชุม
เจ้าหน้าที่อาวุโสที่เกี่ยวข้องกับงานด้านเศรษฐกิจและเฉพาะด้านเป็นการประชุมระดับ
ปลัดกระทรวง

6) การประชุมคณะกรรมการประจำอาเซียน (ASEAN Standing Committee : ASC) เป็น
การประชุมระดับอธิบดีกรมอาเซียนของประเทศสมาชิกอาเซียน ทุก 2 เดือน เพื่อติดตามความ
คืบหน้า และการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ความร่วมมือและข้อตกลงบรรลุวัตถุประสงค์

นอกจากความร่วมมือภายในประเทศสมาชิกอาเซียนแล้ว การค้าการบริการที่เกิดขึ้นเกิด
จากความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับภายนอกอาเซียน โดยมีกลุ่มประเทศคู่เจรจา (Dialogue
Partners) ของอาเซียน ประกอบด้วย 9 ประเทศ และ 1 องค์กร คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้

สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา อินเดีย รัสเซีย และ สหภาพยุโรป

โดยเฉพาะ ในประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออก การจัดทำข้อตกลงการค้า เรียกว่า ASEAN+3 (ซึ่งคือ อาเซียน 10 ประเทศ และ ประเทศจีน ญี่ปุ่น และ เกาหลีใต้

บุญสม หารราชศิริพจน์ และ คณะ (2554) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง ความพร้อมของไทย ต่อการเปิดเสรีการค้าบริการ จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักการค้าและบริการ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อาจสรุปประเด็นความพร้อม และข้อจำกัดในการเปิดเสรีการค้าบริการของไทย คือ

1) ขาดมาตรการการส่งเสริม สนับสนุนการลงทุนภายนอกประเทศ เช่น มาตรการ ด้านภาษี มาตรการสนับสนุนด้านกฎหมาย มาตรการด้านงบประมาณ มาตรการให้ความรู้ความเข้าใจ ต่อนักลงทุน รัฐควรเป็นผู้นำในการเจรจาการค้า ในส่วนที่เอื้อประโยชน์ต่อการลงทุน ในระดับประเทศ ระหว่างรัฐกับรัฐ เช่น ธุรกิจการก่อสร้าง รัฐควรเป็นผู้บุกเบิกด้านการลงทุน ที่เป็นด้านสาธารณูปโภค การก่อสร้าง ภาคเอกชน อาจไม่ต้องการความช่วยเหลือด้านเงินทุน แต่ต้องการให้เป็นผู้นำทางการเจรจาด้านการกำหนด สเปก การก่อสร้าง เพื่อให้ได้เปรียบในการแข่งขัน กับประเทศอื่น

2) ไม่มีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งรับผิดชอบโดยตรง ด้าน ดูแล ประสานงาน ด้านการค้าบริการ ธุรกิจบริการ มีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กระทรวงพาณิชย์ รับผิดชอบทำหน้าที่ในการเจรจาในการเปิดเสรี แต่ไม่มีอำนาจในการกำกับดูแลสาขาบริการเลย เพราะว่า สาธารณสุข ก็จะดูแลเรื่อง สุขภาพ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (MICT) ก็จะดูแลเรื่อง โทรคมนาคม กระทรวงคมนาคมก็จะดูแลเรื่อง การขนส่ง กระทรวงการศึกษา ดูแลเรื่องการศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดูแลเรื่อง การท่องเที่ยว ดังนั้นเมื่อกรมเจรจาการค้าไปเจรจามาแล้ว เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปดำเนินงานต่อ จึงขาดช่วงของการติดตามประเมินและผลักดัน ให้การเจรจาสำเร็จเป็นรูปธรรม

3) เจตนารมณ์ของกฎหมายที่ใช้ในประเทศ ไม่ได้เอื้อต่อการแข่งขัน เป็นการรองรับ เพื่อใช้ในประเทศเพียงอย่างเดียว ธุรกิจบางประเภทเป็นการผูกขาดโดยรัฐ เพราะฉะนั้นกฎหมายกีดกันส่วนใหญ่จึง เป็นกฎหมายที่ใช้เพื่อการส่งเสริม การลงทุนในประเทศมากกว่า ที่จะเอื้อต่อการลงทุนนอกประเทศ

4) ขาดการมองเป้าหมายการผลิตบุคลากรเพื่อรองรับความเป็นอาเซียน การศึกษา ควรพัฒนาหลักสูตรพัฒนาคนให้มีแนวคิดการมองตลาดแรงงาน กว้างขึ้น มากกว่า การมองตลาดเฉพาะประเทศ ควรมองตลาดที่มีถึง 580 ล้านคนเป็นผู้บริโภค การศึกษา ไทยควรส่งบุคลากรไปให้บริการ ทางการศึกษา หรือในสาขาที่ไทยมีความชำนาญ เช่น การโรงแรม โรงพยาบาล ด้านอาหาร เป้าหมายการผลิตบุคลากร ควร มีมาตรฐานไทย โดยเฉพาะด้านบริการที่คนไทยมีลักษณะเด่น คือ การมีความพร้อม เช่น วัฒนธรรม มารยาทไทย การยิ้ม การมีไมตรี เป็นต้น ไม่ใช่มีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยว อย่างเดียว การให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมก็มีความสูญเสีย ควรต้องมีการเก็บภาษีการท่องเที่ยว เพื่อการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่เสียไป

5) รัฐบาลคนนโยบาย การเตรียมความพร้อม นโยบายของรัฐส่วนใหญ่ เป็นการป้องกันแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น มากกว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อความเป็นอาเซียน

6) การบริการ อาจมองเป็นสองแนวทาง การบริการเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนในประเทศ และการมองเพื่อการธุรกิจการค้า เช่น การบริการโรงพยาบาลของรัฐ เอกชน เอกชนใดมีความพร้อม ที่จะเปิดเสรี เพื่อบริการ ในระดับอาเซียน รัฐ ควรส่งเสริม สนับสนุน เพื่อเป็นการนำรายได้ เข้าประเทศ หรือ การส่งเสริม สนับสนุน ให้ แพทย์ พยาบาล ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญออกสู่ตลาดอาเซียน โรงพยาบาลของรัฐ ให้บริการ ในส่วนที่ประชาชนเข้าถึงได้ แต่ก็มีความคิดที่แตกต่างกัน เช่น ความเข้าใจของสมัชชา หรือว่า NGOs เกรงว่า เมื่อเปิดเสรีการค้า บริการด้านนี้ จะทำให้เกิดการแย่งแพทย์จากโรงพยาบาลรัฐมา คำถาม คือว่า ด้วยตัวโรงพยาบาลของรัฐเอง ปัจจุบันที่ได้รับ การสนับสนุนงบประมาณจากรัฐเอง เรื่อง 30 บาท รักษาทุกโรคหรือบัตรทอง ไม่มีแหล่งที่มาของรายได้เลยต้องใช้งบประมาณของรัฐบาลโดยตลอด ถามว่า ด้วยความสามารถ ของแพทย์ไทย ควรทำทั้งสองส่วน ทำในเชิงพาณิชย์ ส่วนหนึ่งก็ chart แพง ไปเลย อีกส่วนหนึ่ง ก็บริการ และก็รับเงิน ส่วนที่เป็นเชิงพาณิชย์ มา ช่วยเหลือโรงพยาบาล ที่ขาดงบประมาณ

7) การขาดการวิจัยเพื่อพัฒนา ไทยขาดผลงานวิจัยที่ช่วยสนับสนุนมาตรฐานสินค้าภาคบริการ เช่น แพทย์ทางเลือก หรือ ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ควรมีงานวิจัยที่สนับสนุน เพื่อประโยชน์คุณค่าของผลิตภัณฑ์ และการสร้างมูลค่ามาตรฐานระดับสากล

8) การสร้างมาตรฐานการบริการ ไทยควรมีมาตรฐานการบริการที่ไทยมีลักษณะ ให้เป็นที่ยอมรับในตลาดอาเซียน

ในการเตรียมความพร้อมของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า กระทรวงศึกษาธิการ มีการเตรียมความพร้อมและตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นในปี 2558 อาจสรุปประเด็นด้าน ความพร้อมของ กระทรวงศึกษาธิการ คือ

1) การเตรียมความด้านบุคลากร มีการเตรียมความพร้อมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก เพื่อรองรับการจัดตั้งศูนย์อบรมอาชีพ แห่งเอเชีย ซึ่งขณะนี้ได้เปิดแล้วและมีชาวต่างประเทศในอาเซียนมาทำการฝึกอบรมแล้ว แต่กรมอาชีวศึกษา ยังขาดความพร้อมด้านบุคลากรเฉพาะทางและไม่ครอบคลุมทุกสาขาการบริการ เมื่อมีนักศึกษา อาเซียนมาศึกษาด้านการประมง กระทรวงศึกษาธิการก็จะส่ง ไปที่หน่วยงานประมง ที่มีความพร้อม มากกว่า คือมีการอบรมด้านการประมง กรมอาชีว จะขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การประมง จะจัดส่งไปที่วิทยาลัยประมงโดยตรง ถ้าได้รับงบประมาณ แต่ถ้าโครงการจัดตั้งศูนย์ ฝึกอบรมได้รับงบของ SP2 ก็จะจัดตั้ง ศูนย์ฝึกอบรม ในภูมิภาค 5 ภาคประกอบด้วย เชียงราย มุกดาหาร สงขลา และ กรุงเทพมหานคร (รามอินทรา ศูนย์ฝึกวิศวกรรมบางพลู)

2) มีความร่วมความร่วมมือกับสภาอุตสาหกรรมเพื่อเตรียมทำเรื่องคุณวุฒิวิชาชีพ ในการ จัดทำแนวทางการการปรับเงินเดือนเดิมเป็นไปวุฒิการศึกษา ซึ่งทำให้ ผู้ที่จบปวส. /ปวช. ได้รับ เงินเดือนน้อยกว่า วุฒิปริญญาตรี ปัจจุบันกำลังศึกษาและดำเนินการ เรื่องสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ มี เรื่องวิชาชีพขึ้นมา ได้นำประสบการณ์เป็นตัวกำหนดเงินเดือน เพิ่มขึ้น จะได้นำไปเทียบกับ ประสบการณ์การทำงานขึ้นอยู่ความสามารถ ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างขั้นตอนการการดำเนินงาน ร่วมกันกับสภาอุตสาหกรรม

3) ในแผนพัฒนาฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) อยู่ในช่วง การร่างแผนอยู่ ได้ระบุ ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน เป็นเป้าประสงค์ คือ ตัวชี้วัด “ผู้เรียนและกำลังแรงงานได้รับการ เตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”

แต่อย่างไรก็ตามนั้นเป็นการเตรียมความพร้อมในการรองรับด้านการบริการ แต่สิ่งที่ ค้นพบ คือ การเตรียม ความพร้อมในด้านที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ชีวิตความเป็นอยู่ และ การสร้าง ความเข้าใจ ต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลประชาชน ขาดมาตรการและกลไก ที่สร้างความเข้าใจและ ความรู้ เพื่อให้ประชาชนตระหนักและเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่จะ

เกิดขึ้นทั้งด้านกายภาพ การไหลทางภาษาและวัฒนธรรมของประเทศต่างๆในอาเซียน ซึ่งมีความ
แตกต่างและใกล้เคียงกัน และการสร้างตระหนักถึงการก้าวไปสู่ประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิก